

Tuotettu ja koettu porilaisuus

Tapauksena Rakastajat-teatterin *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esitys

Piritta Huhta

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon
ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Kulttuuriperinnön tutkimus

Toukokuu 2014

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos / Humanistinen tiedekunta

HUHTA, PIRITTA: Tuotettu ja koettu porilaisuus. Tapauksena Rakastajat-teatterin *PORI! Miten tässä näin kävi?*-esitys.

Pro gradu, 84 s., 2 liites.
Kulttuuriperinnön tutkimus
Toukokuu 2014

Tutkimus luo katsauksen porilaisuuteen Rakastajat-teatterin *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen kautta. Tarkastelen teatteriesitystä yksityisenä ja yhteisöllisenä kulttuuriperintöprosessina. Keskeisenä tavoitteena on selvittää, millaista porilaisuutta esitys tuottaa, mistä aineksista tuo porilaisuus koostuu ja mitä keinoja sen esittämisessä käytetään. Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan sitä, miten yleisö koee esityksen tuottaman porilaisuuden. Samalla pyrkimyksenä on löytää yleisesti tunnistettuja porilaisuuden piirteitä.

Aineistona tutkimuksessa on käytetty *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen käsikirjoitusta, työryhmän työskentelyn seuraamisesta tehtyjä muistiinpanoja, työryhmän haastatteluja, keskustelumistiinpanoja, kyselylomakkeita sekä sanomalehtiaineistoa ja digitaalisia julkaisuja. Tutkimus perustuu haastatteluihin ja havainnointiin.

Tutkimustuloksena on, että esitys tuottaa historian ja kulttuuriperinnön tietyistä osista porilaisuutta, jonka yleisö tunnistaa ja hyväksyy. Esitys tuo historian ja kulttuuriperinnön näyttämölle stereotyyppien, anakronismien ja Porin kaupungin ja porilaisuuden symbolien välityksellä. Muut tutkimustulokset liittyvät huomioidiin nostalgiaan ja retrosta sekä paikallisidentiteetistä ja kulttuuriperinnön osuudesta siihen.

Tutkimus nostaa esiin porilaisten voimakkaan paikallisidentiteetin ja herättää mielenkiinnon jatkotutkimukseen. Porilaisuus näyttäytyy tämän tutkimuksen valossa erityisen voimakkaana ja henkisellä tasolla pysyvänä myös seudulta poismuuttamisen jälkeen.

Asiasanat:

Pori, porilaisuus, paikallisuus, identiteetti, teatteri, yhteisöllisyys, stereotyyppi, anakronismi, retro, nostalgia, symboli

SISÄLLYS

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset	1
1.2. Keskeiset käsitteet ja aiempi tutkimus	3
1.3. Tutkimusaineisto ja metodi	10
2. Paikallisuuden nousu Porissa	14
2.1. Viikkarin kyläjuhla	14
2.2. Mu Pori o kaunis	18
2.3. Porispere	20
2.4. Murre	21
2.5. Paikalliset menestyjät	22
2.6. Paikallisuus teatterissa	23
3. Porilaisuuden jäljillä	26
3.1. <i>PORI! Miten tässä näin kävi?</i> –synopsis	27
3.2. Käsikirjoittajan valinnat	29
3.3. Työryhmän kokemukset porilaisuudesta ja sen esittämisestä	33
3.4. Näyttämöllä esitetyn historian rakenneosat	38
3.4.1. Stereotyytit	39
3.4.2. Anakronismit	51
3.4.3. Retro	57
3.4.4. Nostalgia	58
4. Yleisö porilaisuutta rakentamassa	60
4.1. Kriitikoiden vastaanotto	60
4.2. Yleisön antamat merkitykset	64
5. Johtopäätökset	72
Lähteet	
Liitteet	

1. Johdanto

”Porilaisuus o joittenki miälest ko stämpeli ottas.”¹

Sanonta sisältää väitteen, jonka mukaan porilaisuudessa on jotain leimaavaa ja erityislaatuista. Toisen sanonnan mukaan ”sinä voit lähteä Porista, mutta Pori ei lähde sinusta”². Edellä mainituissa sanonnoissa Pori näyttäytyy paikkana, jolla on merkitystä asukkailleen ja porilaisuus ominaisuutena, joka määrittää kantaansa. Tutkimukseni kohdistuu näihin teemoihin.

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Lähtökohtaisena innoittajana pro gradu -tutkielmassani on teatteri. Tutkimuksen aihetta etsiessäni otin yhteyttä porilaiseen vapaaseen ammattiteatteriin, Rakastajat-teatteriin. Tapaamisessa teatterinjohtaja Kai Tannerin kanssa esiin nousi vuoden 2012 lokakuussa ensi-iltansa saava kantaesitys *PORI! Miten tässä näin kävi?* Se on tekijöidensä mukaan sivistävä komedia³, jossa lähes 500-vuotinen Porin historia käydään läpi vajaassa kahdessa tunnissa. Syntyi idea tutkia esityksen matkaa käsikirjoituksesta valmiiksi yleisölle esitettäväksi teokseksi.

Ensimmäisessä luvussa esittelen tutkimuksen lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja keskeiset käsitteet. Teen myös katsauksen aiempaan tutkimukseen. Luvun lopuksi kerron tutkimuksen aineistosta ja metodista. Toisessa luvussa liitän tutkimukseni tapauksen, *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen, Porissa 2000-luvun alkupuolella käynnistyneeseen paikallisuuden uuden nousun kontekstiin.

Kolmannessa luvussa käsittelen käsikirjoittajan ja työryhmän työskentelyä ja suhdetta porilaisuuteen sekä tarkastelen niitä keinoja, joita *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esitys käyttää historian esittämisessä ja porilaisuuden kuvan rakentamisessa. Neljännessä luvussa kerron esityksestä sanomalehdissä julkaistuita kritiikeistä ja käsittelen yleisön rakentamaa porilaisuutta. Luvussa viisi esitän

¹ ”Porilaisuus on joidenkin mielestä kuin leima otsassa”. Lammela, Kiilo, Tulkki 2007, 4.

² Tätä sanontaa hieman varioituna käytti esimerkiksi Porin kulttuurilähettiläs Jorma Uotinen: ”Porista voi lähteä, mutta Pori ei lähde itsestä.” Yle Uutiset 4.11.2010, <<http://yle.fi/uutiset>>

Samoin sanonnan itselleen sopivaksi muokkasi Jenni Ahtiainen Backline-bloginsa esittelytekstissä: ”(...) naisen saa pois Porista, mutta Poria ei pois naisesta.” <<http://gtiebackline.blogspot.fi/>>

³ Keskustelumuiistiinpanot 8.5.2012.

yhteenvedon tutkimuksen kulusta ja tuloksista sekä pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Tutkimukseni aiheena on tuotettu ja koettu porilaisuus. Porilaisuus tarkoittaa tässä tutkimuksessa sitä mielikuvaa ja niitä ominaisuuksia, joita porilaisiin, porilaisuuteen ja Poriin yleisesti liitetään ja jotka porilaiset kokevat omikseen. Porilaisia taas ovat paitsi Porissa asuvat henkilöt, ennen kaikkea he, jotka tuntevat itsensä porilaisiksi. Tällöin porilaisuus laajenee käsittämään myös muut kuin fyysisesti kaupungissa asuvat henkilöt. Porilaisuus on toisin sanoen paitsi tietyn alueen – tässä tapauksessa Porin kaupungin – asukkaiden yhdessä jakama tunne kuulumisesta paikkaan, myös eräänlaista henkistä samastumisen tunnetta, joka ei välttämättä vaadi mitään konkreettisia siteitä Poriin ⁴.

Porilaisuuden tuottamisen väline ja tutkimuksen tapaus on Rakastajat-teatterin kantaesitys *PORI! Miten tässä näin kävi?* Tavoitteenani on tämän tutkimuksen avulla valottaa porilaisuutta. Lähestyn aineistoa esityksen tekijöiden ja kokijoiden näkökulmista. Puran sitä, mitä tekijät antavat ja mitä yleisö kokee saaneensa. Esitys tarjoaa porilaisuuden rakennuspalikoita, jotka yleisö vastaanottaa ja hyväksyy – tai hylkää – osaksi omaa porilaisuuttaan. Näin esityksen tekijät ja yleisö yhdessä tuottavat porilaisuutta.

Tutkimukseni pääkysymys on: *Millaista porilaisuutta esitys tuottaa?* Pääkysymykseni jakautuu seuraaviin alakysymyksiin: *Mistä aineksista esitys rakentaa porilaisuutta?* ja *Millä keinoin tätä porilaisuutta esitetään?* Toisaalta lähestyn tuotettua porilaisuutta esityksen vastaanottajan näkökulmasta kysyen: *Miten yleisö kokee esityksen tuottaman porilaisuuden?*

Tarkoitukseni ei ole ontologisesti selvittää, mitä on porilaisuus tai porilainen paikallisuus. Porilaisuus määrittyy jokaisen henkilökohtaisten kokemusten yhdistyessä kollektiiviseen paikallisuuden kokemukseen. Tarkastelen porilaisuutta, jonka esitys yhdistettynä katsojan muistoihin ja historiaan tuottaa.

Koska olen itse porilainen, tarkastelen porilaisuutta ja Poria hyvin läheltä. Olen asunut koko elämäni Porissa, joten muistojeni, kokemusteni ja tunteitteni maisemat liittyvät tähän kaupunkiin. Jaan monessa mielessä yleisesti vallalla ole-

⁴ Satakunnan Kansan *Pori*-liitteessä on artikkeli ”kaupunkitransvestiiteista” Anna Merenkovasta ja Janne Ordenista, jotka kokevat, että ”syntyivät helsinkiläiseen ruumiiseen, mutta porilaiseen sieluun”. Huhtala, Annina: *Kaupunkitransvestiitit*. Pori-liite, Satakunnan Kansa 28.9.2012.

van käsityksen porilaisuudesta: minunkin porilaisuuteeni kuuluu ronski, aavistuksen negatiivissävytteinen huumori ja tietynlainen pessimismi. Toisaalta korostan porilaisuuttani ja puolustan omaa merituulten runtelemaa paikkaani maailmassa, toisaalta syyllistyn kaupunkini vähättelyyn. Lisäksi positiivisesti vaikuttaa se, että olen teatterin harrastaja ja olen myös tutkimuksen ulkopuolella tekemisissä Rakastajat-teatterin henkilökunnan kanssa. Tämä kaikki ei voi olla vaikuttamatta objektiivisuuteeni, vaikka pyrkimyksenäni on ollut tarkastella tutkimuskohdetta neutraalisti, menemättä kenenkään puolelle tai ketään vastaan.

1.2 Keskeiset käsitteet ja aiempi tutkimus

Tutkimuksessani porilaisuuden tuottamisen välineenä olevaan esitykseen on valittu osia porilaisesta kulttuuriperinnöstä. *Kulttuuriperintö* on joukko aineellisia ja aineettomia menneisyyden jälkiä, jotka ihmiset tunnistavat arvojensa, tietojensa, uskomustensa ja perinteidensä ilmaisuksi. Kulttuuriperintö käsittää kaikki ne ympäristön ominaisuudet, jotka johtuvat ihmisten ja paikkojen historiallisesta vuorovaikutuksesta.⁵ Nykyisyys on rakennettu näistä jäljistä, jotka on tunnistettu historian todisteiksi.⁶ Kulttuuriperintö voidaan jakaa kahtia yhtäältä sen yhteiskunnallisen ja julkisen merkittävyyden perusteella ja toisaalta yksityisemmän, ihmisen, yhteisön tai paikkakunnan arkeen ja identiteettiin liittyvän arvon perusteella.⁷

Mikään menneisyyden jälki, kulttuurin tuote, ei ole automaattisesti kulttuuriperintöä, vaan muuttuu siksi vasta, kun se on päätetty valita tärkeäksi ja säilyttämisen arvoiseksi. Näin sen luonne ei ole pysyvä, vaan se alistetaan jatkuvasti määrittelylle ja määritelmille.⁸ Yhteisön näkökulmasta kulttuuriperintö määritellään sellaiseksi aineelliseksi ja aineettomaksi pääomaksi tai omaisuudeksi, jota olisi pidettävä paikallisyhteisön kannalta suojeltavana.⁹ Siten kulttuuriperintö viittaa kollektiivisuuteen niin toiminnan päämääränä kuin lähtökohtanakin.¹⁰ Kulttuuriperintö on sitä leimaavan jatkuvan uudelleenmäärittelyn ansiosta prosessi, jonka käyttövoimana on menneisyyden jälkiä todisteiksi muuttava ja näitä

⁵ Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013, 14.

⁶ Sivula 2010, 33.

⁷ Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013, 14–16.

⁸ Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013, 20.

⁹ Mäkinen 2013, 288.

¹⁰ Mäkinen 2013, 293.

tunnistettuja todisteita käyttävä toiminta, jonka ytimessä ovat valintoja koskevat päätökset. ¹¹ Tässä tutkimuksessa kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan erityisesti niitä menneisyyden jälkiä, jotka teatteriesityksen tekijät ja yleisö tunnistavat merkityksellisiksi Porin ja porilaisten identiteetille ja arjelle.

PORI! Miten tässä näin kävi? -esitystä valmistaessaan käsikirjoittaja ja työryhmä ovat tehneet valintoja sen suhteen, mitä he kulttuuriperinnöstä esitykseen sisällyttävät. Näin he ovat osallistuneet kulttuuriperintöprosessiin.

Kulttuuriperintöprosessi on tapahtumasarja, jossa yksilö, yhteisö tai instituutio valitsee merkitykselliseksi kokemansa menneisyyden jäljen, vaalii, säilyttää ja tuottaa sen tietoisesti kulttuuriperinnökseen. ¹² Tutkimukseni käsittelee sekä yhteisöllistä että yksityistä kulttuuriperintöprosessia, joka ammentaa energiansa ihmisten kokemuksista, muistoista ja tunteista. ¹³

Yhteisö on yksinkertaisimmillaan ihmisryhmä, jonka jäsenet kutsuvat itseään sanalla ”me” ja ulkopuoliset näkevät ”heidät” muista erottuvina. Ryhmän jäsenet jakavat erilaisia toimia ja symboleita, joiden kautta he samaistuvat ja tuntevat kuuluvansa yhteisöönsä. Yhteisön jäsenet pitävät usein arvokkaana tiettyjä heitä yhdistäviä elementtejä, joita he haluavat korostaa, ylläpitää ja säilyttää sekä välittää niitä tuleville sukupolville. Tällaisesta toiminnasta esimerkkinä on kulttuuriperinnön parissa tehtävä työ. ¹⁴ Tämän tutkimuksen yhteisön muodostavat porilaisiksi itsensä kokevat ihmiset.

Porilaisuus tarkoittaa tutkimuksessani käsitystä porilaisista ja porilaisuudesta. Se sisältää porilaisiin yleisesti liitettyjä stereotyyppisiä ominaisuuksia ruumiinrakenteesta ajatusmaailmaan, asenteeseen, huumoriin ja kieleen. Yleisen käsityksen mukaan porilainen huumori on vahvasti sarkastisesti ja ironisesti väritynyttä ja vallitseva asenneilmapiiri on negatiivinen. Murre on lyhyttä ja töksähtävää, ja positiivisetkin asiat esitetään kielteisten ilmausten kautta. Toisaalta porilaisuuteen liittyy vahva yhteisöllisyys ja suoruus. Näitä valtakunnallisesti jaettuina

¹¹ Sivula 2010, 33.

¹² Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013, 13.

¹³ Sivula 2013, 171.

¹⁴ Mäkinen 2013, 288.

ja tunnistettuja porilaisuuteen liitettyjä ominaisuuksia olen jäljittänyt lehti- ja internetkirjoituksista.¹⁵

Paikallisuus on tunnetta paikkaan kuulumisesta tai siihen samastumisesta. Tämän tunteen perustana on omakohtainen kokemus tai mielikuva, joka voi olla yhteinen toiminta, ajattelutapa, ideologia tai tietoisuus jostain itselle merkityksellisestä asiasta. Yhteisöllisyyden ja paikallisuuden tunteet muodostuvat tapahtumien, tulkintojen ja muistojen yhteenliittymistä ja ovat yksilökohtaisia. Ne saattavat muuttua paljonkin elämän eri vaiheissa ihmisten saadessa uusia kokemuksia ja vaikutteita tunteidensa ja mielikuviansa rakennusaineiksi.¹⁶ Porilaisuus on Porissa asuvien paikallisuutta, siksi käytän käsitettä paikallisuus porilaisuuden synonyymina.

Porilaisuuden rinnalla käytän käsitteitä *vuorovaikutteisesti tuotettu porilaisuus* ja *tuotettu porilaisuus*. Tuotettu porilaisuus tarkoittaa tutkimuksessani *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen näkemystä porilaisuudesta, toisin sanoen sen tuottamaa porilaisuutta. Vuorovaikutteisesti tuotetulla porilaisuudella tarkoitan esityksen ja yleisön dialogin kautta syntynyttä kuvaa porilaisuudesta. *PORI! Miten tässä näin kävi?* syöttää yleisölle tuottamaansa porilaisuutta, porilaisuuden merkkejä, jotka yleisö joko hyväksyy tai hylkää. Esityksessä näyttelijät saavat katsojien reaktioiden muodossa välittömän palautteen siitä, minkä yleisö kokee tunnistettavaksi porilaisuudeksi. Tämän vuoropuhelun kautta näyttelijät ja katsojat yhdessä tuottavat porilaisuutta, liittävätkin siihen merkityksiä. Koska esityksen jälkeen oli mahdollista vastata kyselyyn¹⁷, saattoi katsoja myös sanallisesti ilmaista, mikä esityksen tarjoamassa porilaisuudessa oli hänelle tuttua ja mikä vierasta.

Kaupunki tarkoittaa tässä tutkimuksessa Porin kaupunkia. Kaupunkiin sisältyy paikkoja, rakennuksia, ilmiöitä ja ihmisiä, jotka paitsi sen asukkaiden myös muiden käsityksessä Porista liittyvät siihen itsestään selvästi.

Identiteetti on tunne yhteisöön kuulumisesta tai sellaista yksilöllisyyttä, joka erottaa tarkasteltavan kohteen muista. Yleiskäsitteenä identiteetti on enemmän tai vähemmän suhteellinen, ryhmäkohtainen, mielikuviin ja arvostuksiin perus-

¹⁵ Esim. *Mitä on porilaisuus?* Satakunnan Kansa, Porilaine 27.6.2013

<<http://porilaine.satakunnankansa.fi/2013/06/27/mita-on-porilaisuus/>>

¹⁶ Mäkinen 2013, 293–295.

¹⁷ Liite 1.

tuva. Kaupungin identiteetti on luontevaa jakaa sisäiseen ja ulkoiseen identiteettiin.¹⁸

Tässä tutkimuksessa *kaupungin sisäinen identiteetti* (josta jäljempänä käytän pelkkää identiteetti-sanaa) tarkoittaa paikallistunnetta, ihmisten samastumista tiettyyn paikkaan tai alueeseen, toisin sanoen Poriin. Paikallistunteeseen liittyy jonkinlainen sitoutuminen kaupungin asioihin, huolen kantaminen niistä. Siihen liittyy me-henki ja yhteenkuuluvuuden tunne. Identiteetti kertoo, missä ihmisen juuret ovat.¹⁹ Voimakas identiteetti sisältyy usein kaupungin erilaisuuteen ja omaleimaisuuteen.²⁰

Kaupungin ulkoinen identiteetti eli *imago*, on se yleinen mielikuva, joka kyseisestä kohteesta, Porista, on muodostunut. Se voi olla myönteinen, kielteinen tai mitäänsanomaton. Porin imago kuvaa siis sitä, miten muut kokevat ja mistä he tuntevat kaupungin. Näin ollen imago on yksilöllisyyttä, tiettyä korostunutta erilaisuutta. Tällaiset imagotekijät saattavat muodostua kaupungin symboleiksi, kuten Eiffel-torni Pariisissa tai Sydneyn oopperatalo.²¹

Symboli (kreik. symbolon = merkki) on sattuman- tai sopimuksenvarainen, monimerkityksinen ja muunneltava vertaus- tai tunnuskuva. Symboli edustaa ja havainnollistaa jotain tärkeäksi koettua ilmiötä, arvoa, asennetta, aatetta, myyttiä tai uskomusta. Se voi olla kuva, esine, henkilö, ilmiö, rakennus tai tapahtuma, joka viittaa itsensä ulkopuolelle. Esimerkiksi sauna, sisu, Sibelius ja tasa-arvo ovat suomalaisten symboleita.²² Tässä tutkimuksessa symboli tarkoittaa paitsi kaikkien suomalaisten yhteisiä, myös erityisesti porilaisten symboleita. Porilaisten symboleina pidetään yleisesti esimerkiksi karhua ja pärekoria.²³

¹⁸ Virtanen 1999, 7.

¹⁹ Tässä yhteydessä tulisi kyseeseen myös käsite *kotiseutu*. Alueidentiteetti, alueellinen yhteisöllisyys ja paikallisuus ovat lähellä kotiseutu-käsitettä tai jopa sulautuvat siihen. Kotiseutu sisältää alueellista yhteisöllisyyttä ja paikallisuutta syvällisemmän aspektin. Sitä tarkastellaan ihmisen henkilöhistorian kautta muun muassa sosiaalisena, emotionaalisenä, fyysisenä ja symbolisena tilana. Paikallisuus ja alueellinen yhteisöllisyys ovat luonteeltaan kollektiivisempia. Tämän tutkimuksen keskiössä on nimenomaan kollektiivinen paikallisuus, jota tarkastelen viihteellisen teatteriesityksen kautta. Esityksessä, haastattelussa ja kyselylomakkeessa paikallisuus on läsnä erityisesti kaupunkia ja sen asukkaita leimaavana tekijänä. Koska tutkimuksen aineisto ei käsittele henkilökohtaista kotiseutua syvällisesti, en käytä tässä kotiseutu-käsitettä. Kts. Tuomi-Nikula 2009; Riukulehto 2013.

²⁰ Virtanen 1999, 7–8.

²¹ Virtanen 1999, 9.

²² Halonen ja Aro 2005, 7–10.

²³ Neva, Tapio: *Real Pori -kävelykierros*. Pori-liite, Satakunnan Kansa 28.9.2012. Esim. nimimerkki Aimo luettelee blogikirjoituksessaan *Kansallisen heräämisen päivä – Porin päivä* 25.9.2012 porilaisten symboleita. <<http://sk24.flockler.com/topic/blogit/kansallisen-heraamisen-paiva-porin-paiva>>

Stereotyyppi-käsite esiintyy tutkimuksessani useammassa eri muodossa. Stereotyyppi on yksinkertaistetusti määritellen joukko kulttuuripiirteitä, joiden avulla ihmiset tyyppittelevät kollektiivisesti joko itsensä tai toisen. Tyyppittelylle on luonteenomaista epäkriittisyys, voimakas subjektiivisuus, emotionaalisuus ja tosiasioiden selektiivinen ilmaisu.²⁴ Stereotyyppi on yksinkertainen ja suhteellisen pysyvä käsitys, jonka tietyn ryhmän jäsenet keskenään jakavat²⁵. Keskeisiä stereotyyppejä tässä tutkimuksessa ovat *autostereotyyppi* ja *heterostereotyyppi*, joista ensimmäisessä tyyppittelyn kohteena ovat me, eli porilaiset, ja jälkimmäisessä muut.

Anakronismi on yksi *inkongruenssin* eli yhteensopimattomuuden muoto.²⁶ Anakronismilla tarkoitan tässä tutkielmassa esityksen tilannetta tai kohtausta, jossa jokin asia, henkilö tai esine on sijoitettu väärään aikaan. Tutkimuksen kohteena olevassa esityksessä anakronismi on esimerkiksi Kustaa Vaasan kädessään pitelemä nykyaikainen sulkapallomaila.

Retro on tapa käsitellä läheistä menneisyyttä romantisoimatta sitä. Retron käsittelemä menneisyys on itse koettua.²⁷ Tutkimuksessani retro liittyy esityksen herättämiin tunteisiin ja omakohtaisiin kokemuksiin, jotka se palauttaa katsojan mieleen. Esitys siis kantaa sisällään retroa katsojan kokemuksen kautta.

PORI! Miten tässä näin kävi? -esitys nostaa katsojan mieleen muistoja hänen henkilökohtaisesta menneisyydestään sekä Porin kaupungin ja porilaisten yhteisestä menneisyydestä. Esityksessä yleisö muistelee siis yhdessä ja erikseen. Tämä muistelu on nostalgista. *Nostalgia* tarkoittaa muistojen sävyttymistä surumielisellä kaipauksella tai eriasteisilla mielihyvän ja menneisyyden nautiskelun tunteilla²⁸. Nostalgia-käsitteen etymologiset juuret löytyvät kreikan kielen sanoista *nostos* (kotiinpaluu) ja *algos* (tuska). Termin alkuperä on lääketieteessä: se esiteltiin vuonna 1688 diagnoosina sveitsiläisten palkkasoturien kohtalokkaita ruumiillisia oireita tuottaneesta koti-ikävästä. Käsite alkoi irtaantua medikaalisesta diskurssista 1700-luvulla, ja samalla se alkoi yhä vähemmän tarkoittaa kaipuuta paikkaan. Nostalgia on siis muuttunut parannettavissa olevasta

²⁴ Tuomi-Nikula 1994, 115.

²⁵ Herkman 2000, 384-385.

²⁶ Herkman 2000, 374.

²⁷ Reynolds 2011, xxx.

²⁸ Korkiakangas 1999, 171-173.

fysiologisesta sairaudesta psyykkisesti sisäistetyksi, parantumattomaksi sielun ja mielen tilaksi.²⁹

Menneen muistelu itsessään ei ole nostalgiaa. Nostalgisesti sävyttynyt muistelu sisältää aina tunteen menneen kadottamisesta, kaipuun palata tuohon menneeseen tai halun saada se takaisin. Muistelun kohteet eivät kokemuksen hetkellä ole välttämättä tuntuneet kaipaamisen arvoisilta.³⁰ Nostalgia on muistelun tapana kaksijakoinen: siihen sisältyy sekä muistamista että unohtamista. Nostalgisen muistelun voima on juuri sen kyvyssä muuntaa aikanaan varsin tavanomaisilta tai jopa epämiellyttäviltä tuntuneet asiat positiivisiksi, tai vähintään katkeransuolisesti miellyttäviksi. Nostalgian tehtävänä muistelussa on saattaa unohduksiin kaikki sellainen, mikä voisi rikkoa muistelun aiheuttaman miellyttävän tunteen. Yleensä nostalgiaan yhdistetään surumielisen kaipauksen tai eriasteisten mielihyvän ja menneisyyden nautiskelun tunteita ja kaipuuta menneeseen, josta voisi saada jotakin takaisin ainakin muistelun kautta.³¹

Svetlana Boym jakaa nostalgian *restoratiiviseen* ja *reflektiiviseen* nostalgiaan. Restoratiivinen nostalgia painottaa *nostosta* ja pyrkii herättämään menneisyyden henkiin täydellisinä rekonstruktioina. Se takertuu menneeseen ja yrittää paikata muistin aukkoja. Reflektiivinen nostalgia taas asustaa *algiassa*, kaipauksessa ja menetyksessä. Se ihannoii raunioita sekä ajan ja historian patinaa, ja viiptylee unelmissa toisesta ajasta ja paikasta. Restoratiivinen ja reflektiivinen nostalgia eivät ole suoranaisia nostalgian lajeja vaan ennemmin suuntauksia, jotka antavat nostalgiaan liittyvälle kaipaukselle erilaisen muodon ja merkityksen.³² Tässä tutkimuksessa ovat esillä sekä reflektiivinen että restoratiivinen nostalgia.

Tutkimukseni näkökulma porilaisuuteen poikkeaa aiemmista tutkimuksista. Samansuuntaista tutkimusta on tehty laajemman alueen, Satakunnan, mittakaavassa. Esimerkiksi Emma Suden pro gradu -tutkielma *Muotoiltu Satakunta – paikallisperinne maakunnan taidekäsitöläisten työkaluna*, käsittelee maakunnan ja paikallisuuden näkymistä taidekäsitöissä. Tutkimuksen painopiste on paikallisen perinteen tuotteistamisen teoreettisessa tarkastelussa. Susi pohtii

²⁹ Koivunen 2000, 328–329.

³⁰ Korkiakangas 1999, 171–173.

³¹ Korkiakangas 2005, 140.

³² Boym 2001, 41.

perinteen merkitystä identiteetin ilmaisijana sekä taiteen ja kulttuurin työkaluna. Muotoiltu Satakunta -tutkimus liikkuu oman tutkimukseni keskeisten teemojen, stereotyyppien ja nostalgian parissa.³³ Emma Susi keskittyy voimakkaasti tuoteistamisprosessiin ja perinteen hyödyntämiseen siinä. Oman tutkimukseni painopiste taas on porilaisuutta rakentavissa tekijöissä ja erityisesti kollektiivisessa kokemuksessa porilaisuudesta.

Porin kaupunkiin, paikkoihin, maisemiin ja alueelliseen paikallisuuteen liittyvää tutkimusta on tehty kiitettävästi. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman hankkeessa *Kotina suojeltu talo. Asukkaiden kokemuksia ja mielikuvia asumisesta suojellussa talossa Vanhassa Raumassa, Porin Viikkariissa ja kahdella historialtaan erilaisella saksalaisella alueella* tutkimuksen pääpaino oli rakennetun kulttuuriperinnön suojelukysymyksissä ja asukaslähtöisessä talotutkimuksessa. Hankkeen tutkimustuloksista julkaistun kirjan³⁴ artikkeleista käy ilmi, kuinka voimakkaasti ihmiset kiinnittyvät asuinpaikkaansa ja miten suuri vaikutus yhteisöllisyydellä on paitsi alueen myös siellä elävien ihmisten identiteettiin. Teoksen Viikkaria³⁵ käsittelevät artikkelit valottavat Porin ja porilaisten identiteettiä ja imagoa. Niissä korostuva kollektiivisuus, leimautuminen paikkoihin ja maisemiin, sekä yhteisöllisyyden muutos ovat yleistettävissä myös muihin kaupunginosaan ja tutkimuksessani läsnä oleviin paikallisuuden ilmenemistapoihin. Eeva Karhusen kesäkuussa 2014 tarkastettava väitöskirja, jossa tämä tematiikka niin ikään on keskeistä, edustaa tuoreinta porilaisen paikallisuuden tutkimusta aiheenaan Porin kuudes kaupunginosa³⁶.

Paikallisuuteen liittyvä yhteisö ja yhteisöllisyys ovat monien tieteenalojen tutkimuskohteina, ja sanat esiintyvät usein tieteellisen diskurssin lisäksi julkisessa keskustelussa. Yhteisö ja sen merkitys kiinnostaa paitsi perinteen tutkijoita, myös esimerkiksi maantieteilijöitä ja sosiologeja. Anssi Paasi on lähestynyt pai-

³³ Susi, Emma 2006: *Muotoiltu Satakunta. Paikallisperinne maakunnan taidekäsitteiden työkaluna*. Pro gradu –tutkielma, Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos, Kulttuurien tutkimus.

³⁴ Tuomi-Nikula, Outi ja Karhunen, Eeva (toim.) 2007: *Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennussuojelua Suomessa ja Saksassa*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, Pori.

³⁵ *Viikkari* on porilaisten keskuudessa yleinen nimitys Porin viidennelle kaupunginosalle. Sillä on useita kirjoitusasuja: viides osa, 5. osa, 5. kaupunginosa. Virallinen kaupunginosan nimi on Itätulli. *Porin kaupunginosat*, Porin kaupungin verkkosivusto, Kaupunkisuunnittelu 24.11.2010. <<http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kaupunkisuunnittelu/5uTm9x6Yz/kaupunginosat.pdf>>

³⁶ Karhunen, Eeva 2014: *Porin kuudennen osan tarinoista rakennettu kulttuuriperintö*. Julkaistaan kesällä 2014 Turun yliopiston Annales-sarjassa.

kallisuutta maantieteen näkökulmasta³⁷. Vaikka eri tieteenalojen tulokulma yhteisöllisyyteen vaihtelee, ne kaikki ovat yhtä mieltä yhteisön vahvasta merkityksestä niin yksilön kuin kollektiivin identiteetille ja alueiden imagolle³⁸. Keskustelu alueiden identiteetistä on ollut vilkasta aina 1990-luvun lopulta lähtien esimerkiksi läänijaon muutosten ja kuntaliitosten innoittamana³⁹. Saman teeman ympärille rakentui marraskuussa 2013 järjestetty Turun yliopiston seminaari *Paikallisuus ja sen kokeminen uusissa kunnissa*⁴⁰. Perinteisen yhteisöllisyyden katoaminen on asia, jonka avulla pyritään selittämään moninaisia ilmiöitä koulurumista yleiseen turvattomuuden tunteen lisääntymiseen ja vanhustenhuollon ongelmiin⁴¹. Vanhan ajan yhteisöllisyyteen kohdistuu siten myös nostalgista kaipuuta.

1.3 Tutkimusaineisto ja metodi

Tutkimuksen primaariaineisto muodostuu PORI! *Miten tässä näin kävi?* -esityksen käsikirjoituksesta, työryhmän työskentelyn seuraamisesta ja siitä tekemistäni muistiinpanoista, työryhmän haastatteluista, keskustelumuistiinpanoista, kyselylomakkeista sekä digitaalisesta aineistosta, jonka avulla jäljitän vallalla olevaa mielikuvaa – stereotyyppiä – porilaisista.

Ensimmäiseksi halusin tutkia PORI! Miten tässä näin kävi? -esitystä esityksenä. Sitä miten käsikirjoitus on rakentunut ja millaisiksi kohtaukset näyttämöllä muodostuvat. Aluksi tutkimus kohdistui siihen, mitä Porin historiasta ja porilaisesta kulttuuriperinnöstä valikoitui esitykseen, kuka valinnan teki ja miksi. Kun sain keväällä 2012 luettavakseni esityksen käsikirjoituksen⁴² sekä myöhemmin saman vuoden syksyllä muokatun version siitä, tutkimuksen suunta tarkentui. Minulle oli jo käsikirjoituksen perusteella selvää, mitä asioita Porin historiasta ja

³⁷ Kts. esim. Paasi, Anssi 1986: *Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehityksestä*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja No. 8.; Paasi, Anssi 1996: *Globaali, kansallinen ja paikallinen aluemaantieteen kehityksessä 1980–1990-luvuilla*. Kauko Mikkonen (toim.): *Maantieteen perspektiivejä*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 12. Vaasa.

³⁸ Kts. Riikonen 1997; Riukulehto 2013; Virtanen 1999.

³⁹ Kts. esim. Hänninen, Sakari (toim.) 1998: *Missä on tässä?* Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18, Jyväskylän yliopisto; Virtapohja, Kalle (toim.) 1997: *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatus yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

⁴⁰ Seminaari kuntaliitoksista – Paikallisuus ja sen kokeminen uusissa kunnissa 15.11.2013

<<http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/ajankohtaista/uutiset/Sivut/kunta2013.aspx>>

⁴¹ Moilanen ja Eilola 2013, 7.

⁴² Kankaanpää 2012.

kulttuuriperinnöstä esitykseen sisältyi. Näin pystyin siirtämään huomioni valintojen syihin ja esittämisen tapoihin. Käsikirjoitus siis viitoitti tutkimuksen suuntaa ja rajausta merkittävästi. Porin historiasta esitettäväksi valittuja asioita tärkeämmiksi nousivat lopulta niiden esittämistapa ja symboliarvo. Aineiston keruun edetessä näkökulmani laajeni näyttämöltä katsomoon ja esityksen tuottamaan porilaisuuden kokemukseen.

Olin mukana produktion työryhmän tuotantopalaverissa, jossa läsnä oli markkinoinnista ja myynnistä vastaavia henkilöitä. Osallistuin kokoukseen, koska tutkimuksen rajausta pohtiessani yhtenä vaihtoehtona oli ottaa mukaan kulttuurin konkreettinen myyminen: markkinointi, budjetointi ja tuotannon tekninen toteutus. Päädyin kuitenkin rajaamaan kaupallisen osuuden pois tästä tutkimuksesta, sillä sen mukaan ottaminen olisi tehnyt pro gradusta liian laajan.

Seurasin esityksen harjoituksia sekä vuoden 2012 keväällä että syksyllä, erityisen tiivisti syksyn harjoitusperiodilla ennen kantaesityksen ensi-iltaa. Harjoituksissa mukana olemisen ansiosta pääsin hyvin sisälle esitykseen. Esityksessä käytetyt historian esittämisen tavat saivat näyttelijäntyön kautta uusia ulottuvuuksia. Kohtauksissa oleva komiikka muodostuu toisinaan pelkästään näyttelijäntyöstä, sitä ei ole kirjoitettu tekstiin. Toisinaan taas teksti kantaa kohtausta niin, että ilmaisu voi olla hyvin riisuttua. Tekstin merkitysten vivahteet muuttuvat näyttämöllä, kun tekstiin yhdistyvät valaistus, musiikki, vaatteet, äänenpainot, liikkeet ja roolien keskinäiset suhteet. Seurattuani esityksen kehitystä paperilta näyttämölle ja sen muokkautumista harjoitusten aikana pystyin näkemään käsikirjoituksen rivien väliin.

Keräsin tutkimuksen empiiristä aineistoa työryhmän haastattelulla huhtikuussa 2013. Haastattelu oli muodoltaan puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa olin määritellyt keskustelun teemat ennalta. En ollut kuitenkaan etukäteen päättänyt kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä. Tutkijan on teemahaastattelussa pidettävä huoli siitä, että kaikki suunnitellut asiat käydään läpi, vaikka niiden laajuus ja järjestys vaihtelisikin. Teemahaastattelussa keskeisiä ovat ihmisten asioille antamat merkitykset ja tulkinnat.⁴³

Päädyin toteuttamaan haastattelun ryhmähaastatteluna, koska ryhmätilanne muodostuu vapaamuotoisemmaksi ja keskustelelevammaksi helpommin kuin yk-

⁴³ Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47-48; Eskola ja Vastamäki 2010, 28.

sittäisten henkilöiden haastattelu. Osanottajat ottavat kantaa asioihin spontaanisti, kommentoivat toisiaan ja tekevät monipuolisia huomioita tutkittavasta asiasta. Ryhmähaastattelussa on mahdollista kohdistaa huomio paitsi yksityisten ihmisten ajatuksiin, myös kollektiiviseen näkemykseen asioista.⁴⁴

Haastattelussa olivat läsnä esityksen näyttelijät yhtä lukuun ottamatta ja käsikirjoittaja-ohjaaja. Aikataulullisista syistä ryhmähaastattelun ulkopuolelle jäänyttä näyttelijää haastattelin marraskuussa 2013. Ryhmähaastattelun valintaa menetelmäksi puolsi se, että esitys ja sen valmistaminen ovat mitä suurimmassa määrin ryhmätyötä. Ryhmän jäsenet tuntevat toisensa hyvin ja uskalsivat tuoda omat mielipiteensä esiin haastattelussa.

Haastattelupaikkana oli Kulttuuritehdas Kehräämö. Paikka oli työryhmälle tuttu ja turvallinen kotikenttä, mikä edisti haastattelun onnistumista⁴⁵. Se oli myös minulle tuttu paikka harjoitusperiodilta lähtien, joten kaikki tunsivat olonsa siellä luonteviksi. Itse jännitin haastattelua hieman, sillä siinä roolini muuttui tarkkailijasta aktiiviseksi tutkijaksi. En enää seurannut teatterilaisten työskentelyä, vaan johdin haastattelutilannetta. Lisäksi jännitystä lisäsi tekniikka; toimiiko nauhuri vai ei? Jännitys kuitenkin laukesi nopeasti, ja haastattelu muodostui mukavan keskustelunomaiseksi. Olin laatinut kysymysrunгон, jota seurasin. En kuitenkaan noudattanut mitään tarkkaa kysymysjärjestystä, vaan pidin vain huolen siitä, että tietyt teemat tulevat käsitellyiksi. Haastatteluajankohdat olivat hyvät, koska esityksiä oli jo ollut useita. Työryhmälle oli siis muodostunut kuva siitä, miten esityksessä oli onnistuttu. He pystyivät myös tarkastelemaan sitä, miten heidän odotuksensa yleisön reaktiosta olivat toteutuneet.

Keskustelut käsikirjoittaja-ohjaaja Tapio Kankaanpään ja näyttelijä-ohjaaja Kai Tannerin kanssa täydensivät ymmärrystäni esityksestä. Erotan nämä keskustelut haastattelusta, koska ne olivat luonteeltaan spontaaneja ja käytiin harjoitustilanteessa yhdessäolon seurauksena⁴⁶. Erityisesti sain keskusteluilla selvyyttä

⁴⁴ Pekka Sulkusen mukaan kollektiivisesti tuotettujen ja jaettujen merkitysrakenteiden tavoittaminen on mahdollista nimenomaan ryhmähaastattelun avulla. Sulkunen 1990, 264.

⁴⁵ Eskola ja Vastamäki 2010, 30.

⁴⁶ ”Haastattelu muistuttaa keskustelua monessa suhteessa. Molempiin sisältyy kielellinen ja ei-kielellinen kommunikaatio, joiden avulla välittyvät ajatukset, asenteet, mielipiteet, tiedot ja tunteet. Keskustelussa kuten myös haastattelussa molemmat osapuolet vaikuttavat toinen toisiinsa. (...) Kuitenkin haastattelu eroaa yhdessä olennaisessa suhteessa keskustelusta: haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on siis ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa, kun taas keskustelulla saattaa olla myös pelkkä yhdessäolofunktio.” Hirsjärvi ja Hurme 2000, 42.

siihen, miten käsikirjoituksesta ja esityksestä tuli sellainen kuin siitä tuli. Pystyin hyvin nopeasti saamaan vastauksen minua askarruttaneisiin kysymyksiin, koska olin usein paikalla harjoituksissa. Keskusteluja käytiin paitsi sovitusti kahden kesken, myös nopeana sananvaihtona työskentelyn lomassa. Ennalta sovitut keskustelut olivat niin ikään luonteeltaan vapaita, teemahaastattelun kaltaisia tilanteita. Minulla ei ollut valmiita kysymyksiä ja teema oli niinkin laaja, kuin koko käsillä oleva esitys. Nämä keskustelut dokumentoin muistiinpanoin, sillä ne sovittiin saman päivän aamuna, eikä minulla ollut mahdollisuutta tallentaa keskusteluja. En kokenut tätä häiritsevänä, koska tiiviin yhteistyön takia minun oli mahdollista selventää mahdollisia epäselväksi jääneitä asioita myöhemmin.

Laadin yleisölle suppean esitystä koskevan kyselyn⁴⁷, johon oli mahdollista vastata heti esityksen jälkeen. Tämä oli yksinkertaisin mahdollinen tapa kerätä tietoa yleisöltä. Toisaalta se oli myös ainoa mahdollinen tapa, koska yhteyden saaminen katsojiin esityksen jälkeen oli käytännössä mahdotonta. Se olisi edellyttänyt yhteystietojen keräämistä esimerkiksi lipunoston yhteydessä, mikä olisi lisännyt lipunmyynnistä vastaavien henkilöiden työmäärää valtavasti. Se ei myöskään olisi taannut yhtään sen suurempaa vastausmäärää kuin nyt käytetyllä kyselytavalla saavutin. Kyselyitä on tänä päivänä paljon ja ihmiset tuntevat vastausväsymystä⁴⁸. Viihteellisen teatteriesityksen synnyttämät ajatukset eivät välttämättä säily mielessä kovin pitkään. Siksi kyselyn järjestäminen esityksen yhteydessä vaikutti parhaalta vaihtoehdolta. Kysely oli yksinkertainen, mutta oli haastavaa saada yleisö vastaamaan siihen. Vaikka vastausmotivaation kasvattajana oli arvonta, jossa oli mahdollista voittaa lippuja Rakastajat-teatterin esityksiin, sain katsojalukuihin suhteutettuna vaatimattoman määrän vastauksia. Laatu korvasi kuitenkin määrän, ja kysely tuotti arvokasta tietoa yleisön kokemuksesta.

Primaariaineistoon sisältyvä digitaalinen aineisto käsittää sanoma- ja iltapäivälehtien artikkeleita sekä mielipide- ja blogikirjoituksia, joiden aiheina ovat Pori ja porilaisuus. Näiden aikalaisaineistojen avulla selvennän sitä kuvaa, jota porilaiset ja muut valtakunnallisesti porilaisista jakavat.

2. Paikallisuuden nousu Porissa

⁴⁷ Liite 1.

⁴⁸ Vehkalahti 2008, 48.

Paikallisuus ja yhteisöllisyys kulkevat käsi kädessä. Yhteinen elämänpiiri synnyttää aina jaettuina elämäkokemuksia. Kaikki saman alueen asukkaat eivät koe yhteisöllisyyden tunnetta yhtä voimakkaana tai samalla tavoin, toiset eivät tunne sitä ensinkään. Kuitenkin elinalueen vaikutus asukkaisiinsa on niin yleisesti tunnettu, että alueyhteisön ja paikallisyhteisön olemassaolo sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä on kiistaton.⁴⁹ Täten paikallisuudesta puhuttaessa jokaisella on jollain tasolla suhde paikallisuuteen.

Paikallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten perustana on usein maantieteellinen alue. Maantieteellinen ja fyysinen läheisyys synnyttävät asuinyhteisöjä, kyläyhteisöjä ja kaupunkiyhteisöjä, toisin sanoen paikallisyhteisöjä.⁵⁰

Tutkimuksessani paikallisuus on ensisijaisesti Porin kaupunkiin kokonaisuutena liitettyä paikallisuutta. Porilainen liittyy itseensä usein muita asuinpaikan määreitä: hän on länsiporilainen, itäporilainen, pohjoisporilainen tai meriporilainen. Tämä aluejako tulee näkyviin esimerkiksi seurakuntien nimissä⁵¹ ja sosiaali- ja terveyspalvelujen aluejaossa⁵². Paikallisuuden piiri saattaa tiivistyä tarkemmin kaupunginosien⁵³ mukaan. Länsi-Porissa asuva voi olla vaikkapa musalainen, vähäraumalainen, liinaharjalainen tai leppäkorpelainen. Samoin Itä-Porissa asuu sampolalaisia ja väinöläläisiä, Pohjois-Porissa toejokelaisia ja isosantalaisia ja Meri-Porissa pihlavalaisia ja kyläsaarelaisia. Porilainen voi olla myös viikkarilainen, kuukkarilainen, uusikoivistolainen tai käppäräläinen. Oma lukunsa ovat kaupungin reuna-alueilla asuvat noormarkkulaiset, reposaarelaiset tai lattomeriläiset.

Itse lapsuuteni ja nuoruuteni Lattomerellä (joka Porin kaupungin virallisessa kyläluettelossa⁵⁴ on nimeltään Masia) asuneena tiedän, kuinka tärkeää pienten kylien asukkaiden on erottua toisistaan. Lähialueiden koulujen väliset pesäpallo- ja kaukalopallo-ottelut olivat kuin Suomi–Ruotsi-maaotteluita. Kannustushuuto-

⁴⁹ Riukulehto 2013, 309.

⁵⁰ Riukulehto 2013, 309.

⁵¹ Kirkko Porissa – paikallisseurakunnat, Porin ev.lut. seurakuntayhtymän verkkosivusto
<<https://porievl.fi/seurakunnat>>

⁵² Porin perusturvan lähipalvelualueet, Porin kaupungin verkkosivusto
<<https://www.pori.fi/perusturva/organisaatio/lahipalvelualueet.html>>

⁵³ Porin kaupunginosat, Porin kaupungin verkkosivusto
<http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kaupunkisuunnittelu/5uTm9x6Yz/kaupungin_osat.pdf>

⁵⁴ Porin kylät, Porin kaupungin verkkosivusto
<<http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kaupunkisuunnittelu/5uTnEf1z2/kylat.pdf>>

na karjuttiin: ”Pinomäkiläisiä emme ole, niittymaalaisiksi emme halua tulla, olemme siis lattomeriläisiä!”. Kauempana keskustasta olevien alueiden paikallisuus on erittäin voimakasta, semminkin kun esimerkiksi Noormarkun kunnasta tuli osa Poria vasta vuonna 2010. Vielä kaupunginosien sisälläkin voi kokea kuuluvansa pienempään yhteisöön, tietyn kadun tai talon asukkaisiin.

Tarkastelen Porissa erityisesti 2010-luvulla syntyneitä paikallisuuden ja yhteisöllisyyden ilmenemismuotoja, jotka mielestäni viestivät nimenomaan tämän päivän porilaisuudesta. Mielestäni *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esitys on osa paikallisuuden nousua Porissa, missä paikallishenki on ilmentynyt muun muassa erilaisina kylätapahtumina kaupungin sisällä. Tällaisia ovat esimerkiksi *Kuoppakaupungin kyläjuhla*⁵⁵ ja *Viikkarin kyläjuhla*, jotka toteutetaan paikallisten kulttuuri- ja taideyhdistysten, asukkaiden ja alueen muiden toimijoiden yhteistyönä.

Olen nostanut lähempään tarkasteluun Viikkarin kyläjuhlan, Mu Pori o kaunis - verkkosivuston, Porispere-musiikkitapahtuman, murteen ja muutamia paikallisia menestyjiä. Nämä ilmiöt valikoituivat esiteltäviksi, koska osa niistä edustaa tuttua paikallisuuden ilmenemistä, kuten murre, ja osa täysin uudenlaista oman alueen arvostuksen esiin tuomista, kuten Mu Pori o Kaunis -sivusto. Viikkarin kyläjuhla taas kantaa itsessään perinteistä puutaloalueen yhteisöllisyyttä, ja Porispere on osoitus nykyajan muottiin taivutetusta talkoohengestä.

2.1. Viikkarin kyläjuhla

Viikkarin kyläjuhlan esittelyssä on syytä katsoa kaupunginosan menneisyyteen, jonka jättämiä kaikuja kuuluu nykyisen viidennen osan kaduilla ja pihossa edelleen.

Porin 5. kaupunginosa, kuuluu Suomen laajimpiin yhtenäisiin puutalokaupunginosiin. Se syntyi 1800-luvun alkupuolella ja sai kasvaa ja kukoistaa 1950-luvulle asti. Tällä ydinkeskustan ulkopuolelle jäävällä esikaupunkialueella oli vahva ominaislaatunsa ja se oli arvostettu. 5. kaupunginosa oli omavarainen: muutaman korttelin alueelta löytyi kauppoja, saunoja, leipomoita ja pieniä tehtaita. Omia palveluitaan tarjosivat muun muassa kirvesmiehet, ajurit, ompelijat ja

⁵⁵ Kuoppakaupungin kyläjuhla II 4.9.2011, Kulttuuriyhdistys Rapajöötin verkkosivusto <<http://rapajooti.wordpress.com/2013/03/21/4-9-2011-kuoppakaupungin-kylajuhla-ii/>>

parturit.⁵⁶ Kaupunginosan asukkaiden yhteisöllisyys kumpusi riippuvuudesta keskinäisiin sosiaalisiin verkostoihin. Naapuruussuhteiden kautta ihmiset olivat osa verkostoa, joka välitti tietoa yhteisöön kuuluvista henkilöistä ja heidän asioistaan. Tiiviin paikallisen kanssakäymisen ansiosta yhteishenki ja yhteisöllisyys leimasivat 5. kaupunginosaa.⁵⁷

Paikallisuus ja yhteisöllisyys ovat muuttaneet muotoaan yhteiskunnan rakenteiden muuttuessa. Kaupunginosaan ja vielä pienempiin yhteisöihin, kuten kortteleihin ja pihapiireihin, sidottu paikallisuus on laajentunut käsittämään yhä suurempia alueita.

1960–70-luvuilla kaupungin ytimen kainalossa sijaitsevan puutaloalueen yllä leijui täydellisen hävityksen uhka keskustan vaatiessa lisää tilaa laajentuakseen. Vanhat asukkaat alkoivat vähitellen muuttaa pois ja talot rapistuivat.⁵⁸ Tilanne muuttui positiivisemmaksi 1980-luvulla, kun 5. kaupunginosaan alkoi muuttaa ihmisiä puukaupunkialueiden yleisen arvostuksen nousun myötä ja taloja alettiin korjata.⁵⁹

5. kaupunginosa, josta nykyään käytetään yleisesti nimeä Viikkari, suojeltiin asemakaavapäätöksellä vuonna 2007⁶⁰. Suojelun voimaan astumisen aikaan se oli arkinen ja rosainen asuinalue, ei niinkään idyllinen postikorttimaisema pihaparkakkukoristeisine taloineen.⁶¹

Satakunnan Museon rakennustutkija Liisa Nummelin kirjoittaa suojelupäätöksen aikaisesta 5. osasta: *”Tietynlainen pysähtyneisyys on pitkään leimannut kaupunginosaa. (...) Arkisuus ja kansanomaisuus ovat myös vahvuuksia, joiden soisi säilyvän. Viides osa on porilaisten oma kaupunginosa. Alueen säilynyt rakennuskanta ja korttelirakenne tarjoavat kaupunginosalle edellytykset kehittyä ainutlaatuiseksi ja arvostetuksi asuinpaikaksi, mikä prosessi ilmiselvästi on jo käynnistynyt. Vehreät puutalokorttelit ovat jo vuosia houkuttelleet tietoisia asukkaita. Viidenteen kaupunginosaan on muuttanut ihmisiä, jotka pitävät keskustan*

⁵⁶ Nummelin 2007, 257-260.

⁵⁷ Tommila 2007, 145-146.

⁵⁸ Nummelin 2007, 257-260.

⁵⁹ Nummelin 2007, 263.

⁶⁰ Tuomi-Nikula 2007, 14.

⁶¹ Nummelin 2007, 263-264.

*puutaloasumista tavoiteltavana ja jotka haluavat osallistua ympäristönsä kehittämiseen.”*⁶²

Nummelin näki tilanteen oikein. Kolme vuotta suojelupäätöksen voimaantulosta, vuonna 2010, järjestettiin ensimmäiset Viikkarin kyläjuhlat. Ohjelma on monipuolinen. Se tarjoaa perinteistä ja kokeilevaa kulttuuria: elävää musiikkia, kuvataidetta, performansseja, näyttelyitä, nukketeatteria, erilaisia työpajoja kaiken ikäisille sekä asukkaiden järjestämää pihaojelmaa kirpputoreista pop up -ravintoloihin⁶³.

Kaupunkien osa-alueille syntyy usein selvä oma imago ja oma identiteetti. Oma imago on eduksi lähiöille ja yleensä kaupunginosille, samalla tavoin kuin kokonaisille kaupungeille. Parhaimmillaan imago edistää me-henkeä ja lujan identiteetin syntyä. Joskus imago on kielteinen, mutta parantuu ajan mittaan. Identiteettiä voidaan lujittaa monenlaisilla me-henkeä vahvistavilla toimilla. Niitä voivat olla esimerkiksi säännölliset ja sellaisina perinteellisiksi muodostuvat kotiseutujuhlat, jotka parhaimmillaan luovat hyvää imagoa ulospäin. Paikallishistoriat ja kyläkirjat lujittavat identiteettiä niin ikään.⁶⁴

Vuoden 2013 kyläjuhlassa oli mukana orkesteri, joka jo itsessään on osoitus siitä, että paikallisesti on mahdollista luoda valtakunnan ja koko maailman tietoisuuteen kohoavia asioita: orkesteri koostui Pori Jazzin perustajista. Vuodesta 1966 järjestetty jazzfestivaali on eittämättä yksi Porin tunnetuimmista tapahtumista. Kyläjuhlassa tuotiin esille historiaa, joka on paikallistakin paikallisempaa: opastettu bussikiertros Itätullin eli Viikkarin historiaan 1950-luvun linjurilla. Vuonna 2013 neljättä kertaa järjestetyn ja vuosittaiseksi tapahtumaksi vakiintuneen Viikkarin kyläjuhlan keskuksena on Sibeliuksen puisto. Siellä vieraili 1930 -luvulla kiertävä sirkus, joka toi kaupunkiin mukanaan virtahevon. Tämän paikallishistoriasta löytyvän pienen yksityiskohdan ympärille tapahtuman tuottajat ideoivat työpajan, jossa rakennettiin kollektiivisesti suuri virtahepo. Työpajassa

⁶² Nummelin 2007, 263–264.

⁶³ Viikkarin kyläjuhlan verkkosivusto, <<http://viikkarinkylajuhla.com/>>

⁶⁴ Virtanen 1999, 132–135; 163. Esim. Porissa julkaistuja kyläkirjoja ja paikallishistoriateoksia: Jokinen, Kaisu (toim.) 2008: *Kirkko keskellä kylää: Ahlainen, näköaloja ajatelmin ja kuvin*. Suominen, Pori; Jokinen, Matti 2005: *Kellahti: entisajan kartanoiden ja torppien kylä: vuodet 1500-2005*. Matti Jokinen, Pori; Aitto-oja, Suvi ja Sivula, Anna 2013; *Karhu, kirves ja punainen kukko. Porin Vapaaehtoinen Palokunta 1863-2013*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 39, Pori.

toteutui kyläjuhlan keskeinen ajatus: yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyyden voima.⁶⁵

Koska Viikkarin kyläjuhla kokoaa kaupunkilaisia yhteen joka puolelta Poria, ei pelkästään Viikkarista, voitaisiin oikeastaan jo puhua kaupunkijuhlasta. Kuten Liisa Nummelin totesi: ”Viides osa on porilaisten oma kaupunginosa”⁶⁶. Juhlan tapahtumapaikkana ja teemana on Viikkari, mutta se ammentaa sisältönsä paljon muustakin kuin kaupunginosasta ja sen historiasta. Viikkarin kyläjuhla on osa porilaisten omaa tapahtumapäivää, *Kulttuurin superlauantaita*, mikä laajentaa juhlan selkeästi kaikille kaupunkilaisille kuuluvaksi.

Kulttuurin superlauantai järjestettiin ensimmäisen kerran toukokuussa 2012. Se yhdistää yhteiseksi tapahtumaksi samalle päivälle ajoittuvat *Museoiden yön* ja Viikkarin kyläjuhlan. Museoiden yö – *La Nuit des Musées* – puolestaan on eurooppalainen tapahtuma, joka avaa myös Porin kaupungin museot yleisölle keskiyöhön saakka.⁶⁷ Kulttuurin superlauantai on arkinen esimerkki siitä, miten paikallisuus yhdistyy kansainväliseen tapahtumaan. Kaikkiin Kulttuurin superlauantain tapahtumiin on vapaa pääsy. Näin osallistumiskynnys madaltuu ja nekin, jotka eivät tavallisesti käytä kulttuuripalveluita, lähtevät liikkeelle normaalia helpommin.

Pääpaino Viikkarin kyläjuhlassa on yhdessä tekemisessä ja olemisessa. Tekijät ja kokijat ovat porilaisia. Koko tapahtuma perustuu kollektiiviselle halulle tuottaa jotain yhdessä. Laaja joukko paikallisia toimijoita tuottaa oman näköisensä tapahtuman Porissa, porilaisilta porilaisille. Viikkarin kyläjuhlassa toteutuu kollektiivinen kulttuurintuottaminen. Yleisöllä on aktiivinen rooli tapahtuman tuottajana kulttuuritoimijoiden rinnalla. Kuuluminen yhteisöön, porilaisena oleminen ja sen osoittaminen osallistumalla on tärkeää.

2.2. Mu Pori o kaunis

Paikallisuus on Porissa löytänyt muitakin väyliä nousta esiin. Mielenkiintoista on se, kuinka näkyvästi porilaiset nousivat puolustamaan omaa kaupunkiaan vas-

⁶⁵ Viikkarin kyläjuhlan verkkosivusto 2013, (Internet Archive 29.4.2014).

⁶⁶ Nummelin 2007, 264.

⁶⁷ Kivi, Jan-Kristian: *Kaikki mukaan – Kulttuurin superlauantai 18.5.*, Porin kaupungin verkkosivusto, Kulttuuriuutiset 7.5.2013.

taiskuna loukkauksen kokemukselleen. Sitoutumaton ja talkoovoimin synnytetty verkkosivusto *Mu Pori o kaunis* sai alkunsa elokuussa 2012 Anu Saagimin Porin halventaneista lausunnoista⁶⁸. Taru Jussila perusti Saagimin lausunnon innoittamana *Mu Pori o kaunis* -sivuston Facebookiin. Se keräsi ensimmäisten viiden päivän aikana 120 000 kannattajaa.⁶⁹ Ihmiset liittivät sivulle kymmenittäin kuvia porilaisista paikoista ja maisemista. Facebookin rinnalle perustetulle verkkosivustolle⁷⁰ jokainen on tervetullut jakamaan kuviaan ja kertomuksiaan Porista.

Kuvat yhdistävät paikallisia toisiinsa. *Mu Pori o kaunis* -sivustolla on kuvia yleisesti tunnetuista ja kaikkien porilaisten yhteisesti jakamista merkityksellisistä paikoista. Toisaalta siellä jaetaan myös kuvia harvinaisemmista kaupungin kätöksissä olevista paikoista. Molemmissa tapauksissa herää tunnistamisen kokemuksia ja niiden synnyttämiä yhteenkuuluvuuden tunteita. Samat paikat ovat tärkeitä eri ihmisille. Ne palauttavat mieleen muistoja erilaisista elämän tapahtumista, iloista, suruista, haaveista tai tavallisuudesta poikkeavista hetkistä yhtä lailla kuin arkisesta elämänmenosta. Nämä eletyt hetket muuttavat merkitykselliseksi paikaksi näyttämönsä, tilan, jossa kokemus saa sijan. Sitä kautta ne linkittyvät suurempaan kokonaisuuteen, laajempaan paikkaan, Porin kaupunkiin, joka otetaan haltuun yksityisesti ja kollektiivisesti. Yhdessä jaettuna yksityinenkin paikka on mukana rakentamassa paikallisuutta. Jos kosketus oman kaupungin tiloihin, paikkoihin ja maisemiin puuttuu, kaupunkia on vaikea kokea omakseen. Paikallisuuden tunne vaatii syntyäkseen henkilökohtaisen suhteen paikkaan⁷¹.

Mu Pori o kaunis -sivuston myötä porilaiset ovat mielestäni saaneet uuden näkökulman kaupunkiinsa. Kun mentaliteetti on tähän asti ollut vähättelevä ja negatiivinen, kuvat ovat saaneet ihmiset näkemään oman kaupunkinsa ja katsomaan sitä uusin silmin.⁷² Sivustolle ladattujen kuvien kautta porilaiset haluavat

⁶⁸ *Mu Pori o kaunis –ryhmä kasvaa vauhdilla*. Satakunnan Kansa 16.8.2012. <<http://www.satakunnankansa.fi>>

⁶⁹ *Porilaiset nousivat puolustamaan kaupungin kauneutta*. Yle Uutiset, Satakunta 24.8.2012. <<http://yle.fi/uutiset>>

⁷⁰ *Mu Pori o kaunis* -verkkosivusto <<http://muporiokaunis.fi/>>

⁷¹ Riukulehto 2013, 319–331.

⁷² Sivuston perustanut Taru Jussila sanoo Yle Satakunnan haastattelussa, että ”porilaiseen ja satakuntalaiseen mentaliteettiin ei kuulu oman hännän nostaminen, mutta tämän sivuston kautta positiivisuuteen on helppo lähteä mukaan”. *Porilaiset nousivat puolustamaan kaupungin kauneutta*. Yle Uutiset, Satakunta 24.8.2012 <<http://yle.fi/uutiset>>

näyttää Porin niin kuin he sen näkevät, sellaisena kuin haluavat muiden sitä katsovan. Kaikki kuvat eivät ole klassisen kauniita, sommittelultaan täydellisiä tai väritykseltään harmonisia. Joukosta löytyy myös muulla tavalla puhuttelevia kuvia: karua kauneutta ja katu-uskottavaa rosoisuutta, joka sekin yhdistyy mieli-kuvaan Porista entisenä teollisuuskaupunkina.

2.3. Porispere

Mu Pori o kaunis -ilmiön tavoin myös porilaisin voimin synnytetty *Porispere*-festivaali sai alkunsa tietynlaisesta loukkaantumisesta. Kimmokkeena toimi vuonna 2011 kansainvälisen *Sonisphere*-musiikkifestivaalin⁷³ siirtyminen pois Porista Helsinkiin.

Alun perin Porissa suhtauduttiin varauksellisesti suuren metallimusiikkiin painotuvan *Sonisphere*-festivaalin järjestämiseen. Kahtena peräkkäisenä vuonna – 2009 ja 2010 – järjestetyt konsertit sujuivat kuitenkin olosuhteisiin nähden hyvin, vaikka yleisömäärä oli valtava kaupungin asukasmäärään suhteutettuna ja luonnonilmiöt aiheuttivat harmia. Porilaiset pitivät *Sonisphere*ä jo omanaan.

Kun tieto sen siirtämisestä Helsinkiin saatiin keväällä 2011, paikalliset musiikin harrastajat polkaisivat pystyyn oman musiikkitapahtuman näyttämisen halusta⁷⁴. Vahva viesti oli, että porilaiset osaavat järjestää vastaavan tapahtuman ilman ulkopuolista apua. Festivaalin muutto koettiin pääkaupunkiseudun perusteettomaksi suosimiseksi Porin kustannuksella.

Porispere on vakiinnuttanut kolmen vuoden aikana paikkansa valtakunnallisten musiikkifestivaalien joukossa. Sen markkinoinnissa on hyödynnetty vahvasti porilaisuutta. Festivaalin mainossloganit noudattelevat stereotyyppistä kuvaa porilaisuudesta. Niiden sisältämä huumori on pisteliästä, ja hyvät asiat kerrotaan usein negatioiden kautta. Esimerkiksi festivaalin VIP-passissa lukee ”Hiuka tärkeä”. Tämä kertoo paitsi henkilön olevan ’very important person’ ja saavan

⁷³ Kts. esim. *Sonisphere*-festivaalin verkkosivusto <<http://fi.sonisphere.eu/>>; *Sonisphere*. Wikipedia. <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Sonisphere>>

⁷⁴ *Sonisphere* suututti porilaisia, nyt tulee *Porispere*. Iltalehti 12.4.2011. <http://www.iltalehti.fi>; Ahtiainen, Jenni: *Porilaisia ottaa päähän*. gtiebackline.blogspot.fi 23.3.2013. <<http://gtiebackline.blogspot.fi/2013/03/porilaisia-ottaa-paahan.html>>

erityispalvelua, myös jotain porilaisesta asenteesta eriarvoisuutta kohtaan, siitä miten VIP-vieraita pidetään usein turhantärkeinä.

2.4. Murre

Puhekieli ilmentää paikallisuutta vahvasti. Murre on niin ikään 2000-luvulla noussut porilaisia kiinnostavaksi asiaksi. Se tekee näkyväksi tai oikeastaan kuuluvaksi sen, mistä puhuja on kotoisin. Murteen ansiosta keskustelukumppanin voi paikantaa hyvinkin nopeasti oikealle alueelle Suomen kartalla. Porin murre kuuluu lounaisiin välimurteisiin⁷⁵. Murre on lyhyttä⁷⁶, voimakasta ja tunnistettava, vaikka se usein sekoitetaankin muihin länsi- ja lounaismurteisiin, kuten Rauman tai Turun murteeseen.

Porin murteen nykyajan äänitorvena on vuodesta 2008 ollut paljasjalkainen porilainen, runoilija-pakinoitsija Elina Wallin⁷⁷, joka voitti Porin 450-juhlavuoden kunniaksi järjestetyn kirjoituskilpailun tekstillään *Mu Porini*. Wallin kutsuu itseään ”murreihmiseks”. Murrepakinat ja runot eivät sinällään ole uusi ilmiö. Toinen lounaissuomalainen murretaiteilija Heli Laaksonen on raivannut Wallinille tietä päätoimisena runonlausujana ja luennoitsijana vuodesta 2000⁷⁸.

Elina Wallin on omalta osaltaan nostanut Porin murteen uudenaikaiseksi osaksi kulttuuria. Hän on tehnyt paikallisuudesta näkyvää ja herätellyt porilaisten omanarvontunnetta. Omaa murretta on helppo lähestyä ja ymmärtää. Itse koen, että Wallinin ja Laaksonen kaltaisten murteen puolestapuhujien tärkein ansio on murteen monipuolisuuden osoittaminen. Murteen avulla voi ilmaista asioita jopa osuvammin, selkeämmin, tarkkanäköisemmin ja koskettavammin kuin yleis- tai kirjakielellä, joka on helposti kovin jäykkää ja teknistä. Murre yhdistää paikalliset. On hauska tavata tuttua murretta puhuva ihminen ulkomailla, tai kuulla omaa murretta puhuttavan junassa toisella puolella Suomea.

⁷⁵ *Suomen murrealueet*, Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivusto <<http://www.kotus.fi/?s=368>>

⁷⁶ Mantila 2004, 333.

⁷⁷ Elina Wallinin kotisivut <<http://www.elinawallin.fi/>>

⁷⁸ Heli Laaksonen kotisivut <<http://www.hulimaa.fi/>>

2.5. Paikalliset menestyjät

Porilaisten ylpeyttä omasta paikkakunnasta nostavat myös Porista kotoisin olevat menestyjät. Porin Ässät voitti jääkiekon suomenmestaruuden vuonna 2013. Kiekkohuuma villitsi koko kaupungin. Huolimatta siitä, oliko laji kiinnostanut ennen menestystä lainkaan, ihmiset hurrasivat kaduilla ja juhlivat torilla ”meidän” voittoamme. Mestaruus yhdisti kaupunkilaisia jäähallissa ja sen ulkopuolella. Kultahuumasta nautittiin porilaisina, iästä, ammatista tai sukupuolesta huolimatta ⁷⁹. Jo vuonna 2006 saavutettu sm-hopea, sai porilaisen hulluuden esiin tavalla, joka huomioitiin valtakunnallisesti. ⁸⁰ Mestaruus oli voitto ja saavutus koko kaupungille ja kaupunkilaisille.

Porin lippua ovat viime aikoina pitäneet korkealla urheilusankarit, Ässien lisäksi esimerkiksi uimari Matti Mattson. Kun häneltä lehtihaastattelussa kysyttiin tulevaisuuden suunnitelmista, Mattson kehui kotikaupunkiaan reilusti Porin murteella: *”Emmää Porist mihinkää lähr, siäl on kaikki mitä ihmine tarttee.”* ⁸¹

Paikallisuuden voi kääntää myös toisin päin: monet Porista pois lähteneet pitävät kiinni juuristaan ja tuovat porilaisuuttaan esiin. Esimerkkinä tästä on porilaiseksi helsinkiläiseksi itseään kutsuva Jenni Ahtiainen, joka on vuosien työllä noussut yhdeksi Suomen tunnetuimmista suunnittelijoista. Hän luotsaa omaa *gTie*-asustemerkkiään ja pitää *Backline*-blogia, jonka esittelytekstin kärkenä on porilaisuus:

Jenni Ahtiainen on porilainen helsinkiläinen, joka pyörittää omaa merkkiä nimeltä gTIE ja jonka on vaikea olla tekemättä ja sanomatta mitä ajattelee. Backline kertoo elämästä. Sen edestä, takaa ja toisinaan vähän vinosti takavasemmalta. Se ottaa kantaa, ei ota kantaa, vastustaa ja kannustaa. Tässä blogissa ei käytetä hyymiöitä, asialliset hommat hoidetaan ja muuten ollaan kuin ellun kanat. Backline-blogin tarkoitus on myös muistuttaa ihmisiä juurien tär-

⁷⁹ Paasi, Jussi: *Porissa räjähti – Ässät juhlii kultaa 35 vuoden jälkeen*. Helsingin Sanomat 24.4.2013. <<http://www.hs.fi>>

⁸⁰ Vuorjoki, Jouko: *Porilainen hulluus - totta se on*. Kaleva 7.4.2006. <<http://www.kaleva.fi>>

⁸¹ Holopainen, Pekka: *Huippu-uinnin täräyttännyt Matti Mattson: ”Riossa tavoite on olympiakulta”*. Iltasanomat 31.7.2012. <<http://www.iltasanomat.fi>>

*keydestä. Elämänmakuinen blogi jakaa porilaisuuden ilosanomaa: miten naisen saa pois Porista, mutta Poria ei pois naisesta.*⁸²

Ahtiainen tuo porilaisuutensa selvästi esille. Hän vahvistaa mielikuvaa porilaisesta hulluudesta⁸³ hyvällä tavalla: Ahtiainen on puurtanut periksi antamattomasti ja uskonut omaan tekemiseensä.

Näiden esimerkkien valossa on mielestäni perusteltua sanoa, että paikallisuuden uudessa tulemisessa on jo kansanliikkeen henkeä.

2.6. Paikallisuus teatterissa

Tutkimukseni aineisto, Rakastajat-teatterin kantaesitys *PORI! Miten tässä näin kävi?* on teatteriesitys, joka pohjautuu Porin historiaan. Sen kantaesitys oli vuonna 2012, ja samaan aikaan paikallisuutta käsiteltiin useissa teattereissa. Paikallishistoriasta ja kulttuuriperinnöstä ammennetaan aiheita elokuvaan⁸⁴ ja teatteriin näkökulmaa vaihdellen. Toisinaan tarinan keskiössä on historiallinen henkilö tai suku⁸⁵. Joskus juoni kehittyy menneisyyden tapahtumien ympärille⁸⁶.

Erityisesti kesäteatterit ottavat perinteisesti ohjelmistoonsa paikallishistoriaa käsitteleviä näytelmiä⁸⁷, mutta niin tekevät myös suuremmat teatterit. Esimerkiksi Tampereella ja Turussa on tehty paikallishistoriaan pohjautuvia ja suuren suosion saavuttaneita esityksiä. Tampereen Työväen Teatterissa sai vuonna 2006 ensi-iltansa musikaali *Vuonna 85*⁸⁸. Se kertoo nimensä mukaisesti lähihistorias-
ta, ja juoni kiertyy valtakunnalliseen maineeseen nousseiden tamperelaisten

⁸² Backline-blogi. <<http://gtiebackline.blogspot.fi/>>

⁸³ Porilainen hulluus on valtakunnallisesti tunnettu käsite, joka yhdistetään porilaisten asenteeseen saavuttaa mahdollisuuden ja tarttua haasteisiin. Porilainen hulluus on mielestäni läheistä sukua suomalaiselle sisulle. Usein porilaisesta hulluudesta puhutaan urheilun yhteydessä. Kts. esim. Vuorjoki, Jouko: *Porilainen hulluus - totta se on*. Kaleva 7.4.2006.

<<http://www.kaleva.fi>>

⁸⁴ Härmä-elokuva. Wikipedia. <http://fi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4rm%C3%A4_%28elokuva%29>

⁸⁵ Kempainen, Heikki: *Paikallishistoria herää henkiin näyttämöllä*. Lappeenrannan Uutiset 8.10.2013.

<<http://www.lappeenrannan uutiset.fi>>

⁸⁶ Eskola, Hanno ja Salmela, Topi: TAMPERE 1905. Ensi-ilta 22.2.2006. Teatteri Telakan verkkosivusto

<<http://www.telakka.eu>>

⁸⁷ Elo, Mikko I.: *Maailma muuttuu, rakkaus pysyy*. Satakunnan Kansa 1.7.2013.

<<http://www.satakunnankansa.fi>>

⁸⁸ *VUONNA 85 REMIX GTP*. Tampereen työväen teatterin verkkosivusto.

<<http://www.ttt-teatteri.fi/ohjelmisto>>

rock-bändien musiikin – Manse.rockin – ympärille. Samaa sarjaa on Turun Linnateatterin helmikuussa 2012 ensi-iltaan tullut *Kakola*-musikaali⁸⁹, joka tukeutuu turkulaisten bändien musiikkiin. Näitä esityksiä voi hyvällä syyllä pitää välineenä kollektiiviselle kaupunkilaisten itsetunnon kohotukselle ja yhteishengen lujittamiselle.

Miksi tällainen yhteishengen nostatuksen tarve 2000-luvulla on syntynyt? Yhdeksi syyksi voi tarjota jo kauan keskustelunaiheena ollutta globalisaatioteoriaa, jonka mukaan kansainvälistyminen synnyttää tarvetta korostaa ja säilyttää paikallista kulttuuria sekä kuulua pieneen yhteisöön⁹⁰.

Globalisoituvassa, kansainvälistyvässä ja yksilöllistyvässä maailmassa kansalliset symbolit ovat joutuneet uuteen valoon. Kansalliset erikoispiirteet näyttävät häviävän, ja samalla kun kohtaamme muita kulttuureita ja kansoja, pohdimme omaa identiteettiämme. Paikalliset ja kansalliset ilmiöt ja piirteet sekä omat juuremme ja menneisyytemme ovat tulleet tärkeiksi, ja siksi niistä halutaan myös tietoa. Monet aiemmin arkipäiväiset ja tavalliset paikalliset ilmiöt ovat näin muuttuneet arvokkaiksi. Kyse ei ole nationalismista eikä välttämättä muustakaan aatteellisesta kehityksestä vaan aikamme ilmiöstä tai hengestä.⁹¹

Globalisaatioselitys lienee varsin kulunut klisee, enkä tutkimuksessani haekaan vastausta siihen, miksi paikallisuus pulpahtaa pintaan säännöllisen epäsäännöllisesti. Olen kiinnostunut siitä, *miten* paikallisuus ilmenee. Miten paikallisuutta tuotetaan?

Linnateatteri on ennen *Kakola*-musikaalia sukeltanut Turun historiaan. *Mieletön Turun historia* kantaesitettiin keväällä 2004 ja sen jatko-osa *Mieletön Turun lähistoria* sai ensi-iltansa marraskuussa 2009. Nämä esitykset ovat viitoittaneet tietä Rakastajat-teatterin esitykselle *PORI! Miten tässä näin kävi?*. Rakastajat-teatterin taiteellinen johtaja Kai Tanner myöntää, että idea on kopioitu juuri Linnateatterin esityksistä⁹².

⁸⁹ *Kakola –rockmusikaali Turusta*. visitturku.fi, Turku Touring Oy:n verkkosivusto.

<http://www.visitturku.fi/kakola_fi>

⁹⁰ Jo Kustaa Vilkuna kirjoitti aiheesta vuonna 1958 artikkelissaan Kansatieteellisten alueiden muodostumisesta: ”samassa suhteessa kuin yleinen kansainvälistyminen, eli nykyisen eurooppalaisen yleiskulttuurin tasoittuminen eri kansojen osalle tapahtuu, käy sen luonnollinen ja kansan kulttuuritasoa kuvaava vastaliike, nim. vanhojen paikallisten erikoisuuksien pelastaminen, näytteillepaneminen ja – mikäli mahdollista ja hyödyllistä – elvyttäminen.” Vilkuna 1958, 95.

⁹¹ Halonen ja Aro 2005, 7–10.

⁹² Työryhmän haastattelu 27.4.2013.

PORI! Miten tässä näin kävi? -esityksessä toteutettu historian pikakelaus noudattelee pääpiirteissään Turussa aiemmin käytettyä kaavaa. Esitykset eivät ole juoninäytelmiä, vaan koostuvat erillisistä episodeista, jotka sisältävät kohtauksia kaupungin historiasta. Niitä höystetään paikallisilla vitseillä, oman kaupungin sisäpiirihuumorilla. Esitykset avautuvat parhaiten paikallisille katsojille, jotka tunnistavat paikat ja henkilöt, ilmiöt ja tapahtumat. Toisaalta ne viihteellisyydestään huolimatta tarjoavat paikallisillekin uutta informaatiota paikallisesta historiasta. Yhteinen nimittäjä tämän kaltaisissa esityksissä on se, että niiden avulla halutaan kertoa, miten monet historiassa tapahtuneet asiat tai menneisyydessä käynnistyneet prosessit jatkuvat vielä tänä päivänä ja vaikuttavat elämäämme edelleen.

Turussa nämä esitykset ovat kiinnostaneet jo monta vuotta. Ne miellyttävät viihteellisyytensä takia, mutta itse paikallishistoriassa on jotain, mikä vetoaa yleisöön. Esitys asettaa katsojan eteen peilin, jonka heijastuksessa hän näkee itsensä ja kaupunkinsa, kaupunkilaisuutensa hiukan etäämpää, jopa ulkopuolisen silmin. Esitykset voivat myös näyttää syvälle juurtuneiden itseen kohdistuvien stereotyyppisten ajatusten vääristyneisyyden. Toisaalta esityksen avulla saattaa selvitä, että muiden käsitys meistä onkin oikea: olemme itse syöttäneet sen muille ja vahvistaneet sitä käytöksellämme. Kuka luo kuvaa meistä, ellemme me itse?

3. Porilaisuuden jäljillä

Rakastajat-teatterin johtaja Kai Tanner otti yhteyttä käsikirjoittaja-ohjaaja Tapio Kankaanpäähän vuoden 2011 lopussa. Hän kertoi ideastaan tehdä Porin historiaa käsittelevä näytelmä ja kutsui Kankaanpään käsikirjoittamaan ja ohjaamaan sitä. Syy esityksen tekemiseen oli intohimoinen suhde kaupunkiin ja porilaisten mielenkiintoinen, vankka identiteetti. *PORI! Miten tässä näin kävi?* on Rakastajat-teatterin kunnianosoitus Porille ja porilaisuudelle.⁹³

Esityksen näyttämönä toimiva Kulttuuritehdas Kehräämö lyö teatteritilana oman leimansa esityksen luonteeseen ja rakenteeseen. Rakastajat-teatterin Kulttuuritehdas Kehräämö sijaitsee vanhan puuvillatehtaan, Porin Puuvillan, entisessä kehräämössä. Tilassa on säilytetty vahvana puuvillatehtaan tuntu. Seinät ovat rosoista punatiiltä, lattia leveää lankkua ja kattorakenteet sekä pylväät vankkaa hirttä. Rakastajat-teatteri tuottaa Kehräämöön sekä omia että vierailevia tuotantoja.

Rakastajat-teatteri ei halunnut tehdä epookkinäytelmää peruukkeineen ja solki-kenkineen, vaan kohtaukset ja estetiikka kertovat tämän päivän ilmiöistä Porin historian viitekehyksessä. Tekijät itse luonnehtivat *PORI! Miten tässä näin kävi?*-esitystä sivistäväksi ja kantaa ottavaksi komediaksi ja puhuvat mieluummin teatteriesityksestä kuin näytelmästä.⁹⁴ Porin lähes 500-vuotinen historia käsitellään vuosisadalta ja –kymmeneltä toiselle harppoen vajaan kahden tunnin mittaisessa kaksinäytöksisessä esityksessä. Näyttelijät esiintyvät kohtauksissa niin todellisina kuin fiktiivisinäkin historian henkilöinä ja kohtausten väleillä pudotetussa roolissa omana itsenään. Puvustus on yksinkertainen. Kullakin näyttelijällä on vaatteet, joita he voisivat käyttää omassa arjessaan. Tämä tukee pudotettua roolia: esiintyjät on helppo nähdä kohtausten välillä omana itsenään. Puvun tehtävä onkin määrittää katsojan näyttämöhahmosta muodostamaa kuvaa⁹⁵. Asut on suunniteltu siten, että pienillä nopeilla muutoksilla ne muokkautuvat kukaan rooliin sopiviksi. Esimerkiksi Miia Lindströmin asuun kuuluu mustat housut, vihreä pusero, musta takki ja mustat korkokengät. Esittäessään ulvilalaista

⁹³ Lehdistötilaisuus 3.10.2012.

⁹⁴ Keskustelumuistiinpanot 8.5.2012.

⁹⁵ Lahtinen 2012, 101.

porvaria 1550-luvulta, Miia riisuu korkokengät ja heittää takin olalleen muuttuen näin maskuliinisemmaksi ⁹⁶.

Kohtaukset alkavat esitettävän tapahtuman taustoituksella. Kohtauksen jälkeen esiintyjät summaavat tapahtuman ja sen merkityksen Porin ja porilaisten kehittymiselle. ⁹⁷ Tässä yhteenvedossa otetaan taiteellisia vapauksia, eivätkä merkitykset ja väitteet välttämättä ole faktaa.

3.1. PORI! Miten tässä näin kävi? –synopsis

Esitys alkaa prologilla, jossa esitellään yleisölle näyttelijät ja pohjustetaan tulevaa.

Tänään käydään läpi parhaita paloja Porin lähes 500-vuotisesta historiasta, miten Porista ja porilaisista on tullut tällaisia kuin me nyt ollaan.

Ensimmäisessä kohtauksessa yleisölle esitellään Pori nopeasti: kaupungin maantieteellinen sijainti, alkuperäinen nimi Björneborgs stad, ikä ja sijoitus Suomen kaupunkien suuruusjärjestyksessä.

Toinen kohtaus näyttää katsojalle fiktiivisen kohtauksen Porin kaupungin perustamisesta. Siinä Kustaa Vaasa kertoo pojalleen, että tästä on tuleva Suomen herttua, Juhana Herttua. Kohtauksessa viitataan myös nykyhetken kuntapolitiikkaan ja kuntaliitoksiin. Kun kaupunki on perustettu, sen väkiluku alkaa kasvaa. Kolmannessa kohtauksessa esitetään, miten maaseudulta, muun muassa Siikaisista, sekä muualta Suomesta muutti väkeä Poriin. Kohtauksen lopussa uudet asukkaat haistavat palaneen käryä. Tätä aasinsiltaa pitkin siirrytään neljanteen, Porin paloja käsittelevään kohtaukseen.

Viidennessä kohtauksessa palataan hetkeksi ajassa taaksepäin vuoteen 1640. Kohtaus antaa historiallista faktatietoa 1600-luvun koulunkäynnistä, olosuhteista ja käytännöistä. Kohtauksen lopussa päästään jo aikaan, joka koskettaa katsojia joko suoraan tai vanhempien ja isovanhempien kautta. Kuudes kohtaus jatkaa Porin historian esittelyä vuoden 1852 viimeisimmän suurpalon jälkeisestä,

⁹⁶ Liite 2, kohtausluettelo, kohtaus 2.

⁹⁷ Keskustelumuiistiinpanot 8.5.2012.

Venäjän vallan alaisesta ajasta. Seitsemäs kohtaus päättää esityksen ensimmäisen näytöksen. Sen aikana siirrytään 1800-luvulta 1900-luvulle.

Toisen näytöksen alussa, esityksen kahdeksannessa kohtauksessa ollaan vuodessa 1905, jolloin vietettiin muun muassa viikon kestäväää valtakunnallista suurlakkoa. Kohtauksessa tarjotaan selitystä sille, miksi Björneborgs Stad muuttui suomenkieliseksi Poriksi. Yhdeksäs kohtaus on omistettu Porin vaakunalle. Kohtaus ottaa puheeksi läpi koko esityksen kulkevan tuotesijoittelun. Taustalla ovat teatterin todelliset sponsorisopimukset, jotka tässä nostetaan esiin samalla tuotesijoittelua kritisoiden. Kymmenes kohtaus kertoo saksalaisten sotilaiden oleskelusta Porissa jatkosodan aikana vuosina 1941–1944.

Yhdennessätoista kohtauksessa esitetään kuvaelma Reposaaarella asuvasta Räpsöön perheestä ennen pengertien valmistumista, jolloin reposaarelaiset olivat kohtauksen väittämän mukaan jumissa saarellaan ja siksi sisäsiittoisia. Kohtauksessa perheen poika kertoo äidilleen ja isälleen – joka on samalla hänen ainoa ystävänsä ja serkkunsa – lähtevänsä muovipussista ja tupakansytyttimestä rakennetulla kuumailmapallolla pois saarelta. Kahdestoista kohtaus pohtii porilaisen koostumusta. Siinä kysytään: Mistä on pienet porilaiset tehty? Vastaukseksi annetaan kaikkea nahkatakeista makkaraan ja sipuliin.

Kolmastoista kohtaus on video, jossa seikkailee 1990-luvun matkailuohjelmista tuttu Folke West⁹⁸ (Nordman). Kohtauksessa Rakastajat nauraa itselleen ja taiteilijoihin liitetuille stereotyypeille yleensä. Kohtaus neljätoista on sukellus Porin murteeseen. Lapsuudenystävät Heikki, 83 vuotta (Tanner), ja Elsa, 89 vuotta (Lindström), tapaavat toisensa synnyinkulmillaan Porin Käppärässä, Elsan eläkepäivillään perustamassa kahvilassa. Kohtaus kaivaa vähäpuheisten ja negatiivisia ilmauksia käyttävien porilaisten pinnan alla piilevää pehmeyttä ja lämpöä esiin.

Viidestoista kohtaus huipentaa koko esityksen kollektiivisella itsetunnon kohotuksella, jota siivittää Finlandia-hymnin uusi Poriin sopiva sanoitus. Laulun aikana screenillä nähdään maisemia Porista, tunnettuja ja vähän tuntemattomam-

⁹⁸ Folke West on televisiotuottaja, toimittaja, matkanjohtaja ja luennoitsija. Hän toimitti satoja matkailudokumentteja etenkin 1990-luvulla. Westin matkailuohjelmia olivat muun muassa *Folken matkassa* ja *Matkamies*. Westiä pidetään omintakeisen juontotyylinsä ansiosta myös eräänlaisena *camp*-klassikkona. Camp tarkoittaa populaarikulttuurin ilmiötä, joka on suosittu muun muassa yliampuutensa tai kummallisuutensa takia.

piakin paikkoja, joilla on porilaisille erilaisia merkityksiä niin kollektiivisesti kuin yksityisesti. Kuudestoista kohtaus tiivistää näytelmän annin muutamalla sanalla. Esitys päättyy porilaisten ja esityksen viljelemään huumoriin sopivilla sanoilla:

Rakastajat-teatteri kiittää, ette te mikään ihan paska yleisö ole!

3.2 Käsikirjoittajan valinnat

Rakastajat –teatterin työryhmän ajatuksena oli tuottaa teatteriesitys, joka liittyy komiikan ja sivistyksellisen arvon yhteen. Tapio Kankaanpään apuna käsikirjoittamisen käynnistämiseksi oli Linnateatterin Turun historiaa käsitelleet esitykset käsikirjoittanut Satu Rasila, joka antoi rakenteellisia neuvoja ja vinkkejä siihen, miten historia taipuu viihdyttäväksi esitykseksi komiikan keinoin. Rasila neuvoi käsikirjoittajaa keräämään kiinnostavia historian tapahtumia, joista löytyy komiikkaa kääntämällä ne päälaelleen tai korostamalla niiden epätavallisia ulottuvuuksia. Esimerkiksi kohtaus Eetu Salinista⁹⁹ hyödyntää todellisia asioita: Salin oli oman aikansa suomenmielinen, vaikka hakikin opit sosialismiin Ruotsista. Kaikki historialliset faktat pitävät paikkansa. Sen sijaan hahmoissa on komiikkaa.¹⁰⁰ Tämä ilmenee muun muassa Porin perustamista käsittelevässä kohtauksessa, jossa Kustaa Vaasa ja Juhana Herttua¹⁰¹ on tyylitelty karikatyyrisiksi hahmoiksi. Hahmot puhuvat huvittavasti ruotsin ja suomen kielen sekoitusta ja käyttäytyvät suomalaisten ruotsalaisiin liittämän stereotyyppisen kuvan mukaan snobistisesti¹⁰². Toinen tapa viihteellistää historian esittämistä on verbaalinen leikkittely, jolloin komiikka sisältyy kieleen, ei niinkään tilanteeseen.¹⁰³

Näytelmän aiheena kaupungin historia sen alkuhämäristä tähän päivään on suuri ja vaikeasti hallittava kokonaisuus. Teatteriesityksen aiheena on *PORI! Miten tässä näin kävi?* Käsikirjoitusta laatiessaan Kankaanpää rajasi aluetta aihelehtoisesti. Kaikki esityksen kohtaukset pyrkivät vastaamaan kysymykseen ”Miten tässä näin kävi?”. Jokainen episodi sisältää väitteen ”jos tätä ei olisi ta-

⁹⁹ ”Suutari Eetu Salin (1866–1919) oli näkyvä wrightiläisen työväenliikkeen vastustaja, lakkokenraali ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen perustajajäsen. Hän toimi monissa työväenliikkeen luottamustehtävissä ja kahdesti kansanedustajana. Kansankeittiöiden omistajana Salin oli myös menestyvä yrittäjä. Hän kuoli vankilassa sisällissodan jälkeen.” Sainio, Venla 2001. <<http://www.kansallisbiografia.fi>>

¹⁰⁰ Keskustelumuistiinpanot 8.5.2012.

¹⁰¹ Liite 2, kohtausluettelo, kohtaus 2.

¹⁰² Ekwall, Karlsson 1999, 26.

¹⁰³ Keskustelumuistiinpanot 8.5.2012.

pahtunut, nykyinen porilainen ei olisi sellainen kuin on. Tällainen on esimerkiksi väite siitä, että porilaisten ja raumalaisten vihanpito olisi saanut alkunsa triviaalikulun siirtämisestä ensin Porista Raumalle ja sitten taas takaisin Poriin. Historian tapahtumat ovat edelleen faktaa, vaikka väitteet eivät olisikaan vakavasti otettavia.¹⁰⁴

Outi Lahtinen kirjoittaa artikkelissaan *Mitä aalto jättää jälkeensä – kuinka kirjoittaa teatteriesityksestä?*: ”Lavastus ja valosuunnittelu luovat yhdessä katsojalle visuaalisen ympäristön. Ne määrittävät muun muassa sen, onko näkymä runsas vai niukka, keskittääkö katsoja huomionsa johonkin vai tarjoutuuko katseelle keskenään kilpailevien ärsykkeiden paljous, josta poimia omat kiinnostuksen kohteet”¹⁰⁵. *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen lavastus on niukka. Käytännössä lavasteina on vain kolme näyttämön takaosaan sijoitettua korkeaa sermiä, joihin heijastetaan videoprojisoitteja. Lisäksi kohtauksissa on myös varsin vähän tarpeista eli kohtauksiin liittyviä esineitä. Näin ollen muut esityksessä käytetyt elementit ovat sitäkin merkittävämpiä.

Esityksen visuaalisuus on ohjaaja Tapio Kankaanpään mukaan tärkeä osa sen sisältöä¹⁰⁶. Siinä missä näyttelijäntyön tarkoituksena on välittää katsojalle esityksen ihmiskuva, ovat näyttämön muut elementit läsnä kuvaamassa ihmisen suhdetta ympäröivään maailmaan¹⁰⁷. Porilaisuutta rakennetaan esityksessä myös kaupungin ja sen paikkojen kautta. Nämä nostetaan esiin sanoina ja kuvina. Esitys hyödyntää audiovisuaalista tekniikkaa näyttämöllä ja katsomon sivuilla. Tekniset keinot, lavastus ja puvustus sekä valo- ja äänisuunnittelu yhdessä antavat yleisölle viitteitä siitä, millaisessa maailmassa esityksen tarina tapahtuu, ja mikä on esityksen tyylilaji¹⁰⁸. Seinille heijastetaan muun muassa vanha Porin kartta ja valokuvia nyky-Porin tunnetuista ja tunnistettavista paikoista.

Valokuva voidaan nähdä paradigmaattisena esimerkkinä nostalgiasta ja se viittaa esityksen sisäisessä (diegeettisessä) maailmassa erilaisista historiatarpeista. Valokuvien avaamia ulottuvuuksia esityksessä voi tulkita sekä monumentaa-

¹⁰⁴ Keskustelumuistiinpanot 8.5.2012.

¹⁰⁵ Lahtinen 2012, 100.

¹⁰⁶ Lehdistötilaisuus 3.10.2012.

¹⁰⁷ Lahtinen 2012, 99.

¹⁰⁸ Lahtinen 2012, 99-100.

lisina (ihanteiden ja esikuvien hakeminen), antikvaarisina (lohdun hakeminen ja tuttuuden kokeminen) että kriittisinä (historia taakkana ja kärsimyksinä).¹⁰⁹

Käytössä on myös Satakunnan Museon kokoelmista peräisin oleva filmi Porin torilta. Visuaaliset elementit luovat vahvan yhteyden menneeseen ja auttavat hahmottamaan paikkoja, antavat tunnistamisen ja tuttuuden kokemuksia. Esi-tyksessä vilahtelevat muun muassa Käppärä, Yyteri, Kirjurinluoto, Eteläranta, Isomäen jäähalli ja Kuoppakaupunki. Ne ovat paikkoja, joihin liittyy kaupungin historiaa ja yhteisiä muistoja, mutta ne esiintyvät myös ihmisten henkilökohtaisissa muistoissa.

Teatteriesityksen esittämässä porilaisuudessa on aineettoman kulttuuriperinnön lisäksi vahvasti läsnä myös Porin kaupungin materiaallinen ulottuvuus. On kuitenkin muistettava, että ero aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön välillä on häilyvä. Aineettomaan kulttuuriperintöön liittyy usein aineellista kulttuuriperintöä, eikä aineellinen kulttuuriperintö olisi olemassa ilman taustallaan käynnissä olevaa henkistä prosessia.¹¹⁰ Esimerkiksi esityksen näyttämönä toimiva vanha Porin Puuvillan kehräämö ei ole vain aineellista kulttuuriperintöä. Se sulkee sisäänsä esimerkiksi rakennustaitoa, teollista kulttuuriperintöä sekä puuvillatehtaassa työskennelleiden työlle, yhteisölle ja toimeentulolle antamia merkityksiä, ja sisältää näin myös aineettoman kulttuuriperinnön ulottuvuuksia.

Kaupunkia voi pitää historian talletuspaikkana. Aldo Rossi kirjoittaa teoksessaan *The Architecture of the City*, että kaupunki on ajan kuluessa rakentuva ja ajan jäljet säilyttävä materiaallinen artefakti. Aineellisuutensa lisäksi kaupunki on olemassa myös fyysisestä poikkeavalla tasolla. Tällä tasolla Ross tarkoittaa kollektiivista muistia: kaupunki itse on siellä asuvien kollektiivinen muisti. Tämä muisti assosioituu objekteihin ja paikkoihin.¹¹¹ Paikat ovat niin ikään ihmisen omakohtaisen muistin kiinnekohtia. Kollektiivisen muistin tavoin henkilökohtaiset muistot ovat objekti- ja paikkasidonnaisia. Siten ”ihmisen muisti asuu esineissä ja paikoissa”.¹¹²

Samalla, kun historiaa ja kulttuuriperintöä esitetään teatterissa, rakennetaan uusia merkityksiä tilalle, rakennukselle ja paikalle; Kehräämölle, Porin Puuvillal-

¹⁰⁹ Koivunen 2000, 342-343.

¹¹⁰ Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013, 18-19.

¹¹¹ Rossi 1982, 128,130.

¹¹² Forss 2010, 93.

le, Porille. Yleisön ja teatterilaisten yhteinen kokemus esityksessä luo uuden sosiaalisen muiston.

Rakennus käyttötarkoituksineen voi muuttua radikaalistikin. Rakennus edustaa, ilmentää ja artikuloi kaikkia toimintoja ja instituutioita, joita siellä on ollut, vaikka rakennuksen merkitystä arvioitaessa sen alkuperäinen funktio on etuoikeutetussa asemassa.¹¹³ Näin ollen teatteriesityksen nähneet ihmiset eivät pidä Puuvillaa enää vain vanhana puuvillatehtaana, vaan myös teatterina, paikkana jossa kokivat jotain yhdessä muiden ja oman itsensä, omien muistojensa kanssa. Riippumatta siitä oliko kokemus miellyttävä, paikka on saanut esityksen myötä uusia merkityksiä. Miellyttävyyden kokemus taas vahvistaa myönteistä kuvaa uudesta käyttötarkoituksesta ja lisää kuuluvuuden tunnetta paikkaan¹¹⁴.

Alkuperäisestä käsikirjoituksesta pudotettiin pois kolme kokonaista kohtausta. Kohtaukset käsittelivät sähkövalon tuleamista Poriin, niin sanottua punssipataljoonaa¹¹⁵ sekä Porin Tulitikkutehtaan perustajaa Oldenburgia¹¹⁶. Käsikirjoittaja-ohjaaja Kankaanpään mukaan kyseiset kohtaukset hylättiin, koska ne eivät istuneet lopulliseen kokonaisuuteen eivätkä toimineet näyttämöllä toivotulla tavalla. Jotkut kohtausten osat ja repliikit eivät ole mukana käsikirjoituksessa lainkaan, sillä ne ovat muokkautuneet harjoitusten aikana.¹¹⁷

Teatteriesityksessä musiikilla on suuri vaikutus paitsi esityksen tunnelmaan, myös sisältöön. Sillä, mitä musiikkia kohtauksissa soitetaan, on väliä¹¹⁸. Äänimaailma säätää tunnelmaa ja vaikuttaa siihen, miten katsoja reagoi esitykseen ja tulkitsee näkemäänsä ja kuulemaansa¹¹⁹. Esimerkiksi valssi kantaa sisällään erilaisia merkityksiä kuin saksalainen juomalaulu, joka johdattelee jatkosodan

¹¹³ von Bonsdorff 1998, 161, 165–167.

¹¹⁴ El Harouny 2002, 263.

¹¹⁵ Krimin sodan aikana 1853–1856 Kokemäenjoen varrella Luotsinmäen tukikohdan varusväeksi määrätty porilainen vapaaehtoisjoukko, jota nimitettiin harjoituspaikkansa, Tiljanderin ravintolan, vuoksi punssipataljoonaksi. Kts. Saarinen, Juhani 1972: *Porin historia III 1809–1939*, 118–120. Porin kaupunki.

¹¹⁶ ”Ruotsalaissyntyinen Hampus Julius Oldenburg (1819–1876) perusti Poriin tulitikkutehtaan. Hän muutti 1858 tehtaan osakeyhtiöksi. Yhtiön kassasta vastannut Oldenburg aiheutti osakkaille ja henkilökohtaisille velkojilleen huomattavia taloudellisia tappioita. Aikanaan suurta huomiota herättänyttä tapahtumaketjua on pidetty Suomen ensimmäisenä osakehujauksena.” Yrjänä, Jouni 2006.

<<http://www.kansallisbiografia.fi>>

¹¹⁷ Keskustelumuiistiinpanot 8.5.2012.

¹¹⁸ keskustelumuiistiinpanot 8.5.2012.

¹¹⁹ Lahtinen 2012, 100.

aikana Porin lentokenttää isännöineitä saksalaissotilaita ja heidän oleskeluaan kaupungissa esittelevään kohtaukseen ¹²⁰.

Yleisölle voidaan antaa viitteitä esityksen tilanteesta, ajasta tai paikasta paitsi visuaalisen suunnittelun myös äänimaailman avulla. Äänet antavat lisäksi ärsykyksiä, jotka voivat ohjata kohtauksen rytmiä sekä tuottavat miellejohdotuksia ja mielikuvia. Musiikki voi kuvata roolihahmojen mielentilaa tai rakentaa osaltaan kohtauksen tunnelmaa. ¹²¹

3.3. Työryhmän kokemukset porilaisuudesta ja sen esittämisestä

Toteutin teemahaastattelun *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen työryhmälle Rakastajat-teatterin Kulttuuritehdas Kehräämössä 27.4.2013. Haastateltavina olivat käsikirjoittaja-ohjaaja Tapio Kankaanpää, näyttelijä-ohjaaja Kai Tanner ja näyttelijä Miia Lindström. Haastattelu edelsi esityksen viimeistä näytöstä kevätnäytäntökaudella, joten työryhmälle oli muodostunut jo varsin selkeä kuva esityksestä ja sen saamasta vastaanotosta. Aikataulullisista syistä johtuen näyttelijä Joonas Nordman ei ollut mukana yhteishaastattelussa. Sen sijaan haastateltiin Nordmania 30.11.2013. Koska käytin täysin samaa teemahaastattelua kuin muulle työryhmälle, käsittelen molemmat haastattelut yhtenä kokonaisuutena.

Haastattelussa kysyin, kenen idea *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen tekeminen oli. Kysyin myös, mitä historiasta ja porilaisesta kulttuuriperinnöstä on valittu esitykseen ja kuka valinnan on tehnyt. Lisäksi halusin tietää, miksi juuri nämä asiat valittiin. Olin kiinnostunut myös siitä, mitä valittujen aiheiden ja historian tapahtumien kautta haluttiin kertoa. Kysyin, millaista palautetta esitys oli saanut yleisöltä ja vastasiko se ennako-odotuksia. Tiedustelin haastateltavilta lopuksi, millainen on heidän oma käsityksensä porilaisista ja porilaisuudesta.

Idea *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen tekemisestä oli teatterinjohtaja Kai Tannerin. Vaikka käsikirjoittaja-ohjaaja Tapio Kankaanpää teki lopulliset päätökset siitä, mitkä Porin historian tapahtumat esitykseen sisällytetään, työryhmä pohti asiaa yhdessä, ja lähtökohdaksi otettiin esityksen aihe. Esitykseen valittiin historian tapahtumia, joilla on linkki tähän päivään. Toisin sanoen esi-

¹²⁰ Keskustelumuistiinpanot 8.5.2012.

¹²¹ Lahtinen 2012, 102.

tykseen valikoitui tapahtumia, joiden seuraukset näkyvät nykyäänkin Porissa.

¹²² Esitys siis pyrkii vastaamaan nimeensä sisältyvään kysymykseen: Miten tässä näin kävi? Siinä, miten tähän kysymykseen vastataan, käytetään melko lailla luovuutta.

Tarkoituksena ei ole näyttää katsojalle pelkkää faktaa, vaan kohtaauksissa esitetään väittämiä siitä, mistä asiat johtuvat. Esimerkiksi Porissa leimaa-antavien nakkikioskitappeluiden syntyhistoria liitetään saksalaisten sotilaiden oleskeluun kaupungissa. Joidenkin kohtausten valintaa puolsi se, että niiden jälkiä näkyy konkreettisesti tämän päivän Porissa. Esimerkiksi Juhana Herttua on läsnä kaupunkikuvassa vartioiden kaupunkiaan patsaana Raatihuoneen kulmalla. ¹²³ Tämä Juhana Herttuan patsas julkistettiin Porin kaupungin 450-vuotisjuhlan yhteydessä vuonna 2008. Se konkretisoi porilaisten merkityksellisenä pitämän, Ruotsin vallan aikaisen kulttuuriperinnön.

Käsikirjoituksen ensimmäisessä versiossa keväällä 2012 ¹²⁴ oli mukana useampia kohtauksia, jotka putosivat pois lopullisesta esityksestä ¹²⁵. Tällaisia olivat jo aiemmin mainitun punssipataljoonakohtauksen ohella esimerkiksi teollisuuden ja sen kehitykseen liittyvät kohtaukset. Työryhmä korostaa, että tapahtumien ja kohtausten poistaminen on tapahtunut nimenomaan teatteriesityksen, ei historian nimissä, esityksen yleisen toimivuuden kannalta. Koska kyseessä on melko lyhyistä episodeista koostuva nopeatempoinen, ennen kaikkea viihdyttämään tehty esitys, se ei kestä runsaasti informaatiota sisältävää hidasta kohtausta. Rajausta oli tehtävä paljon, jotta esitys pysyi halutun mittaisena. ¹²⁶

Lopulliseen esitykseen päätyneiden kohtausten tarkoituksena on kuljettaa historian tapahtumia tarinallisesti ja tarjota yleisölle kiinteä ja johdonmukainen läpileikkaus Porin menneisyydestä. Esityksen avulla etsitään tosiseikkojen ja huumorin kautta selitystä siihen, miksi Pori ja porilaiset ovat nyt sellaisia kuin ovat. Tämän lisäksi voimakkaimmin esiin nouseva teema läpi koko esityksen on porilaisten itsetunto ja pohdinta siitä, mistä se muodostuu. Useammassa kohtauk-

¹²² Haastattelu 27.4.2013.

¹²³ Haastattelu 27.4.2013.

¹²⁴ Kankaanpää 2012 kevät.

¹²⁵ Kankaanpää 2012 syksy.

¹²⁶ Haastattelu 27.4.2013.

sessä palataan jo aiemmin esillä olleisiin asioihin ja katsoja hoksaa taas jonkin uuden näkökulman.¹²⁷

Työryhmän jäsenet kertovat, että kyseinen produktio on ollut monella tavalla erikoinen. Se on ohjaaja-näyttelijä-teatterinjohtaja Kai Tannerille ensimmäinen ison mittakaavan produktio, jonka tuotannosta hän vastaa ilman ulkopuolista asiantuntijaa. Näin ollen paine onnistumiseen on ollut kova paitsi näyttämöllä myös taloudellisesti. Tanner sanoo olleensa toisinaan sataprosenttisen varma esityksen kaikkinaisesta onnistumisesta, mutta seuraavassa hetkessä äärimmäisen epävarma. Samoin näyttelijä Miia Lindström kertoo esityksen pakottaneen koko työryhmän astumaan uudelle maaperälle. Hänen kohdallaan tämä tarkoittaa sitä, että hän joutui pois mukavuusalueeltaan näyttelijäntyöllisesti ja esityksen aiheen osalta. Ryhmän työskentelytapa tässä produktiossa on ollut totutusta poikkeava, samoin kuin historiaan pohjautuva aihe. Vaikka tämä uusille alueille murtautuminen on ollut työlästä ja epävarmuutta aiheuttavaa, Lindström kokee lopulta sen ennen kaikkea positiivisena, häntä ammatillisesti kasvattaneena asiana. Käsikirjoittaja-ohjaaja Kankaanpää myötäilee Tannerin ja Lindströmin ajatuksia. Hän allekirjoittaa epävarmuuden ja varmuuden välissä tasapainoilun, mutta on lopulta tyytyväinen, että uskalsi lähestyä ohjaamista eri tavalla kuin ennen. Ohjaaminen tapahtui tässä produktiossa ilman varsinaista henkilöohjausta ja se asetti haasteita niin näyttelijöille kuin ohjaajallekin.¹²⁸

Yleisö on ottanut esitykseen aktiivisesti kantaa. Kai Tanner kertoo teatterin saaneen runsaasti hyvää palautetta. Toisaalta negatiivisia viestejä on tullut yllättävän paljon. Tanner on huomannut, että palautetta tulee eniten silloin, kun yleisö saapuu esitykseen esimerkiksi työtovereiden tai harrastuspiirien muodostamina ryhminä.¹²⁹ Filosofi Henri Bergson esittää alun perin vuodelta 1900 olevassa teoksessaan *Le Rire – Nauru*, että komiikkaan liittyy kolme elementtiä: inhimillisuus, tunteettomuus ja älyjen yhteys¹³⁰. Pori! Miten tässä näinä kävi? -esityksen kohdalla toteutuu viimeksi mainittu: komiikan onnistuminen vaatii sosiaalisuutta, vastakaikua. Katsoja ”nauraa teatterissa sitä enemmän mitä täydempi sali on”¹³¹. Yhdessä koettu esitys saa Tannerinkin huomion mukaan

¹²⁷ Haastattelu 27.4.2013.

¹²⁸ Haastattelu 27.4.2013.

¹²⁹ Haastattelu 27.4.2013.

¹³⁰ Bergson 2000, 8-11; Salmi 2000, 395.

¹³¹ Bergson 2000, 8-11; Salmi 2000, 395.

ihmiset aktivoitumaan. Teatteriin tullut ryhmä vaihtaa keskenään ajatuksia ja tuone työryhmälle asti useammin kuin yksin tai kaksin esitystä seuranneet.

Näyttelijä Miia Lindström nostaa yhdeksi mukavimmista palautteista sen, että yleisö toivoo lisää. Toiveissa on, että Rakastajat-teatteri kertoisi lisää Porin historiasta ja erityisesti lähihistoriasta. Yleisö haluaa olla osa uutta produktiota: *Mää haluan sit ainaki sanoo mikä o tärkeet.*¹³² Tähän näkemykseen yhtyy myös Joonas Nordman. Yleisö on hänenkin kokemuksensa mukaan pitänyt tavasta, jolla esitys yhdistää faktaa ja viihdettä. Nordman sanoo myös, että jo lähökohta esityksen menestymiselle on hyvä. Kyseessä on näytelmä porilaisille Porista, joten yleisöllä on henkilökohtainen kosketuspinta-aiheeseen. Nordman muistuttaa kuitenkin, että vaikka esityksessä on paljon erityisesti porilaisia koskettavia asioita, ei se jätä ulkopaikkakuntalaisiakaan kylmäksi.¹³³

Työryhmä pitää tärkeänä myös palautetta siitä, että osa katsojista ei ole pitänyt kaikista vitseistä. Jotkin kohtaukset sekä niihin liittyvät vitsit ja komiikka on otettu hyvin henkilökohtaisesti. Tällaisia kohtauksia ovat esimerkiksi Reposaaari-kohtaus ja evakko-kohtaus. Poriin tulleita evakkoja, tarkemmin evakkonaisia, ja Porissa jatkosodan aikana olleita saksalaisia käsitellyt kohtaus poiki palautteita, joiden antajat kokivat kohtauksen yleistävänä, mauttomana ja loukkaavana. Esityksen tekijät osasivat odottaa, että juuri nämä kohtaukset saattavat aiheuttaa negatiivista palautetta.¹³⁴ Työryhmä otti siis tietoisesti sen riskin, että yleisö provosoituu¹³⁵.

Miia Lindström kertoo odottaneensa, että loukkaavaksi koettu evakkokohtaus herättäisi närkästystä kohtauksen sisältämän seksiaktin takia. Lopulta kuitenkin seksi jäi sen alle, mihin valoon nainen ja toisaalta myös saksalainen sotilas tässä kohtauksessa laitettiin. Lindström sanoo yllättyneensä siitä, että kohtaukseen otettiin niin voimakkaasti kantaa. Työryhmä sai huomata, että kun osutaan johonkin, mikä on katsojalle pyhää, kaikki muu häviää. Syvästi loukkaantunut henkilö ei huomaa, että esityksessä näyttelijät saattavat kaiken muun ohella itsensä henkilökohtaisesti sekä myös oman teatterinsa naurunalaisiksi.¹³⁶

¹³² Haastattelu 27.4.2013.

¹³³ Haastattelu 30.11.2013.

¹³⁴ Haastattelu 27.4.2013.

¹³⁵ Lehdistötilaisuus 3.10.2012.

¹³⁶ Haastattelu 27.4.2013.

Työryhmän porilaisin jäsen, Porissa syntynyt ja Helsingissä vietetyn opiskeluajan jälkeen kotikaupunkiinsa takaisin muuttanut Miia Lindström kokee, että tämän hetken porilaisuutta leimaa vahva oman kaupungin ja kaupunkilaisten puolesta oleminen. Hänen mukaansa kaupungin yllä leijuu huonon itsetunnon leima. Pori nähdään teollisuutensa menettäneenä työläiskaupunkina, jossa ei ole edes omaa yliopistoa. Lindström kokee porilaisuuteen liitetyn itsensä vähättelyn tutuksi. Hän myöntää, että porilaisuuteen sisältyy paljon kliseitä; outo, piikittelevä huumori ja tietysti porilainen hulluus. Lindström kuitenkin jatkaa, että jos asiat on ääneen lausuttu, vaikka ne jo kliseiltä tuntuisivat, ovat ne yleensä jollain tavalla totta. Kaikesta tästä syntyy porilaisen Miia Lindströmin mukaan yllättäen vahva itsetunto: Pori on Pori. Siitä on kaikilla jokin mielipide, josta porilaiset eivät välitä.¹³⁷

Valkeakoskelta noin kaksikymmentä vuotta sitten Poriin muuttanut Kai Tanner tiivistää porilaisuuden olemuksen ytimekkäästi muutamaan seikkaan. Hänestä porilainen on äärimmäisen ärsyttävä, rakastettava ja kaikkensa antava. Myös Tanner korostaa porilaisissa asuvaa lojaaliutta omiaan kohtaan, mutta hänen mukaansa ärsyttävä omaan napaan tuijottelu on niin ikään porilaisille tyypillistä. Tanner painottaa, että porilaisten identiteetti on muuttunut viime vuosikymmenen aikana voimakkaasti ja muuttuu koko ajan.¹³⁸

Työryhmän ei-porilainen, Ulvilassa asuva Tapio Kankaanpää allekirjoittaa edellä esitetyt näkemykset porilaisuudesta. Käsikirjoitusta laatiessaan hän ajatteli porilaisen olevan jotenkin suoralinjainen ja yksioikoinen. Kankaanpää kokee, että porilainen ei taivu.¹³⁹

Porissa syntyneen ja nykyisin Helsingissä asuvan Joonas Nordmanin mukaan porilaiset ovat hitaasti lämpeneviä. Nordman myöntää, että porilainen voi antaa itsestään melko huonon ensivaikutelman. Tässä hän korostaa murteen merkitystä. Jo pelkästään murre vaikuttaa porilaisesta muodostuvaan kuvaan. Joonas Nordmanin mielestä Porin murteen poljento on erikoinen sekoitus leppoisuutta ja aggressiivisuutta. Hän muistuttaa kuitenkin, että porilaisesta voi saada elinikäisen ystävän: kun porilainen ottaa jonkun omakseen, niin rakkauden mää-

¹³⁷ Haastattelu 27.4.2013.

¹³⁸ Haastattelu 27.4.2013.

¹³⁹ Haastattelu 27.4.2013.

rällä ei ole rajoja. Mutta vaaditaan aikaa ja asian kypsytystä, jotta tähän lopputulokseen päädytään.¹⁴⁰

3.4. Näyttämöllä esitetyn historian rakenneosat

Olen rajannut tutkimuksen koskemaan useimmin esityksessä ilmeneviä historian esittämisen ja porilaisuuden kuvan rakentamisen työvälineitä. Näitä ovat *stereotyyppien* ja *anakronismin eli inkongruenssin* sekä *retron*, *nostalgian* ja *symbolien* käyttäminen teatterissa esitetyn historian rakenneosina. Käsittelen stereotyyppisiä, anakronismeja, retroa ja nostalgiaa omissa alaluvuissaan. Symboleja on löydettävissä läpi koko esityksen useitakin samassa kohtauksessa yhdessä stereotyyppien ja anakronismien kanssa, siksi osoitan symbolien läsnäolon niitä käsittelevissä alaluvuissa. Retron ja nostalgian ilmenemistä tarkastelen koko esityksessä, en yksittäisissä kohtauksissa esiintyvänä.

Symbolit voivat olla muun muassa kuvia, esineitä, henkilöitä, ilmiöitä, rakennuksia ja tapahtumia, jotka viittaavat itsensä ulkopuoliseen asiaan. Esimerkiksi Suomen lippu viittaa itsenäiseen Suomen valtioon, koska on päätetty, että lippu on itsenäisen valtion ja siniristi Suomen merkki.¹⁴¹ Tämän tutkimuksen ja esityksen kontekstissa esimerkiksi *karhu* symbolina viittaa vahvasti Poriin ja porilaisuuteen, onhan karhu Porin vaakunaeläin ja kaupunki ruotsinkieliseltä nimeltään Björneborg, Karhukaupunki. Karhuun liittyy myös ikivanhaa sekä antiikin kirjallisuudesta että useilta suomensukuisilta kansoilta tuttua mytologiaa ja tapaperinnettä¹⁴². Kaupunkiin liittyvät identiteettisymbolit tai tunnus kuvat, jollainen karhukin on, toimivat paitsi identiteetin myös imagon rakennusaineina. Vahvojen symbolien lujittama identiteetti luo kaupungille omaleimaisen imagon. Toisaalta omaleimaisuus vahvistaa identiteettiä. Näillä tekijöillä on siis vuorovaikutussuhde.¹⁴³

Vaikka *PORI! Miten tässä näin kävi?* esittelee Poria ja porilaisuutta, ja on siis luonteeltaan paikallinen, sisältää se myös kansallisia symboleja. Nämä symbolit – liput, vaakunat, kansalliseepokset, kansallislaulut jne.– yhdistävät ja vahvista-

¹⁴⁰ Haastattelu 30.11.2013.

¹⁴¹ Halonen ja Aro 2005, 7.

¹⁴² Pentikäinen 2005, 54.

¹⁴³ Virtanen 1999, 10–12; 40.

vat kansallista identiteettiä. Samalla tavalla yhdistäviä yleisiä tunnuksia ovat esimerkiksi heimo-, ja maakuntatunnukset, jotka ovat kansallisten symbolien alalajeja ja koskevat pienempää yhteisöä.¹⁴⁴

Esityksessä ilmenevät kollektiiviset eli yhteisölliset symbolit sekä niihin liittyvät myytit ja kliseet luovat ja lisäävät tietoisuutta yhteisön erilaisuudesta ja ainutlaatuisuudesta¹⁴⁵, vaikkei niiden olemassaoloa aina tiedosteta. Symbolien esiintyminen tutkimuksen kohteena olevassa esityksessä ei välttämättä ole ennalta mietittyä, käsikirjoitukseen tarkoitushakuisesti kirjoitettua. Symbolit ovat tulleet tekstiin ja näyttämölle mukaan automaattisesti, koska ne liittyvät käsikirjoittajan ja ohjaajan kokemukseen yhteisöstä, Suomesta ja Porista, itsestään selvästi. Tämä osittain alitajuinen symboliikan käyttö viittaa siihen, miten lähellä symboli on sellaisia tähän tutkimukseen liittyviä käsitteitä kuin stereotyyppi, identiteetti ja nostalgia¹⁴⁶.

Havainnollistaakseni edellä mainittujen keinojen käyttöä nostan tekstiin esimerkkejä kohtauksista. Sisennetyt, kursivoidut katkelmat ovat lainauksia käsikirjoituksesta. Esitys koostuu episodeista, joiden välillä näyttelijät esiintyvät niin sanotussa pudotetussa roolissa, omana itsenään. Tällöin repliikkien eteen on kirjoitettu näyttelijän nimi, tässä tapauksessa Kai, Miia tai Joonas. Muulloin repliikin edessä on roolihenkilön nimi, esimerkiksi Juhana Herttua.

3.4.1. Stereotyypit

Useimmin tutkielmassani esiin nousevat *autostereotyyppi* ja *heterostereotyyppi*, joista ensimmäisessä tyypittelyn kohteena ovat me, tässä tapauksessa porilaiset, ja jälkimmäisessä muut. Stereotyyppi on yksinkertainen ja suhteellisen pysyvä käsitys, jonka tietyn ryhmän jäsenet keskenään jakavat. Kun yleisö tunnistaa autostereotyypin piirteet omikseen, omaa ryhmää kohtaan tunnettu yhteenkuuluvuus kasvaa.¹⁴⁷

Muita tavallisia ja esityksessäkin ilmeneviä tyypittelyn kohteita ovat kansallisuudet, sosiaali- ja ammattiryhmät, kieli, uskonto, rotu ja sukupuoli. Näistä voidaan

¹⁴⁴ Klinge 1999, 288.

¹⁴⁵ Halonen ja Aro 2005, 7.

¹⁴⁶ Halonen ja Aro 2005, 7.

¹⁴⁷ Herkman 2000, 384–385.

erottaa muun muassa *kansallisstereotyypit* ja *etniset stereotyypit*, joiden ilmenismuotoina ovat esimerkiksi etniset vitsit ja anekdootit, *ammattiin tai sosiaaliseen ryhmään liittyvät stereotyypit* ja *sukupuolistereotyypit*.¹⁴⁸

Autostereotyypille on tunnusomaista, että oman ryhmän kollektiivisesti hyväksytyjä positiivisia ja toivottavia ominaisuuksia korostetaan. Autostereotyyppi voi kuitenkin sisältää itsekritiikkiä ja ryhmän arvomaailmassa negatiivisiksi miellettyjä elementtejä. Tällaista stereotyyppiä seuraa silloin aina selitys, joka oikeuttaa kielteiseksi mielletyn ominaisuuden olemassaolon.¹⁴⁹ Ryhmän omassa stereotyyppiassa itsestään, eli autostereotyyppiassa, on usein samoja piirteitä kuin muiden ryhmien tätä ryhmää koskevassa kuvassa¹⁵⁰.

Esimerkiksi esityksen ensimmäisessä kohtauksessa annetaan yleisölle nopeasti muutamia faktoja Porista: kaupungin maantieteellinen sijainti, alkuperäinen nimi Björneborgs stad, ikä ja sijoitus Suomen kaupunkien suuruusjärjestyksessä. Kohtaukseen on ladattu stereotyyppisiä Porista ja sen asukkaista. Pori on maineeltaan Suomen toiseksi väkivaltaisimman kaupungin, jossa on korkeat työttömyysluvut ja kolea, tuulinen sää. Perusporilaista kuvataan tanakaksi ja ruumiinrakenteeltaan tynnyrimäiseksi. Hänellä on myös hieman keskenkasvuinen ja yksiulotteinen ajatusmaailma. Kohtaukseen on näiden negatiivisesti värittyneiden ajatusten lisäksi upotettu myös positiivisia mielikuvia.

Positiivisessa mielessä ymmärrettävään ”porilaiseen hulluuteen” viitataan sanoen, että ”*äärimmäiset teot yhdistetäänkin usein porilaisiin*”. Porilainen hulluus voidaan mieltää porilaisuuden symboliksi. Tämä porilaisuuteen liitetty mentaalinen kiteytymä on osa porilaisten aineetonta kulttuuriperintöä, jota yhteisö voi käyttää *muistin paikkana*¹⁵¹. Muistin paikat ovat sopimuksenvaraisia tai kulttuurin mukana kehittyneitä identiteettisymboleja, joilla on erityinen yhteisön yhteenkuuluvuutta vahvistava rooli.¹⁵²

¹⁴⁸ Tuomi-Nikula 1993, 90–91.

¹⁴⁹ Tuomi-Nikula 2006, 90.

¹⁵⁰ Helkama et al. 1998, 124.

¹⁵¹ ”Muistin paikka on ranskalaisen historiantutkija Pierre Noran 1980-luvulla luoma käsite. Muistin paikka voi olla todellinen paikka tai rakennus, mutta se voi olla myös historiallinen hahmo, rituaali, teksti, symboli tai tapa. Muistin paikan ominaisuuksiin kuuluu, että se yhdistää tietyn yhteisön jäsenet muistelemaan ja tulkitsemaan menneisyyttä ja uudistamaan tietoisuutensa historiasta. Muistin paikat tukevat *kommemoraatiota*, yhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisen yhteyden ymmärrystä ylläpitävää muistelemisen käytäntöä.” Sivula 2013, 164.

¹⁵² Sivula 2013, 164; Halonen ja Aro 2005, 8.

Kohtauksessa mainitaan jääkiekkoilija Vellu Ketola ja Porin Ässät. Molemmat ovat vahvoja porilaisuuden ja Porin symboleja ja imagotekijöitä. Voittaessaan urheilijat ovat sankareita. Siinä missä urheilusankari on menestyksen symboli kansakuntien välisessä kilvoittelussa, on hän sitä myös pienemmässä mittakaavassa kaupunkien ja jopa kylien ja kaupunginosien välillä ¹⁵³.

Ensimmäinen kohtausta antaa myös viitteitä porilaisten tietynlaisesta sisäänpäin kääntyneisyydestä.

JOONAS

Näin ollen Pori on kaupunkina katsomissuunnasta riippuen virheettömäksi hiottu timantti tai Suomen persereikä. Katsomissuunnan voi kukin päättää itse, että katsooko kaupunkia subjektiivisen sisäsiittoisesti vai objektiivisen realistisesti.

Kohtauksen loppu linkittää Rakastajat-teatterin suomalaisen teatteriperinteen jatkumoon, kertomalla ensimmäisen suomenkielisen ammattiteatterin, Suomalaisen Teatterin, syntyhistoriasta ja ensimmäisestä esityksestä Porissa, Hotelli Otavan yläsalissa vuonna 1872. Kohtauksessa näytetään vanhoja valokuvia Hotelli Otavasta ja Porin Teatterista sekä suuresta näyttelijädiiva Ida Aalbergista, joka henkilönä on yksi suomalaisen teatterin symboleista. Kulttuuri eri muodoissaan on puolestaan yksi Porin kaupungin imagotekijöistä.

Heterostereotypeille, joissa tyypittelyn kohteena ovat ”muut”, ovat tavallisia negatiiviset tai vierasta ryhmää halventavat piirteet. Karkeimpana stereotyyppittelyn muotona onkin rasismi, missä ihmisille annetaan negatiivisia ominaisuuksia heidän ulkonäkönsä, uskontonsa tai alkuperänsä perusteella ilman tosiasioihin perustuvaa tietoa tai omakohtaista kokemusta. ¹⁵⁴

Kolmannessa kohtauksessa esitetään, miten maaseudulta, esimerkiksi Siikaisista, ja muualta Suomesta muutti väkeä Poriin. Kohtauksen alussa tampere-laista esittävä Kai Tanner laulaa Frank Sinatran kappaletta *New York, New York*, joka on muutettu muotoon *Pori, Pori*. Muu teksti on edelleen englanniksi. Laulun alkuperäinen kaupunki New York on eri kansallisuuksien sulatusuuni, joka ei koskaan nuku. Tässä New York symboloi kehitystä ja dynaamisuutta. Kohtauksessa Pori rinnastetaan suurkaupunkiin, johon pienemmiltä paikkakun-

¹⁵³ Heinonen 2005, 178–183.

¹⁵⁴ Tuomi-Nikula 2006, 89.

nilta haluttiin muuttaa. Laulun, vertauskuvallisen matkan, aikana tamperelainen houkuttelee mukaansa muita. Heidät tunnistaa raumalaiseksi ja pohjanmaalaiseksi murteesta ja muutamista ulkoisista merkeistä. Raumalaisella, jota esittää Miia Lindström, on mukanaan pitsiä ja pohjalaisella, jonka roolissa on Joonas Nordman, on kädessään kirves. Kaikki nämä piirteet sopivat yksinkertaiseen, stereotyyppiseen kuvaan kyseisten alueiden edustajista. Pitsi ja kirves voidaan nähdä suoraan myös raumalaisuuden ja pohjalaisuuden symboleina.

Laulun päättyessä kolmikko on saapunut Porin kaupunkiin, siikaslaisten Amerikkaan. Raumalainen ja pohjalainen ovat hyvin pettyneitä, koska he ovat odottaneet paljon suurempaa ja näyttävämpää kaupunkia. Tamperelainen ottaa kertojan roolin, edelleen vahvalla Tampereen murteella.

RAUMALAINEN

Täsäkö tämä ny ol?

POHJALAINEN

Notta ensin kauhee meteli ja huuto, ja mitä saat? Muutama puutalo lyöty pystyyn niin liki tosiaan, ettet välistä mahru kunnolla kulkemaan. Kuka kusetti?

TAMPERELAINEN

Tämä porilaisille tyypillinen ajattelumalli lähestyä asioita mahdollisimman negatiivisesta näkökulmasta iskostui myös meihin kaupungin uudisasukkaisiin varsin nopeasti.

Näin tarjotaan myös selitystä porilaisiin yhdistetylle negatiiviselle ajattelumallille.

Populaarikulttuurin valtavirtaan on vakiintunut kuvausperinne, jonka merkitysten haastaminen, saati murtaminen, on vaikea ja hidas prosessi. Stereotyypit ovat osa huumorigenreä samoin kuin ne ovat osa kaikkea populaarikulttuuria. Humorististen stereotyyppien avulla nauretaan usein vähemmistöille ja alistetuille ryhmille, kuten seksuaalisille ja etnisille vähemmistöille. Tunnetusti valtavirran suomalaisvitseissä pilkataan tämän tästä ”homoja, neekereitä ja ruotsalaisia”.¹⁵⁵ Muun muassa tällaista seksuaalivähemmistöön kohdistuvaa stereotyyppiä käytetään esityksen viidennessä kohtauksessa, jossa palataan vuoteen 1640.

¹⁵⁵ Herkman 2000, 381.

Tuolloin Porin vanhin koulu muuttui Pietari Brahen esityksestä triviaalikouluksi, jolla oli oikeus päästää oppilaitaan suoraan Turun yliopistoon. Kohtaus antaa historiallista faktatietoa 1600-luvun koulunkäynnistä, olosuhteista ja käytännöistä. Yhteiskuntakriittinen vivahde kohtaukseen tulee, kun koulurakennuksen kunnosta puhuttaessa viitataan nykyajan koulujen home- ja sisäilmaongelmiin.

Koulun rehtorin hahmoon on tuotu komiikkaa stereotyyppin avulla. Roolihahmossa on selkeitä homoseksuaaleihin liitettyjä stereotyyppisiä piirteitä; naiselliset eleet ja puhetapa. Lisäksi repliikkeihin on istutettu homoeroottisia vihjauksia.

REHTORI

Niin aivan, taisin tosiaan unohtaa mainita, että kyllä sinne korkeimpaan kouluun eli yliopistoon on mahdollista päästä muillakin kuin älyllisillä avuilla. Kuten itse piispa on muotoillut tämän koulun yhdeksi tärkeimmistä tehtävistä ”tuottaa kauniita kykyjä akatemiaan”. Noormarkun kaunis poika siinä etupenkissä tietää, mistä puhutaan, eikö vain? No, joka tapauksessa, meillä on täällä triviaalikoulussa perinteisesti ollut tapana aloittaa lukuvuosi latinankielisellä yhteishymnillä...

Porin ja naapurikaupunki Rauman väliselle ikaikaiselle viha-rakkaussuhteelle tarjotaan kohtauksessa taustaksi triviaalikoulun siirtämistä vuoden 1698 Porin palon jälkeen Raumalle. Pori sai triviaalikoulun takaisin vuonna 1722. Kaupunkien viha-rakkaussuhteen yhdeksi ilmentymäksi ja triviaalikoulun siirtelemisestä aiheutuneeksi kostotoimeksi selitetään Raumalla suosituksi tulleen Raumanmeren Juhannus -tapahtuman siirtäminen Poriin ja sitten takaisin Raumalle. Näin luodaan fiktiivinen syys-seuraussuhde historian ja nykyajan tapahtuman välille, eli käytetään inkongruenssia, johon palaan myöhemmin tarkemmin. Todellinen syy Porin ja Rauman väliselle vihanpidolle löytynee tyypillisestä stereotyyppin muodostumismekaniikasta. Maantieteellinen raja ja symbolinen raja, jako ”meihin” ja ”teihin”, on otollinen maaperä keskinäiselle kilpailulle, kateudelle ja stereotyyppien syntymiselle ¹⁵⁶.

Kohtauksen lopussa päästään aikaan, joka koskettaa katsojia joko suoraan tai vanhempien ja isovanhempien kautta. Sillä, ettei Porissa ole yliopistoa, perustellaan ja oikeutetaan Porin työläiskaupunkistatusta. Tässä tulee esille Porin

¹⁵⁶ Tuomi-Nikula 2006.

työläis- ja teollisuuskaupunki-imago. Vaikka kaupungin elinkeino- ja väestörakenne on muuttunut teollisen vaurauden päivistä, istuu mielikuva edelleen tiukassa.

Esitys pohtii myös, jättikö koulunsiirtämisepisodei niin voimakkaan jäljen porilaiseen itsetuntoon, että se ulottui 1960-luvulle asti, jolloin Porille tarjottiin yliopistoa.

PORILAISET

Juu, ei oteta. Ei varmasti oteta. Ja kun ei oteta, ni ei voi ainakaan kukaan varastaa.

JOONAS

Ja sitten ihmetellään, miks Tampereesta tai Jyväskylästä tuli kasvukeskuksia ja Porista ei.

MIIA

Eiks Pori nyt kuitenkin ole aina ollut enemmän työläiskaupunki, jossa arvostetaan käytäntöä enemmän ku teoriaa, tekoja enemmän ku puheita.

KAI

Mä olen Miian kanssa samaa mieltä, yliopisto on hienostelijoiden hommaa. Yliopisto ei sovi Poriin. Täällä raaka voima on se, mikä puhuu.

Kaikissa kulttuureissa ovat yleisiä niin sanotut typerysvitsit, joissa nauretaan jollekin marginaaliryhmälle. Vitseissä ”typeryys on aina jonkun toisen typeryyttä”.¹⁵⁷ Esityksessä toisten typeryydeksi voidaan ajatella ennen meitä vaikuttaneiden sukupolvien ”typeryys”, esimerkiksi se, että Porissa ei ole omaa yliopistoa voidaan esityksessä tulkita näin. Me emme ole tehneet päätöksiä, vaan elämme niistä aiheutuneiden seurausten kanssa.

Huumori on huumoria vain jostakin näkökulmasta. Naurajan positio on valta-asema, ja naurun kohteen osa on usein huomattavasti kiusallisempi. Olennaista

¹⁵⁷ Herkman 2000, 381.

lienee se, kuka käyttää humoristisesti stereotyyppijä, kuka määrittelee ketäkin ja minkälaiseksi. Jos valtakulttuurin edustaja esittää vähemmistöstereotyyppijä – vaikkakin huumorin varjolla – vaarana on stereotyyppien uusintaminen ja vaikiintuneiden ennakkoluulojen vahvistaminen. Kun vähemmistön edustajat itse käyttävät stereotyyppijä, syntyy niihin helpommin ironista etäisyyttä ja stereotyyppien keinotekoisuus, yksinkertaisuus ja naurettavuus tulevat näkyviksi, naurun kohteiksi. Tähän perustuu kulttuuristen vähemmistöjen taipumus hyödyntää itseään koskevia stereotyyppijä ja muokata niiden merkityksiä uudelleen.¹⁵⁸

Kahdeksas kohtaus vie yleisön vuoteen 1905, jolloin vietettiin muun muassa viikon kestävästä valtakunnallista suurlakkoa. Tampereella luettiin Punainen julistus, johon periytyy nykyinen äänioikeutemme syntyperään, omaisuuteen tai sukupuoleen katsomatta. Kaikille yhtäläinen äänioikeus viestii kaikkinaisesta suomalaisuudesta symboloivasta tasa-arvosta. Eetu Salin toimii kohtauksessa työväenliikkeen symbolina ja liittyy samalla Porin imagoon merkkihenkilönä¹⁵⁹

Kohtaus esittää aprillipäivän vuonna 1905, jolloin agitaattori Eetu Salin tapaa kannattajiaan. Rinnastus nykyaikaan tulee esille Salinin kampanjaryhmän vaalisloganissa.

AVUSTAJAT

Agitaattori Salin, olkaa hyvä. Lirautimme joukkoon tilkan vastalypsettyä suomalaista maitoa. Punaista maitoa, sosialismin hengessä totta kai.

AGITAATTORI SALIN

Hemmetti! Venäjällä taistellaan, Puolassa taistellaan, koko maailmassa taistellaan, ja te täällä puhutte maidosta!

AVUSTAJAT

Kyllä me olemme jo ryhtyneet toimiin, edellisestä vaalitappiostanne huolimatta. Meillä on uusi kampanja valmiina. Suomen Salin. Yhteistyössä Sinun kanssasi.

¹⁵⁸ Herkman 2000, 381–382; vrt. Tuomi-Nikula 2006, 90–92.

¹⁵⁹ ”On olemassa runsaasti esimerkkejä siitä, miten tietyt henkilöt liittyvät kaupungin imagoon – tai ovat suorastaan luomassa sitä. Kaikki mahdolliset merkkihenkilöt käytetään hyväksi, vaikka side paikkakuntaan olisi joskus melko ohut. Eräänlaisena nyrkkisääntönä tuntuu olevan, että mitä merkittävämpi henkilö on, sitä vähäisempi yhteys paikkaan riittää muistamisen aiheeksi.” Virtanen 1999, 113.

Agitaattori Salin tuohtuu mainoslauseesta ja haluaa ryhtyä sanoista tekoihin. Hänen mukaansa ruotsinmielisille on tehtävä jotakin ja Porin hallintokielen muuttaminen suomen kieleksi olisi oiva aloitus. Avustajat pitävät ajatusta radikaalina, mutta välittävät kuitenkin Salinin viestin kaupunginvaltuustolle, ja pian Pori on virallisesti yksikielisesti suomenkielistä aluetta.

AGITAATTORI SALIN (nauraa ja tanssii)

April, april, din dumma sill!

AVUSTAJAT

Agitaattori Salin, mitä te nyt? Mitä se sanoo? ”Aprillia, aprillia, syö silliä ja juo kuravettä päälle!” Agitaattori Salin pilailee meidän kanssamme. Mutta minä ehdin jo laatia asiasta ehdotuksen kaupunginvaltuustolle, ja päätöskin tuli jo. Pori on nyt virallisesti keskustelu- ja pöytäkirjakiieleltään yksikielisesti suomenkielistä aluetta.

AGITAATTORI SALIN

Mitä? Ettekö te tomppelit ymmärrä huumoria! Ruotsihan on kaunis ja kansainvälinen kieli, tärkeä osa tämän kaupungin syntyhistoriaa. Oppini sosialismiin olen minäkin saanut Ruotsissa.

Kohtauksen piikki osuu paitsi vaalilauseisiin, myös terävästi Porin päättäjien nykyiseen toimintaan. Kohtauksessa tarjotaan selitystä sille, miksi Björneborgs Stad muuttui suomenkieliseksi Poriksi. Faktaa on se, että Eetu Salin oli tärkeässä osassa suomenmielisten kielelliselle ja poliittiselle nousulle Porin seudulla ja myöhemmin koko maassa. Lisäksi kohtauksessa kerrotaan ruotsinkielisten asemasta Porissa tänä päivänä. Kaksikielisyys ja suomenruotsalaisuus ovat paitsi suomalaisuuden symboleja, myös porilaisten kulttuuriperintöä.

Yleisölle heitetään vielä lopullisen käsikirjoituksen ulkopuolelta muutama stereotyyppinen hypoteesi siitä, millaisia porilaiset voisivat olla, jos Porissa olisi enemmän ruotsinkielisiä. Kai Tanner olisi komea, vaalea ja hoikka, eikä nykyinen tumma ja hieman vatsakas itsensä. Tässä taas näyttelijät panevat henkilökohtaisen persoonansa naurulle alttiiksi, Tannerin tapauksessa tässä osutaan paitsi ulkonäköön, myös etniseen romanitaustaan.

Yhdeksäs kohtaus on omistettu Porin vaakunalle. Satakunnan maakunnan vaakunassa on karhu samoin kuin Porin kaupungin – ruotsiksi Björneborg eli Kar-

hukaupunki, suomalaisten Arctopolis ¹⁶⁰. Kaikkein yleisin eurooppalainen vaakunatyypin rakentuu juuri heraldisten eläinten, kuten karhun, ilveksen, kärpän tai kalojen varaan. Nämä heraldiset tunnukset symboloivat kaupunkia tai maakuntaa jotain arvostettua hyvettä edustavan eläinfiguurin avulla. ¹⁶¹ Karhu symboloi muun muassa voimaa, turvallisuutta ja vaurautta, ja siihen liittyy useita myyttisiä mielikuvia voimasta, nopeudesta, pyhydestä ja miehuudesta ¹⁶².

Alkuperäisen Porin vaakunan suunnitteli suomalainen taidetakoja ja koristetaiteilija Eric Otto Waldemar Ehrström. Vaakunan suunnittelijan roolin tekee Kai Tanner. Käsikirjoituksen ulkopuolelta tähän on lisätty repliikki, jossa jälleen viitataan Tannerin romanistaan. Repliikki liittyy Ehrströmin romanihenkiseen kolmanteen nimeen Waldemar.

Tässä kohtauksessa hyödynnetään myös stereotyyppijä. Taiteilija Ehrström on viettänyt ennen vaakunan suunnittelemista vauhdikkaan ja viinanhuuruisen viikonlopun; tyypillinen taiteilijoihin liitetty stereotyyppi. Kohtaus etenee stereotyyppien voimalla. Ehrström miettii eri vaihtoehtoja vaakunan eläimeksi. Ehdolla ovat kettu, kana ja pupu, ristiinnaulittu siika, sekä lopuksi voittaja, eli karhu. Kettuun liitetään oveluus ja huiputtaminen, kana on kevytkenkäinen nuori nainen ja pupu hieman varioitu versio tästä. Stereotyyppi ulotetaan myös perinneruokiin. Ristiinnaulittu siika esitetään näyttämöllä ristiinnaulittuna Jeesuksena.

Vaakunaan lopulta valittava karhu esitetään Karhu-oluen muodossa. Samalla saadaan esiteltä se, että tämän Suomen suosituimman oluen nykyresepti on kehitetty Porin panimolla. Satakuntalaista ja erityisesti porilaista ruokaperinnettä täydennetään jo esitellyn ristiinnaulitun siian lisäksi ohrakryynivellillä. Sekä olut, siika että ohrakryynivelli symboloivat Poria ja porilaisuutta.

Kohtaus ottaa puheeksi läpi koko esityksen kulkevan tuotesijoittelun, jota on totuttu näkemään yleensä tv-ohjelmissa. Taustalla ovat teatterin todelliset sponsorisopimukset, jotka tässä nostetaan esiin samalla tuotesijoittelua kritisoiden. Karhu-olutta mainostetaan vielä saksalaisen juomalaulun avulla ja samalla saadaan sopiva aasinsilta seuraavaan kohtaukseen.

¹⁶⁰ Pentikäinen 2005, 54–58.

¹⁶¹ Klinge 1999, 240.

¹⁶² Pentikäinen 2005, 54–58.

Kymmenes kohtaaus kertoo monelle porilaiselle tuntemattomasta asiasta: saksalaisten sotilaiden oleskelusta Porissa jatkosodan aikana lokakuusta 1941 syyskuun 14. päivään 1944. Saksalaisen sotilaan roolissa on Joonas Nordman, sotaveteraani ja kertoja on Kai Tanner ja evakko Miia Lindström. Saksalaiset isännöivät Porissa lentokenttää ja kohtauksen mukaan hämmentävät sosiaalista elämää. Kohtaus esittää väitteen, että Porissa usein tapahtuvat tappelut nakkikioskijonoissa, olisivat saaneet alkunsa saksalaissotilaiden ansiosta.

KAI

Saksalaiset puolestaan aiheuttivat humalapäissään levottomuuksia ja kahakoita, joiden seurauksena syntyi Porin kansallinen extreme-laji, nakkikioskitappelu.

Kohtauksessa käytetään useita stereotyyppejä. Saksalaisiin yhdistetään muun muassa hapankaali.

KAI

Saksalaisia ja itävaltalaisia oli Porissa vuonna yhdeksäntoistasataa neljäkymmentäkaksi miltei 3000, ja voin kertoa, että ilmassa leijailut hapankaalin löyhyä oli jotakin sanoinkuvaamatonta.

Saksalaisten lisäksi stereotyyppittelyn kohteena ovat myös Poriin sota-aikana tulleet evakot, erityisesti evakkonaiset. Heidät esitetään varastelevina ja löyhä-moraalisina. Saksalaissotilaan ja evakon suhde kuvataan kohtauksessa stereotyypeille ominaisen yksinkertaisesti ja pelkistetysti. Sotilas antaa evakolle suklaata, ja seuraavaksi he jo harrastavat seksiä, jonka seurauksena syntyy poikalapsi. Kun saksalaiset lähtevät Porista, jää evakko yksin aviottoman lapsensa kanssa. Kohtaus sai yleisöltä palautetta mauttomuudesta ja evakkonaiden mustaamisesta. Työryhmä oli odottanutkin kohtauksen herättävän pahennusta osassa yleisöä, mutta muutamien reaktioiden voimakkuus yllätti silti.

Karjala on monelle suomalaiselle pyhä. Monien sukujuuret ulottuvat karjalaiseen maaperään. Karjala on ollut jo sadan vuoden ajan voimakas osa kansallista alueellista myyttiämme. Mielikuva runon Karjalasta suomalaisen kulttuurin muinaisten henkisten saavutusten aarrekkammiona vahvistui Suomen kansalliseepoksen Kalevalan ja Kantelettaren julkaisun jälkeen.¹⁶³ Karjalan ja evakon

¹⁶³ Raivo 2005, 184–189.

esittäminen kyseenalaisessa valossa sotii tätä Karjalan myyttistä symboliarvoa vastaan.

Kahdennessatoista kohtauksessa pohditaan porilaisen koostumusta. Siinä kysytään: Mistä on pienet porilaiset tehty? Vastaukseksi annetaan kaikkea nahkakeista makkaraan ja sipuliin. Tässä porilainen – grilliruoka – on porilaisuuden symbolina. Osaltaan porilainen liittyy myös kaupungin imagoon¹⁶⁴. Kohtauksessa nousevat esiin valtakunnallisesti tunnetuimmat Poriin liittyvät symbolit ja imagotekijät, kuten Pori Jazz ja Yyteri¹⁶⁵.

Kohtaus pohtii sitä, millainen kuva muilla on meistä, ja myös sitä, millainen omakuvamme on ja mistä se on rakentunut. Tässä otetaan kantaa porilaisten huonoon itsetuntoon ja siihen, että Porissa ei osata olla ylpeitä eikä hyödyntää kaupungissa olevaa potentiaalia.

JOONAS

Tässä tulee taas esiin porilaisten huono itsetunto. Ei kai Poria kukaan itsestäänselvyytenä vihaa, porilaiset on itse rakentanut Pori-vihan Suomeen.

KAITSU

Mutta jos nyt palataan tähän meidän alkuperäiseen kysymykseen, mistä Pori ja porilaiset tunnetaan maailmalla, muustakin kuin tahditomista mainoksista? Ehkä se vois olla joku julkkis tai porilainen suurmies! Joku joka on tehnyt jotain maailmanlaajuisesti merkittävää.

MIIA

Ei taida kyllä olla ketään sellasta.

MIIA

--- Eikä sen välttämättä tarvi olla ihminen, ihan hyvin se voi olla vaikka joku asia tai rakennus tai mikä tahansa tunnettu teko.

¹⁶⁴ Virtanen 1999, 78.

¹⁶⁵ Nämä valtakunnallisesti Poriin liitetyt paikat ovat esillä esimerkiksi Mikko Jalo blogitekstissä. Jalo, Mikko: *Pori – Suomen Venetsia*. Hostelliviesti.fi 30.7.2013 <<http://hostelliviesti.fi>>

JOONAS

Eteläranta. Miettikää ny! Sehän on yks suurimpia uusklassiseen tyyliin rakennettuja alueita Suomessa. Jos tollanen paikka olis mis-sä tahansa muualla Euroopassa, se olis täynnä katukahviloita ja soittajia ja kaikennäkösiä putiikkeja, mutta ei meillä, ei meillä Poris-sa, mitä turhia, pidetään tyhjillään kesät talvet, paitsi tietysti yhden viikon ajan joka vuosi Eteläranta toimii Suomen virallisena rihka-manmyynnin keskuksena.

Kolmastoista kohtaous alkaa videolla, jossa seikkailee 1990-luvun matkailuoh-jelmista tuttu Folke West. Hän esittelee Porin kulttuuria ja ajanviettotottumuksia. Videon taustalla soi kreikkalaistyylinen musiikki, joka yhdistyy katsojan mielessä juuri Folke Westin matkailuohjelmiin. ”Ohjelma” alkaa Porin torilta, josta Folke siirtyy puistojen risteykseen. Puistossa tavataan Porin Ränninkiertäjät ry:n jäse-niä. Matka jatkuu Kulttuuritalo Annankatu 6:n takapihalle.

FOLKE WEST

*Täällä jälleen Folke West. Seison tällä hetkellä Kulttuuritalo Annan-
katu 6:n eli Anniksen takapihalla. Annis on tunnettu vaihtoehtois-
kulttuurin ja eskapismien synnyinsijana. Talon motto onkin osuvasti:
”Antaa kaikkien sienien kukkia.”*

Anniksella Folke pääsee seuraamaan hurjan näköistä performanssia. Seuraa-vaksi siirrytään Rakastajat-teatterin Hilikka-näyttämölle, jossa taiteilijat Kai Tan-ner, Miia Lindström ja Angelika Meusel sekä muu Rakastajien väki pitävät ko-kousta. Kai on pukeutunut turkkiin ja suuriin koruihin, ja hän juo luomisen tus-kassaan punaviiniä. Kohtauksessa Rakastajat nauraa itselleen ja taiteilijoihin liitetyille stereotyypeille yleensä.

Kulttuurilla, niin musiikilla, teatterilla kuin kuvataiteellakin, on merkittävä osansa Porin imagossa. Kaupunki tunnetaan ehkä parhaiten Pori Jazz -festivaalista. Porissa on myös valtakunnallisesti tunnustettuja marginaalisen musiikin yhtyei-tä. Lisäksi kaupungissa on vahva ammatti- ja harrastajateatterikenttä.

Viidestoista kohtaous huipentaa koko esityksen kollektiivisella itsetunnon koho-tuksella, jota siivittää Finlandia-hymnin uusi Poriin sopiva sanoitus. Finlandia on

yksi vahvimista suomalaisten symboleista ¹⁶⁶. Sen säveleen tehdyt sanat toimivat esityksessä porilaisen identiteetin vahvistajana. Näin Poriin liittyy samoja itsenäisyyteen ladattuja mielikuvia kuin Finlandiaan ja Sibeliukseen sen säveltäjänä. Laulun aikana screenillä nähdään maisemia Porista, tunnettuja ja vähän tuntemattomampiakin paikkoja, joilla on porilaisille erilaisia merkityksiä niin kollektiivisesti kuin yksityisesti.

KAI, MIIA JA JOONAS (laulavat)

*Oi, Pori, katso, Sinun päiväs koittaa,
työn uhka karkoitettu on jo pois
ja aamun Kiuru kirkkaudessa loistaa
kuin itse Työväen marssi sois,
yön vallat aamun kalpeus jo voittaa,
sun päiväs koittaa, oi Porinmaa.*

*Oi nouse, Pori, nosta korkealle
pääs humaloitu suurten tuoppien,
oi nouse, Pori, näytit Raumalle
sa että karkoitit porvariuden
ja ettet vaipunut sa tulvan alle,
on aamus alkanut, Porinmaa.*

3.4.2. Anakronismit

Anakronismilla tarkoitan esityksen tilannetta, jossa jokin asia, henkilö tai esine on sijoitettu väärään aikaan. Anakronismi on yksi inkongruenssin eli yhteensopimattomuuden muoto. Esityksestä on haluttu rakentaa paitsi sivistävä myös koominen. Näin ollen inkongruenssi puolustaa paikkaansa: lähes kaikki koomi-

¹⁶⁶ Tarasti 2005, 86–90.

nen perustuu lopulta siihen, että yhdistetään yllättäviä asioita, saatetaan tuttu outoon ympäristöön tai toimitaan konventioista poikkeavalla tavalla.¹⁶⁷

Tässä esityksessä anakronismeja ovat esimerkiksi Kustaa Vaasan kädessään pitelemä nykyaikainen sulkapallomaila ja Porin palojen sytyttäjäiksi nimetyt, katsojien aikalaiset, porilaiset liikemiehet Kauppila ja Holmlund¹⁶⁸.

Toinen kohta näyttää katsojalle fiktiivisen kohtauksen Porin kaupungin perustamisesta. Siinä Kustaa Vaasa kertoo pojalleen, että tästä on tuleva Suomen herttua, Juhana Herttua. Kustaa Vaasa ja Juhana Herttua esitetään ylenkatseellisina ja hienostelevina, heissä on siis piirteitä, jotka suomalaiset helposti liittävätkin stereotyyppiseen kuvaansa ruotsalaisista. Lisäksi kohtauksessa on anakronistista tyylittelyä: Kai Tanner muuttuu Kustaa Vaasaksi valtikkana toimivan sulkapallomailan avulla ja Joonas Nordman 19-vuotiaaksi ruotsalaisnuorukaiseksi Juhanaksi kietomalla huivin keikarimaisesti kaulaansa ja laittamalla nuuskaa ylähuulen alle. Sulkapallomaila ja nuuska ovat samalla ruotsalaisuuden symboleja ja stereotyyppisesti Ruotsiin yhdistettyjä asioita. Juhana Herttua on kohtauksessa järkyttynyt nähdessään tulevan kaupunkinsa:

JUHANA HERTTUA

Herre gud, pappa, mikä läävä. Jos tänne joudutaan jäämään, niin Jumala meitä suojelkoon.

Näin annetaan selitys Porissa edelleen käytössä olevalle Porin vaakunassa lukevalle tunnuslauseelle, *Deus protector noster*¹⁶⁹, joka on alun perin Juhana Herttuan vaalilause.

Kuningas Kustaa Vaasa oli vuonna 1550 perustanut Helsingin kaupungin ja määrännyt kaikki Ulvilan, Rauman, Tammisaaren ja Porvoon porarit pakkomuuttajina Helsinkiin. Kun nuori Vaasa-ruhtinas kohtauksessa vierailee vuonna 1556 ensimmäistä kertaa Ulvilan seudulla, Kustaa Vaasa toteaa, että ulvilalaisten porvareiden tulisi muuttaa Porin kaupunkiin. Porarit ovat kuitenkin sitä mieltä, etteivät lähde enää mihinkään pakkosiirtoihin tai kuntaliitoksiin, koska he ovat juuri palanneet Helsingistä. Kun heille tarjotaan kymmeneksi vuodeksi verovapautta, muutto alkaa tuntua houkuttelevalta. Kuntaliitosten kautta kohtauk-

¹⁶⁷ Herkman 2000, 374.

¹⁶⁸ Salmi 2000, 397.

¹⁶⁹ Jumala, meidän suojelijamme.

sessä viitataan myös nykyhetken politiikkaan. Juhana Herttua allekirjoittaa Porin kaupungin perustamiskirjan 8. maaliskuuta vuonna 1558.

JOONAS

Ja niin alkoi uusi kaupunki nousta meren rantaan, nykyiselle Porin raatihuoneen mäelle. Herttuan määräyksestä kaupunkiin rakennettiin ensimmäiseksi kuninkaankartano, jota kaupungin porvarit kutsuivat linnaksi. Porissa Juhana Herttuan muistoa vaalitaan yhä raatihuoneen edustalta löytyvällä näköispatsaalla sekä raatihuoneen julkisivuun kaiverretulla kaupungin tunnussloganilla ”Deus protector noster” ...

Esitykseen on haettu paitsi komiikkaa myös kantaaottavuutta hylkäämällä ajatus historian esittämisestä epookkina. Asetelma käännettiin pääläelleen: kohtaukset ja estetiikka kertovat tämän päivän ilmiöistä Porin historian viitekehyyksessä.¹⁷⁰

Toinen esimerkki anakronismista löytyy neljännessä kohtauksesta, jossa käsitellään Porin paloja.

JOONAS

Tuli on riehunut kaupungissa historian aikana kaikkiaan yhdeksän kertaa, ensimmäisen kerran vuonna 1571, vain reilut 12 vuotta sen perustamisen jälkeen. Miksi niin tapahtui, huhuja on useita. Seuraavassa yksi niistä.

Kaksi porilaista porvaria kohtaa toisensa hieman salamyhkäisen oloisesti ilta-aikaan. Porvarit ovat Kauppila ja Holmlund. He symboloivat porilaista liike-elämää ja etenkin sen hyvä veli -kerhoja. Kohtauksen komiikka ja kannanotto sisältyy siihen, että kyseisen nimiset liikemiehet ovat todella eläneet Porissa, mutta eivät palojen aikaan, vaan yhä edelleen. Tässä on jälleen käytössä anakronismi, aikakausien sekoittamisen muodossa. Jotta kohtauksen vitsin ymmärtää, pitää tuntea porilaista liike-elämää ja sen tapahtumia jonkin verran. Tämä

¹⁷⁰ Keskustelumuiistiinpanot 8.5.2012.

kohtaus saikin ulkopaikkakuntalaiselta yleisöltä kritiikkiä, sitä pidettiin sisäpiirivitsinä.

Kohtaus ottaa kantaa porilaisten yritysten tekemiin konkursseihin ja huhuttuihin vakuutuspetoksiin.

PORILAINEN PORVARI KAUPPILA

*Konkurssi! Me perustamme porilaisen talouselämän konkurssikier-
teelle. Niin saamme vanhat, epätuottoiset yrityksemme pois päivä-
järjestyksestä ja tilalle uusia, entistä ehompia suuryrityksiä.*

PORILAINEN PORVARI HOLMLUND

*Kyllä konkurssi vain hyvä keino on, mutta saanen ehdottaa vielä
paremman.*

PORILAINEN PORVARI KAUPPILA

Joka olisi mikä?

PORILAINEN PORVARI HOLMLUND

Tulipalo.

PORILAINEN PORVARI KAUPPILA

Tulipalo?

PORILAINEN PORVARI HOLMLUND

*Tulipalo! Me poltamme kaikki yrityksemme maan tasalle, ja sitten...
me soitamme lf:iin.*

Kohtaus kertoo historiallista faktaa Porin kaupungin paloista ja värittää sitä krii-
tiikillä nykyajan talouselämän kiemuroista. Visuaalisena elementtinä kohtauk-
sessa on paitsi tuli, myös vuoden 1852 asemakaavakartta, joka heijastetaan
näyttämön screeneille ja salin sivuseinille. Linkki nykyaikaan syntyy, kun kartas-
sa esiintyvien paikkojen nimien rinnalla kerrotaan niiden nykyisin käytössä ole-
vat nimet.

JOONAS

Kaupunkiin rakennettiin myös neljä toria. Raatihuoneen eteen syntyi Nikolaintori, nykyinen Raatihuoneenpuisto. Uusi tori sijaitsi nykyisen Kauppatorin paikalla. Lisäksi perustettiin Elisabetintori, nykyinen Liisantorin, ja Aleksanterintori, nykyinen Sibeliuksenpuisto.

Taustalla soi rauhallinen, vanhanaikaiselta kuulostava musiikki, joka sopii hyvin yhteen seepian sävyisen karttakuvan kanssa. Tällä pohjustetaan kohtauksen päättävää lyhyttä videota Porin torilta 1800-luvun lopulta. Video heijastetaan valkokankaiden sijasta huiviin, jota Joonas pitelee levitettynä edessään. Rauhallisen musiikin ja pieneen, erikoiseen taustaan heijastetun elokuvan pätkän vaikutuksesta kohtaus päättyy kollektiiviseen nostalgiseen hetkeen. Suvantovaihe purkautuu Joonaksen kietoessa huivin takaisin kaulaansa ja lausuesssa tunnetun porilaisen sanonnan, jota on hieman muokattu:

Ko tulet Porrii, su pannaä pärekorrii ja veretää turpaan.

Pärekori ja väkivalta kuuluvat porilaiseen symboliikkaan ja kaupunki-imagoon.

Esitys sisältää vielä pari kohtausta, joita ei suoraan voi laittaa stereotyyppi- tai anakronismiteeman alle. Sen sijaan ne sisältävät runsaasti symboliikkaa. Kudes kohtaus jatkaa Porin historian esittelyä vuoden 1852 viimeisimmän suurpalon jälkeisestä, Venäjän vallan alaisesta ajasta. Palossa yli 70 prosenttia kaupungin asukkaista menetti kotinsa ja vähävaraisimmat porilaiset alkoivat valmistaa itselleen tilapäisasuntoja kaivautumalla maakuoppiin. Vuonna 1861 Vähärauman tienvarren kuoppakaupungin asukasmääräksi arvioitiin noin 500 henkeä. Asiasta käynnistyi Björneborgs Tidningin palstoilla kiivas polemiikki.

CAPHIS

Köyhille on järjestettävä riittävästi ansiomahdollisuuksia ja terveellisiä asuntoja sekä heidän lapsilleen koulunkäyntimahdollisuus.

TOIVO

Kyllä tekeville työtä on tarjolla, eikä kenenkään tarvitse asua näissä kuopissa, mikäli eivät itse halua. Kuoppien väki kun sattuu muodostumaan pääasiassa laiskureista, juopoista, rikollisista ja prostituoiduista...

CAPHIS

Te kannatte enemmän huolta kuoppa-asumisen paheellisuudesta kuin ihmisten mahdollisesta hädästä!

Tätä julkista keskustelua virittivät nimimerkit Toivo ja Caphis, joiden taakse arveltiin kätkeytyneen yhden ja saman henkilön, Porista Helsinkiin muuttaneen senaattori Karl Emil Ignatiuksen. Kuoppakaupungin herättämä julkisuus toi itse kenraalikuvernööri kreivi sotilasmestari Il Capitano Rokassovskin kaupunkiin ja tutustumaan kuoppiin.

Kuoppakaupungin alue kaavoitettiin ja työväelle maksettiin 500 markkaa muuttoavustusta, jotta nämä pystyivät rakentamaan itselleen kodin uudelle, kuudenneksi kaupunginosaksi nimetylle alueelle. Kohtauksessa kohdistetaan huomio ihmisten hätään, ja se voidaan nähdä viittauksena tämän päivän sosiaalisiin ongelmiin. Kuoppakaupunki myös symboloi porilaista mentaliteettia ja Porin selviytymistarinaa. Periksi ei anneta, ja vaikeista ajoista huolimatta kaupunki on selviytynyt ja kehittynyt, vaikka entinen teollisuuskaupungin status onkin menetetty.

Seitsemännen kohtauksen aikana siirrytään 1800-luvulta 1900-luvulle. Pori oli tuolloin kauttakulkupaikka Pohjanlahden rannikkoa Oulusta Turkuun kulkevan maantien käyttäjille ja Kokemäenjoen ylitys Porin kohdalla oli vakava liikennekysymys. Kenraalikuvernööri kreivi Bergin aloitteesta arkkitehti Georg Theodor von Chiewitz suunnitteli Charlotta-ponttoonisillan, joka vihittiin käyttöön toukokuun 12. päivänä vuonna 1855. Silta helpotti joen ylittämistä, mutta osoittautui kestävämmäksi ratkaisuksi. Se ei nimittäin pysynyt paikallaan.

ARKKITEHTI CHIEWITZ

Nyt näyttää hyvät herrat siltä, että siltamme on taas lähtenyt omille teilleen, tehnyt tavanomaisen pakomatkinsa alaspäin jokea. (yleisölle) Tällä tavalla on asian laita aina talven alkaessa ja loppuessa, joskus jopa kuukausittain.

Charlotta-silta kuvataan naisena, ja sen oikkuilua ja säännöllistä karkailua verrataan kuukautisiin. Charlottaa seurannut, vuonna 1926 käyttöön vihitty Porin silta voidaan nähdä myös kaupungin kehityksen symbolina. Sen voidaan tulkita

myös symboloivan Porin asemaa siltana Etelä-Suomen ja pohjoisemman Suomen välillä.

3.4.3. Retro

Simon Reynoldsin mukaan *retro* muodostuu massakulttuurin ja henkilökohtaisen muistin leikkauspisteessä. Reynolds määrittelee kirjassaan *Retromania – Pop culture’s addiction to its own past* neljä piirrettä, jotka erottavat retron muista tavoista suhtautua menneisyyteen. Ensinnäkin retro liittyy aina suhteellisen läheiseen menneisyyteen, asioihin, jotka muistetaan kokemuksen kautta. Toiseksi retro sisältää täsmällisen muiston: se hyödyntää mahdollisuuden tarkkaan vanhan tyylin toistoon arkistoitujen dokumenttien (valokuvien, videoiden, äänitteiden, internetin) avulla. Kolmanneksi retroon sisältyy usein populaarikulttuurin tuotteita. Tämä Reynoldsin tunnistama piirre erottaa retron aiemmista menneisyyden henkiinherättämisistä, jotka pohjautuivat korkeakulttuureille ja saivat alkunsa ylemmistä yhteiskuntaluokista. Siinä missä aristokraattiset esteetikot etsivät menneisyyttä huutokaupoista ja antikvariaateista, retro löytyy kirpputoreilta, hyväntekeväisyyspuodeista, sekatavara- ja romukaupoista. Neljäs ja viimeinen retron tuntomerkki on, että se ei pyri sen enempää ihannoimaan kuin romantisoimaankaan menneisyyttä, vaan etsii siitä hauskuutta ja hurmaa. Yleisesti ottaen lähestymistapa ei ole teoreettinen ja puristinen, vaan ironinen ja eklektinen: ‘retrochic makes a plaything of the past’. Reynolds siis sanoo retron leikittelevän menneisyydellä. Tämä leikkisyys liittyy siihen tosiseikkaan, että retro kertoo enemmän nykyhetkestä kuin kunnioittamastaan ja elvyttämästään menneisyydestä. Se käyttää menneisyyttä materiaaliarkistona, luoden uusia alakulttuureita kierrättäen ja yhdistellen uusin tavoin lähimenneisyyden tuotteita.¹⁷¹

PORI! Miten tässä näin kävi? tuo katsojan silmien eteen hänen elinpiirinsä historioineen, paikkoineen, ilmiöineen ja henkilöineen. Luvussa 4.2. käsiteltävät yleisön kokemukset esityksestä nostavat selvästi pintaan retron läsnäolon ja merkityksen. Mieleenpainuvimpana ja tutuimpina, osin ehkä myös koskettavimpana yleisö piti juuri retron piiriin sisältyviä asioita. Katsojat ovat tunteneet, kokeneet ja eläneet esityksen esittämien ilmiöiden vaikutuspiirissä. Esityksen tapahtumat koskettavat yleisöä henkilökohtaisten kokemusten kautta. Toisaalta

¹⁷¹ Reynolds 2011, xxx.

yleisö tavoittaa retron myös ilman omaa kokemustaan lähihistorian asioista. Esimerkiksi esityksen näyttämönä toimiva Porin Puuvillan entinen kehräämö voi olla katsojan isoäidin ensimmäinen työpaikka. Mummon kertomat tarinat nousevat niiden tapahtumapaikalla mieleen ja muuttuvat melkein kuin omiksi kokemuksiksi.

Pori, sen työväenkulttuuri ja historia teollisuuskaupunkina hengittävät retrossa. Esityksessä yleisölle näytettävä historia sisältää metaforaa, joka viittaa retroon. Näin on esimerkiksi silloin, kun historiallisia henkilöitä verrataan nykypäivän henkilöihin tai historiallisia tapahtumia rinnastetaan tämän hetken tapahtumiin ja ilmiöihin.

3.4.4. Nostalgia

PORI! Miten tässä näin kävi? -esitys vie katsojan paitsi matkalle kaupungin historiaan ja porilaisten yhteiseen menneisyyteen, myös palauttaa mieleen tapahtumia ja paikkoja katsojan henkilökohtaisesta historiasta. Kaupunki muuttuu paikaksi siellä eläen, kokien ja muistaen. Esityksen sisältämät paikat ja tapahtumat ovat merkityksellisiä porilaisille niin kollektiivisesti kuin yksityisesti. Ne nostavat katsojan mieleen paitsi yhteisesti jaettuina kokemuksia porilaisina, myös henkilökohtaisia muistoja. Esitys tarjoaa katsojalle mahdollisuuden nostalgiseen muisteleminen.

Nostalgia piilee yksilön historian ja ryhmän historian suhteessa, yksityisen ja kollektiivin muiston välillä ¹⁷². Esityksessä kollektiivin – porilaisten – ja yksilön tarinat liukuvat päällekkäin. Anu Koivunen kuvailee nostalgiadiskurssin voimaa kirjoittaen: ”nostalgia on sekä jokaisen yksilön että kaikkien ”meidän” kokemus; se on sekä yksilöllinen että kollektiivinen, sekä psyykinen että sosiaalinen. Näin muotoiltuna nostalgia on yhtäältä kuin paraatiesimerkki kulttuurisesti rakentuneesta emotiosta: se on sekä diskursiivisesti rakentunut että eletty ja koettu”. ¹⁷³

Svetlana Boymin restoratiivinen ja reflektiivinen nostalgia sopivat *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen kontekstiin paremmin kuin positiivisella surumieli-

¹⁷² Boym 2001, xvi.

¹⁷³ Koivunen 2000, 345.

syydellä sävyttynyt nostalgia, joka sisältää ajatuksen siitä, että ennen kaikki oli paremmin.¹⁷⁴ Kehittelen reflektiivisen nostalgian käsitettä Boymin esittelemän ajatuksen pohjalta. *Pori! Miten tässä näin kävi?* -esityksessä voimakkaana teemana on porilaisten ja Porin itsetunto. Kaupungin status entisenä merkittävänä teollisuuskaupunkina pysyi pitkään Porin ja porilaisten yllä. Teollisuuden menettäminen ja työttömyyden kasvu heijastui porilaiseen identiteettiin. Porilaiset pitivät pitkään kiinni vanhasta ja halusivat palauttaa entisen loiston. Menneiden vuosikymmenten muistelu värittyi mitä suurimmassa määrin restoratiivisen nostalgian sävyin. Entiseen ei kuitenkaan ollut paluuta. Pori on nimenomaan entinen teollisuuskaupunki. 2000-luvun aikana tuo taakka on pudonnut pois porilaisten yltä. On vapauduttu tuntemaan etäisyydestä nauttivaa nostalgiaa¹⁷⁵. Kaupunki on profiloitunut uudelleen, irtautunut menneestä. Näen, että porilaiset ovat hyväksyneet muutoksen ja seisovat Porin nykyisen tapahtumakaupunki-imagon¹⁷⁶ takana. Entistä taakkana pidettyä työläiskaupunkiperintöä käytetään nyt nostalgisessa mielessä uuteen loistoon pohjustaneena taustatarinana. Porilla on oma tuhkimotarinansa, tai ainakin sellaista pyritään synnyttämään; kaupunki on noussut raunioiden varjoista ja rappio on muuttunut katu-uskottavaksi rosoisuudeksi.¹⁷⁷

Esitän siis, että tutkielmani kontekstissa reflektiivinen nostalgia ihannoii äärimmäisen epämiellyttävää muistoa, elintason ja menestyksen rappiota, eikä sitä edeltänyttä vaurauden aikaa. Reflektiivisestä nostalgiasta ammennetaan voimaa, käännetään tappio voitoksi. Tämä ajatus selittää osaltaan myös viime aikojen paikallisuuden nousua; Porin selviytymistarina vaikuttaa paikallisten ryhmäidentiteettiin tuoden siihen aiempaa positiivisempia puolia. Se kannustaa rohkeammin olemaan omien puolella, luottamaan itseensä ja ehkä jopa kehuamaan omia ja muiden saavutuksia.

¹⁷⁴ esim. Davis 1979, 14: "Some will (...) allow that their nostalgia is tinged frequently with a certain sadness or even melancholy but are then inclined to describe it as "a nice sort of sadness" – "bittersweet" is an apt word occasionally used. (...) The hurts, the annoyances, disappointments, and irritations, if they are permitted to intrude at all, are filtered forgivingly through an "it-was-all-for-the-best" attitude (...)."

¹⁷⁵ Koivunen 2000, 336.

¹⁷⁶ *Kaupunkistrategia Pori 2016*, Porin kaupungin verkkosivusto 1.3.2010. <<http://www.pori.fi>>

¹⁷⁷ vrt. Koivunen 2000, 335–336.

4. Yleisö porilaisuutta rakentamassa

4.1 Kriitikoiden vastaanotto

PORI! Miten tässä näin kävi? huomioitiin paikallisessa mediassa ennen ja jälkeen ensi-illan. Rakastajat-teatteri järjesti esitykseen liittyen lehdistötilaisuuden 3.10.2012. Tilaisuudessa näytettiin ote esityksestä ja työryhmä kertoi sen synnystä, sisällöstä ja tavoitteista. Maakunnan suurin lehti Satakunnan Kansa julkaisi seuraavana päivänä ennakoitun kantaesityksestä. Lehtikirjoitus pohjusti tulevaa esitystä ja valmisti yleisöä siihen, mitä on odotettavissa.

Provokatiivisesti Porista ja porilaisista.

Omakuva: Tällaisia me porilaiset olemme, väittää Rakastajat-teatterin uusi näytelmä. Ainutlaatuisia.

Olisiko tässä takuuvarma hitti? Näytelmä porilaisista porilaisille porilaisten esittämänä kuulostaa jo ikiliikkujalta. Kukapa ei haluaisi nähdä itsensä teatterin lavalla. (...) Elleivät porilaiset sitten ota nokkiinsa. Pelkää myötäsukaa ei ole tiedossa.

- *Aloitamme kevyesti, mutta sitten kierrokset kasvavat. Heikkohermoisimmat voivat provosoitua, Kai Tanner heittää.*

Tai sitten eivät.

- *Porilaisillehan saavat kettuilla vain porilaiset, Miia Lindström sanoo.*

*Joten eiköhän tämä kestä.*¹⁷⁸

Outi Lahtinen vertaa teatteriesitystä vuoroveteen: ”Teatteriesitys on kuin vuoroveden aaltoilu, joten teatteria arvioivan kriitikon pitäisi vain antaa meren tulla ja mennä ja sen jälkeen tutkia rannalle jääneitä merkkejä.”¹⁷⁹ Lahtinen jatkaa, että kun esityksen aalto näyttelijöineen, juonineen ja tarinoineen on pyyhkäissyt kriitikko-katsojan yli, on aika alkaa keräillä aallon jälkeensä jättämiä asioita, nimetä ja lajitella niitä tekstiksi, joka julkaistaan kritiikkinä. Kelvollisessa kritiikissä voi perinteisesti erotella kolme osa-aluetta: kuvailun, tulkinnan ja arvioinnin.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Aalto, Harri; *Provokatiivisesti Porista ja porilaisista*. SK 4.10.2012.

¹⁷⁹ Lahtinen 2012, 84.

¹⁸⁰ Lahtinen 2012, 93–94.

Varsinaisia kritiikkejä sanomalehdissä ilmestyi kaksi. Satakunnan Kansan lisäksi esityksestä julkaistiin arvostelu Satakunnan Työssä. Mikko I. Elon kritiikki Satakunnan Kansassa ¹⁸¹ täyttää ainakin kaksi perinteisestä kritiikin tunnusmerkistä: hän kuvailee ja arvioi. Tulkinnan osuus jää kevyeksi, mutta maakuntalehden teatterikritiikille varaama palstatila ymmärrettävästi asettaa rajoituksia ja kriitikon on tehtävä valintaa sen suhteen, mitä hän haluaa tekstiinsä sisällyttää. Kriitikon on valittava ennen kaikkea se, mitä hän pitää kertomisen arvoisena ¹⁸². Satakunnan Työssä ilmestyneen kritiikin ¹⁸³ kirjoittaja Tanja Ylitalo painottaa kirjoituksessaan kuvailua ja teksti on lähinnä referaatti esityksen sisällöstä.

Esityksen sisällön ja sen välittämiseen käytettyjen keinojen sekä sisällön ja keinojen suhteen hahmottaminen on teatterikriitikon tärkeimpiä tehtäviä. Kriitikon on oivallettava, mistä esitys puhuu ja miten. Aluksi lukijan on saatava käsitys siitä, mistä kritiikin kohteena olevassa esityksessä on kyse. Kriitikko valitsee vapaasti kertooko hän sen kuvailemalla näytelmän teemoja, visuaalista ilmettä, näyttelijäntyötä tai vaikka musiikin osuutta esityksessä. Onnistuneessa arvostelussa yhdistyvät niin laajakuvatarkastelu, joka sijoittaa esityksen omaan kontekstiinsa, kuin perusteltu yksityiskohtiin paneutuminenkin. Siten kuvaus on elävä ja informatiivinen. Yksityiskohtien valinta tuo kirjoitukseen mukaan kriitikon henkilökohtaisen näkökulman. ¹⁸⁴

Tanja Ylitalo nostaa arvostelussaan esille esityksessä käytetyt visuaaliset keinot ja musiikin. Hän toteaa salin seinillä näytettyjen historiallisten kuvien tuovan esitykseen faktapohjaa ja esittelevän Poria kauniisti. Musiikista Ylitalo mainitsee Frank Sinatran New York, New York -kappaleesta ja Sibeliuksen Finlandia-hymnistä tehdyt Poriin sopivat versiot. ¹⁸⁵ Näitä hän ei kuitenkaan tulkitse tai arvota.

Kriitikon on osattava katsoa esitystä sellaisena kuin se on. Hänen on siis kyettävä arvioimaan, mihin tyyliin ja tavoitteisiin sekä millaiseen traditioon näyttelijäntyö pohjautuu ja miten tämä näkyy esityskokonaisuudessa. Näytelmän laji-tyyppi määrittää sen, miten esityksen tyyliin tulee kokonaisuutena suhtautua tai millaista roolisuoritusta näyttelijöiltä voi odottaa. Esimerkiksi realistisen draaman

¹⁸¹ Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. SK 20.10.2012.

¹⁸² Lahtinen 2012: 107.

¹⁸³ Ylitalo, Tanja: *Rakastajat tekee selvää porilaisuudesta*. ST 25.10.2012

¹⁸⁴ Lahtinen 2012: 106–108.

¹⁸⁵ Ylitalo, Tanja: *Rakastajat tekee selvää porilaisuudesta*. ST 25.10.2012.

klassikkojen, kuten Henrik Ibsenin (1828–1906) tai Anton Tšehovin (1860–1904) näytelmien, henkilöiden tulkinnoilta voi perustellusti odottaa psykologita ja tunneilmaisullista syvyyttä. Farssin ja vaikkapa *commedia dell'arte* -tyyppisten esitysten näyttelijäsuorituksiin ei ole tarkoituksenmukaista kohdistaa samanlaisia odotuksia. Niitä arvioidessa tulee huomio kiinnittää ennen muuta karrikoituun henkilöiden esittämiseen ja osuvaan rytmitykseen.¹⁸⁶ *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksenkin kohdalla viimeksi mainittu arviointitapa on sopiva.

Satakunnan Kansan kriitikko Elo osoittaa oivaltaneensa, mistä esityksessä on kyse. Hän nostaa esiin Porin historiasta esitetyt nykyajan kontekstiin liitetyt kohtaukset Juhana Herttuasta, Porin palojen syttymissyystä ja nakkikioskitappelperinteen synnystä. Lisäksi Elo nostaa kritiikkiinsä eräässä kohtauksessa esiintyvän Porin underground-taiteen edustajan Mika Rätön.¹⁸⁷ Tämä kertoo kriitikon henkilökohtaisesta suhteesta marginaalikulttuuriin.

Elo havainnoi esityksen tyyllilajia, nimeten sen kiivastempoiseksi sketsikavalkadiksi, joka sisältää pikkutuhmaa piikittelyä ja porilaisuuteen liittyviä kliseitä. Hän poimii esityksestä myös tärkeän tyylikeinon; roolihahmojen sijaan näyttämöllä temmeltävät näyttelijät Joonas Nordman, Miia Lindström ja Kai Tanner. Elon kirjoituksessa ei jää huomiotta sekään, että tämä kolmikko tekee jatkuvasti pilaa itsestään, toisistaan ja Rakastajat-teatterista.¹⁸⁸ Satakunnan Työn kirjoitus esityksestä ei yllä tällaiseen sisällön analyysiin, vaan Ylitalo tyytyy luettelemaan esityksen kohtauksia maustaen listaansa repliikkilainauksella, jossa hänen mielestään kiteytyy porilaisten vaatimattomuus ja itsensä väheksyminen.¹⁸⁹

Outi Lahtinen sanoo, että kriitikko on velvollinen muodostamaan näkemästään esityksestä mielipiteen. Esityksen määrittäminen hyväksi tai huonoksi ei riitä. Ammattikriitikolla tulee olla kykyä perustella ja eritellä, miksi jokin on hyvää tai huonoa, onnistunutta tai epäonnistunutta, raivostuttavaa tai riemastuttavaa. Mahdollisimman tarkat havainnot esityksestä ovat päteviä perusteluja mielipiteille.¹⁹⁰ Mikko I. Elo toteaa useaan otteeseen, että esityksessä viljellyt porilaisiin liitetyt stereotyyppit ovat latteita ja vihjaa joidenkin vitsien olevan suorastaan huonoja. Hän näkee tämän myös tyylikeinona: esitys vetää arvostelijalta maton

¹⁸⁶ Lahtinen 2012, 94–97.

¹⁸⁷ Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. SK 20.10.2012.

¹⁸⁸ Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. SK 20.10.2012.

¹⁸⁹ Ylitalo, Tanja: *Rakastajat tekee selvää porilaisuudesta*. ST 25.10.2012.

¹⁹⁰ Lahtinen 2012, 93–94.

alta kommentoimalla itseään pisteliääseen sävyyn. Elon mielestä ”pitkälle viety omalle itselle nauraminen on avain riemukkaaseen komediaan, joka muuten saattaisi jäädä hampaattomaksi Pori-hilpeilyksi.”¹⁹¹ Tanja Ylitalo sanoo Satakunnan Työhön kirjoittamassaan kritiikissä, että ”näyttelijät saavat tarinan etenemään soljuvasti” ja ”kohtauksesta toiseen päästään hauskojen välijuontojen myötä”.¹⁹²

Teatteriesityksen arviointiin voidaan soveltaa fenomenologisesti suuntautuneen esitystutkimuksen analyysikeinoa, mimeettisyyttä eli kuvauksen kohteen jäljitteilyä. Tällöin arvostelu muodostuu kriitikon eläytyvästä havainnosta ja sen luovasta sanallisesta kuvauksesta, joka pyrkii tavoittamaan oman kohteensa mahdollisimman tarkasti. Sanojen, sanayhdistelmien ja lauserakenteiden sisältö, muoto ja sointi sekä lauseiden rytmitys voivat yhtä lailla kuvata kohdettaan.¹⁹³ Elo käyttääkin kritiikissään hyväksi esityksen tapaa ilmaista asioita sarkasmin ja pisteliään huumorin keinoin. Hän kertoo Folke West -kohtauksen esittelevän Porin ”sädehtiviä kulttuurikohteita”, kuten vaihtoehtoisena ja marginaalisena pidettyä rosoista ja graffitien peittämää Annista eli Kulttuuritalo Annankatu 6:tta.¹⁹⁴ Kritiikin sanavalinnat ovat esityksen tyyliin sopivia. Näillä ilmaisuilla ei kirjoitettaisi Ibsenin näytelmästä.

Kokonaisuutena molemmat kritiikit ovat positiivisia. Elo tiivistää mielipiteensä sanoen, että ”*Rakastajat-teatteri temmeltää terhakkaasti omimmalla maaperällä. (...) Lopputulos ei ole kenties mikään komediaklassikko, mutta oivaltava, vauhdikas ja viihdyttävä Pori-potpuri joka tapauksessa*”.¹⁹⁵ Ylitalo suosittelee ”*katsomaan tarinan ja ottamaan mukaan myös ne ei-porilaiset ystävät*.”¹⁹⁶

¹⁹¹ Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. SK 20.10.2012.

¹⁹² Ylitalo, Tanja: *Rakastajat tekee selvää porilaisuudesta*. ST 25.10.2012.

¹⁹³ Lahtinen 2012, 106.

¹⁹⁴ Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. SK 20.10.2012.

¹⁹⁵ Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. SK 20.10.2012.

¹⁹⁶ Ylitalo, Tanja: *Rakastajat tekee selvää porilaisuudesta*. ST 25.10.2012.

4.2 Yleisön antamat merkitykset

Yleisöllä oli mahdollisuus vastata *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksessä kyselyyn¹⁹⁷. Kyselylomakkeet palautuslaatikkoineen sijaitsivat Kehräämön eteisessä näkyvällä paikalla. Seinällä oli taulu, jossa kyselystä kerrottiin. Lisäksi väliajalla kehoitettiin osallistumaan kyselyyn. Vastanneiden kesken arvottiin lip-pupaketteja Rakastajat-teatterin Kulttuuritehdas Kehräämölle sekä tuotepaket-teja. Täytettyjä vastauslomakkeita palautettiin 143 kappaletta. Syksyllä 2012 esityksen näki 5718 katsojaa ja keväällä 2013 1638 katsojaa. Kokonaiskatso-jamäärään suhteutettuna vastausten määrä on siis pieni, mihin olin varautunut-kin.

Laatiessani kyselylomaketta pyrin ottamaan huomioon sen, että yleisö on tullut teatteriin rentoutumaan ja nauttimaan vapaa-ajasta ilman velvoitteita. Se ei näin ollen ole kaikkein kiitollisin kohde kyselyn tekemiselle, koska lomakkeen täyttäminen voi tuntua työläältä. Siksi pyrin tekemään kyselystä mahdollisimman hel-posti lähestyttävän. Jos lomake on liian pitkä, vastaaja saattaa luopua sen täyt-tämisestä jo ennen kuin on edes tutustunut siihen¹⁹⁸. Laitimassani kyselyssä kysymyksiä oli vähän ja ne olivat selkeitä. Lomakkeen muotoilemisessa huo-mioin parhaani mukaan kohderyhmän, siis teatteriyleisön, ja tilanteen, eli kome-diallisen teatteriesityksen, jossa kyselyyn vastattiin. Kysymysten sävy oli neut-raali ja kepeä, minkä toivoin kannustavan oman mielipiteen ilmaisemiseen avoimesti. Ne kehottivat osoittamaan esityksestä kohtia, joissa porilaisuutta oli vastaajan mielestä kuvattu osuvasti ja toisaalta pohtimaan sitä, mikä tuntui vie-raalta.

Kysymykset olivat avoimia. Avointen kysymysten etuna on, että vastausten jou-kossa saattaa olla hyviä ideoita. Lisäksi avointen kysymysten avulla on mahdol-lista saada vastaajan mielipide selville perusteellisesti. Avointen kysymysten huono puoli taas on, että niihin helposti jätetään vastaamatta ja vastaukset ovat ylimalkaisia tai epätarkkoja.¹⁹⁹ Valtaosa vastauksista oli lyhyitä, mutta joukkoon mahtui yllättävän tarkkoja huomioita ja muutamia pidemmälle vietyjä tulkintoja esityksestä. Kannustimena vastaamiselle toimivat kyselyyn vastanneiden kes-ken arvotut palkinnot. Toisaalta arvannon järjestäminen toi lisää vastauksia, toi-

¹⁹⁷ Liite 1.

¹⁹⁸ Valli 2010, 105.

¹⁹⁹ Valli 2010, 126.

saalta kyselyyn osallistuttiin vain palkintojen toivossa, jolloin kysymyksiin ei vastattu lainkaan, tai vastaukset jäivät yksisanaisiksi. Valtaosa vastaajista oli porilaisia naisia.

Kyselylomakkeessa kysyin ensimmäiseksi vastaajan nimeä, osoitetta, puhelinnumeroa, sähköpostiosoitetta, ikää ja sitä, tunteeeko hän olevansa porilainen, raumalainen vai joku muu. Kysymyksen asettelun oli myös tarkoitus olla esityksen linjan mukaan humoristinen. Taustakysymyksissä tiedustelin myös, saako vastaajaan ottaa yhteyttä mahdollista haastattelua varten. Jo tässä vaiheessa vastauksissa oli eroja täsmällisyydessä. Toiset laittoivat lomakkeeseen vain nimensä ja sähköpostinsa, jotkut jättivät ikänsä mainitsematta. Jälkikäteen ajatellen olisi ollut paikallaan kysyä myös vastaajan sukupuolta, vaikka sen suomalaisista etunimistä pystyykin päättelemään. Nämä taustakysymykset toimivat ikään kuin lämmittelykysymyksinä varsinaiseen aiheeseen²⁰⁰. Vastaajan ikä ja kotipaikka ovat selittäviä muuttujia, eli vastauksia on mahdollista tarkastella niiden suhteen²⁰¹.

Varsinaisia kysymyksiä oli kolme: *Mitkä asiat esityksessä kuvasivat parhaiten porilaisuutta?* (taulukko 1), *Mitkä asiat koit vieraaksi?* (taulukko 2) ja *Mitä mieltä olet esityksestä kokonaisuutena?* (taulukko 3).

Parhaiten porilaisuutta kuvaavana vastaajat pitivät murretta. Muita usein porilaisuuteen yhdistettyjä asioita olivat negatiivisuus, historia, huono itsetunto, ”vittumaisuus”, asenne, porilainen huumori, Rauma-viha, porilaisten luonnekuvaus, julkisuuden henkilöt ja esityksessä esiintyneet paikat. Muutama vastaaja mainitsi myös yliopiston kieltämisen ja Porin Ässät.²⁰²

²⁰⁰ Valli 2010, 104.

²⁰¹ Valli 2010, 104.

²⁰² Yhden kerran vastausten joukossa mainittiin *provosoiva, uudistusmielisyyys, halu parantaa vallitsevia olosuhteita, kehityksenvastaisuus, itselleen nauraminen, valittaminen, kateus, suoruus ja katkeruus.*

Taulukko 1

MITKÄ ASIAT ESITYKSESSÄ KUVASIVAT PARHAITEN PORILAISUUTTA?

murre	56
negatiivisuus	13
historia, erityisesti Porin palot	13
huono itsetunto/itsen vähättely	12
vittumaisuus/vittuilu	10
asenne	9
porilainen huumori	9
Rauma-viha	8
porilaisten luonnekuvaus	7
porilaiset julkisuuden henkilöt	7
paikat	5
yliopisto kiellettiin	4
Ässät/patasydän	4
aggressiivisuus	3
yhteishenki/ylpeys porilaisuudesta	3
Porin Olut	3
kyynisyys	2
Eteläranta tyhjillään	2
karhu	2

Yleisö nosti porilaisuutta parhaiten kuvaavana yksittäisenä kohtauksena esiin Cafe Käppärä -kohtauksen, jossa kaksi vanhusta, Heikki ja Elsa, keskustelelee Porin murteella. Vastaajat kokivat sen kuvaavan porilaisuutta niin murteen kuin huumorinkin suhteen ²⁰³. Murre toimii siis myös huumorin välikappaleena ²⁰⁴.

Tässä esityksen 14. kohtauksessa yhdistyvät useat porilaisuuteen yleisesti liitettyt asiat. Vanhukset puhuvat Porin murretta ja käyttävät siihen tyypillisesti kuuluvia usein toistuvia sanontatapoja, kuten *”tua noi nii”*, *”ekstiä”* ja *”sannypia”*. Erityisesti *”tua noi nii”* on hyvin tunnistettava Porin murteen piirre, joka kertoo ulkopaikkakuntalaisille puhujan kotipaikan. Toiseksi vanhusten dialogi sisältää porilaiseen tyyliin negatiivisten kautta esitettyjä kehuja ja kysymyksiä, kuten *”Tua noi, ei sul tääl mikkää ihan paskempi paikka ol.”* ja *”Ei sul mittää juomist ol, ekstiä?”* Kohtaus sisältää siis murteen itsensä lisäksi viitteitä porilaisesta asenteesta ja itsensä vähättelystä. Esimerkiksi Heikin kehuessa Elsan ulkonäköä, tämä ottaa kehun vastaan toivottomalla Heikin niin sanotusti hornan tuuttiin.

²⁰³ Liite 2, kohtausluettelo, 14. kohtaus.

²⁰⁴ Mantila 2004, 336.

Porilaisen identiteetin rakennusaineena käytetty kieli, murre, vaikuttaa olevan suorastaan kivijalka. Kielen ja identiteetin suhdetta voi lähestyä kahdella tapaa. Ensinnäkin ryhmien välille on mahdollista tehdä ero niiden kielellisen käyttäytymisen perusteella. Toisaalta taas ihminen saattaa itse määrittellä kuulumisensa johonkin ryhmään käyttämänsä kielen perusteella.²⁰⁵

Stuart Hall pitää identiteettiä diskursiivisena toimintana²⁰⁶. Ihmiset määrittelevät yksilöllisen ja kollektiivisen identiteettinsä diskursseina, puheina ja teksteinä. Omaksumme muun muassa koulussa ja mediassa meille opetetuista teksteistä ominaislaatuamme määritteleviä asioita ja synnytämme niistä identiteettimme. Identiteetidiskurssi nojaa vahvasti kansallisiin arkkiteksteihin, joita Suomessa ovat erityisesti Kiven *Seitsemän veljestä* ja Topeliuksen *Maamme kirja*. Nämä ovat muokanneet kuvaamme suomalaisista ja Suomen heimoista. Tunnistamme tämän kuvan omaksemme ja tuotamme sitä diskursiivisesti uudelleen jatkuvasti. Maakuntien murteet ovat leimautuneet Maamme kirjan esittelemien maakuntastereotyyppien mukaan. Siten esimerkiksi savolaismurteisiin yhdistetään hauskuus ja lupsakkuus, kun Etelä-Pohjanmaan murre koetaan vakaaksi ja jäyhäksi.²⁰⁷

Kyselyyn osallistuneen yleisön vastausten perusteella on kiistatonta, että porilaisuus tiivistyy pitkälti murteeseen tai rakentuu murteen ympärille. Murre ilmentää porilaisen identiteetin rakenneosia, kuten huonoa itsetuntoa, negatiivisuutta ja huumoria.

Toisessa kysymyksessä toivoin vastaajan nimeävän asioita, jotka hän koki vieraaksi. Jälkeenpäin tarkasteltuna kysymys olisi pitänyt muotoilla toisin. Nyt vastauksista näkee, että vastaajat eivät tulkinneet kysymystä samoin kuin minä kysymystä laatiessani. Tarkoitukseni oli kysymyksellä selvittää sitä, minkä esityksen asioiden katsoja ei kokenut kuvaavan porilaisuutta. Kysymys kuului: *Mitkä asiat koit vieraaksi?* Tämä ymmärrettiin usein koko esityksen kannalta, jolloin vastaus saattoi olla historia: katsojalle esitetyt menneisyyden tapahtumat eivät olleet tuttuja. Koska halusin selvittää, mitkä esityksen porilaisuuteen liittämät asiat eivät vastaajan mielestä siihen kuulu, oikeampi kysymyksen asettelu olisi ollut: *Mitkä esityksen porilaisuuteen liittämät asiat koit vieraaksi?*

²⁰⁵ Mantila 2004, 324.

²⁰⁶ Hall 1999, 248-252.

²⁰⁷ Mantila 2004, 324.

Taulukko 2

MITKÄ ASIAT KOIT VIERAIKSI?

historia	18
huumori	17
siikaslaisten väärä murre	3
Porin murretta ei tarpeeksi	2
porvarit polttivat Porin	2
porilaisen väärät ainesosat	2
sisäpiirin vitsit	2

Vieraimmiksi asioiksi esityksessä vastaajat kokivat historian ja huumorin, jota joissain kohtauksissa pidettiin huonona. Yksittäisistä historiaa käsittelevistä kohtauksista mainittiin saksalaisista ja toisesta maailmansodasta kertova kohtaus²⁰⁸, Reposarta käsittelevä kohtaus²⁰⁹, sekä kohtaus, joka valottaa triviaalikoulun vaiheita Porissa²¹⁰. Esityksessä kerrotut asiat menneisyydestä, vastauksissa mainittu historia, olivat vieraita sikäli, että vastaajat eivät olleet tienneet näitä asioita Porin historiasta. Tässä tulee nimenomaan esiin se, että kysymys oli ymmärrettävissä kahdella tapaa: minkä vastaaja koki vieraaksi, toisin sanoen uudeksi tiedoksi, tai minkä hän koki olevan vierasta porilaisuudelle.

Samoin kysymyksenasettelun ongelma tulee esille vastauksissa, joissa osoitetaan vastaajien huonona huumorina pitämiä kohtauksia. Tässä tapauksessa vastauksista käy ilmi, että asiat koettiin vieraiksi, koska ne eivät vastanneet katsojan käsitystä hyvästä huumorista tai olivat ristiriidassa hänen arvojensa kanssa. Huonoa huumoria sisältäväksi yleisö nimesi useimmin kohtauksen, joka käsittelee saksalaista sotilasta ja evakkonaista²¹¹. Muita hyvän maun rajoilla huumoriltaan olleita asioita olivat vastaajien mielestä ristiinnaulitun siian esittäminen Jeesuksena²¹², Reposaren sisäsiittoisuutta kuvaava kohtaus²¹³ sekä triviaalikoulukohtaus^{214, 215}.

²⁰⁸ Liite 2, kohtausluettelo, 11. kohtaus.

²⁰⁹ Liite 2, kohtausluettelo, 12. kohtaus.

²¹⁰ Liite 2, kohtausluettelo, 5. kohtaus.

²¹¹ Liite 2, kohtausluettelo, 11. kohtaus.

²¹² Liite 2, kohtausluettelo, 10. kohtaus.

²¹³ Liite 2, kohtausluettelo, 12. kohtaus.

²¹⁴ Liite 2, kohtausluettelo, 5. kohtaus.

²¹⁵ Yhden kerran vastauksissa mainittiin *ihmiset, tuotesijoittelu, itsensä vähättely, vittumaisuuden korostus, porvarisuvut, työläiskaupunki, isänmaallisuus, Rauma-viha ja yleisön passiivisuus*.

Lisäksi muutama vastaaja tarttui detaljeihin, kuten esityksessä mainitun porilaisen (grilliruoka) vääriin ainesosiin²¹⁶ ja vääränlaiseen murteeseen siikaslaisia käsittelevässä kohtauksessa²¹⁷.

Esityksessä kieli on pääasiassa yleiskieltä, neutraalia puhekieltä, ja murretta käytettiin erityisesti korostamaan porilaisuuden piirteitä. Kaksi vastaajaa piti vieraana sitä, että esityksessä ei käytetty yksinomaan Porin murretta, sitä oli heidän mielestään liian vähän tai kieli oli liian hienoa. Tämä tukee osaltaan väitettäni Porin murteen vahvasta osuudesta porilaisuuden ilmenemisessä.

Kieleen liittyy vahvoja kulttuurisia merkityksiä. Esimerkiksi täysin kirjakieliseen puhetapaan liittyy negatiivisesti leimautunut kulttuurinen merkitys, jonka vain harvat kokevat itselleen sopivaksi.²¹⁸ Tätä ajatusta mukaillen yleiskieli tuntui monen vastaajan mielestä epäsopivalta porilaisuuden kontekstissa, koska murteella on niin ikään vahva kulttuurinen merkitys.

Siinä missä osa katsojista tarttui kärkkäästi pieniin yksityiskohtiin, kuten porilaisen vääriin ainesosiin, oli eräällä vastaajalla hyvin avoin suhtautumistapa esitykseen. Mitkä asiat koit vieraiksi? -kysymykseen hän vastasi:

”En oikeastaan mitään, jos ottaa asiat huumorilla. Ei kaikki teatterissa pidä olla totta.” (porilainen mies)

Viimeisenä vastaaja sai esittää mielipiteensä esityksestä kokonaisuutena. Esitystä pidettiin pääsääntöisesti hauskana, viihdyttävänä ja mielenkiintoisena. Viimeinen kysymys on kuin oppikirjan esimerkki avoimen kysymyksen hyvistä ja huonoista puolista. Huono puoli on, että moni vastaaja kuittasi kysymyksen lyhyellä ja ylimalkaisella ”*ihan hyvä*” tai ”*yes*” -vastauksella. Toisaalta joukossa on muutama todellinen helmi, jossa vastaaja on tehnyt esityksestä ilahduttavan tarkkoja huomioita. Olipa eräs katsoja tavoittanut lähes sanasta sanaan sen, mitä käsikirjoittaja-ohjaaja Kankaanpää kertoo esityksestä:

²¹⁶ Liite 2, kohtausluettelo, kohta 13.

²¹⁷ Liite 2, kohtausluettelo, kohta 3.

²¹⁸ Mantila 2004, 330–336.

”Pidin paljon etenkin Herttua Juhana -osuudesta, palojen tuomisesta nykyajan kontekstiin. Loistavia yksittäisiä huomioita, katsoja sai oivaltaa linkkejä.” (porilainen nainen)

Taulukko 3

MITÄ MIELTÄ OLET ESITYKSESTÄ KOKONAISUUTENA?

lisää lähihistoriaa	14
viihteen ja historian yhdistäminen	
onnistui	10
historian läsnäolo esityksessä	
hyvä	7
Oi, katso Pori –hymni hieno	3
Porin murretta lisää	3
historia ja nykyisyys sidottu	
hyvin toisiinsa	2
historiaa liikaa	2

Viihteen ja Porin historian yhdistämistä pidettiin hyvänä ja onnistuneena asiana. Useat vastaajat kokivat historian läsnäolon esityksessä ylipäättään positiivisena asiana. Kahden vastaajan mielestä esityksessä oli liikaa historiaa. *Oi, katso Pori* eli Finlandia hymnin porilaistettu versio, sai erityismainintoja. Monissa lomakkeissa mukailtiin näytelmän huumoria ja esityksen kokonaisuutta arvioitiin sanoin *”Ei paskempi”*.

Viimeisen kysymyksen kohdalla muutamat vastaajat nostivat esille myös negatiivisia asioita, joita ei ollut mainittu toisessa kysymyksessä. Tällaisia yksittäistapauksia olivat porilaisen ainesosat, liiat sisäpiirin jutut, kaksimielisyyys, evakko-pilkka ja porilaisen hulluuden puuttuminen.

Silmiinpistävästi vastauksista nousi esiin toive siitä, että lähimenneisyyttä 1970-luvulta tähän päivään olisi käsitelty enemmän. Yleisö odotti, että kohtauksissa olisivat näkyneet muun muassa merkittävät porilaisen teollisuuden edustajat, kuten Rosenlew, Porin Puuvilla ja Rauma-Repola, sekä valtakunnallisesti tunnetut, ilmiöiksi nousseet Pori-rocklegendat Dingo ja Yö. Lisää lähihistoriaa kaivattiin niin ikään viime vuosikymmenten tapahtumien, ilmiöiden ja henkilöiden esittelyn muodossa. Tämä toive esiintyi kaiken ikäisten vastauksissa 20-vuotiaista 66-vuotiaisiin, niin miehillä kuin naisilla. Yleisö siis haluaa nähdä hen-

kilökohtaisen muistinsa piiriin kuuluvia asioita, heillä on kaipaus retroon. Lähi-
menneisyyden läpikäyminen kollektiivisesti koskettaa jotain erityistä yksilön
elämässä ja olemassaolossa. Näin retro nousee yleisön kokemuksessa esityk-
sen voimakkaimmaksi sisällöksi, vaikka vastaajat osittain kokevat jääneensä
siitä paitsi.

5. Johtopäätökset

Pro gradu -tutkielmassani olen tutkinut tuotettua ja koettua porilaisuutta. Tavoitteenani oli valottaa porilaisuuden olemusta *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen kautta. Johdantoluvussa muotoilin työni päätutkimuskysymykseksi ”Millaista porilaisuutta esitys tuottaa?” ja jaoin kysymyksen alakysymyksiin ”Mistä aineksista esitys tuottaa porilaisuutta?”, ”Millä keinoin tätä porilaisuutta esitetään?” ja ”Miten yleisö kokee esityksen tuottaman porilaisuuden?”

Aineistoni koostui *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen käsikirjoituksesta, työryhmän työskentelyn seuraamisesta ja siitä tekemistäni muistiinpanoista, työryhmän haastattelusta, keskustelumuistiinpanoista, kyselylomakkeista sekä internetissä julkaistuista sanomalehti-, mielipide- ja blogikirjoituksista, joiden avulla hahmotin yleisesti tunnettua mielikuvaa – stereotyyppiä – porilaisista.

Olen pitkälti nojannut kulttuuriperinnöntutkimuksen teoreettiseen perinteeseen ja oppiaineen monitieteiseen luonteeseen. Olen hyödyntänyt erityisesti Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmassa aiemmin tehtyä Poriin ja sen alueelliseen paikallisuuteen liittyvää tutkimusta. Paikallisidentiteetin ja yhteisöllisyyden osalta olen tukeutunut muun muassa Minna Mäkisen ja Sulevi Riukulehdon teksteihin paikallisuudesta ja alueidentiteetistä. Retron ja nostalgian läsnäoloa esityksessä olen lähestynyt Simon Reynoldsin, Svetlana Boymin ja Anu Koivusen tekstien avulla.

Empiirisen aineistoni kohdalla tulee huomioida, että työn käsittely pohjautuu nimenomaan *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esityksen tuottamaan kuvaan porilaisuudesta, jota olen täydentänyt verkkoaineiston ja yleisölle tehdyn kyselyn avulla. Tutkimukseni perusteella olen todennut esityksen tuottaneen sekä porilaisten itsensä että muiden yleisesti hyväksymää kuvaa porilaisuudesta. Esityksen tuottama porilaisuus on osittain ennalta arvattavaa, koska se pohjautuu yleisesti tunnistettuihin porilaisuuden piirteisiin.

Esityksen porilaisuus rakentui Porin ja porilaisten historian ja kulttuuriperinnön osista, jotka esityksen käsikirjoittaja valitsi. Esitettäväksi päätyneiden historian tapahtumien ja kulttuuriperinnön valintaa ohjasi esityksen aihe: Pori ja se miten Porista ja porilaisista on tullut tällaisia kuin ne nyt ovat. Tavoitteena oli tuottaa teatterin lavalle tietoa antava ja samalla viihdyttävä esitys. Esitys yhdisteli men-

neisyyden tapahtumia ja henkilöitä, tarjoillen ne nykypäivän viitekehyksessä. Tekijät valitsivat rakennuspalikoiksi sellaisia kulttuuriperinnön ja historian asioita, joiden kokivat ilmentävän porilaisuuden olemusta. Valinta tapahtui viime kädessä esityksen toimivuuden ehdoilla. Historia tuotiin näyttämöllä yleisön eteen stereotyyppien, anakronismien ja Porin kaupungin ja porilaisuuden symbolien välityksellä. Stereotyypit vahvistavat me-henkeä ja erottavat meidät muista. Anakronismeilla paitsi tuodaan esitykseen huumoria yhteensopimattomuuden avulla, voidaan myös osoittaa yhteneväisyyksiä menneisyyden ja nykyisyyden välillä ja ottaa kantaa yhteiskuntaan ja sen epäkohtiin. Porin ja porilaisuuden symbolit kantavat sisällään merkityksiä jatkuvuudesta ja pysyvyydestä. Retro ja nostalgia olivat läsnä läpi koko esityksen näyttämöllä esitetyn historian rakeneosina.

Yleisö, kriitikot mukaan lukien, tunnisti esityksen tarjoaman porilaisuuden pääsääntöisesti hyvin. Se löysi siitä omaan mielikuvaansa sopivia elementtejä. Kysyin yleisöltä kyselylomakkeen avulla, mitkä esityksen asiat kuvasivat porilaisuutta. Vastausten perusteella piirtyi esiin esityksen ja yleisön vuorovaikutteisesti tuottama porilaisuus. Erityisen selvästi tähän porilaisuuteen liittyväksi koettiin murre, joka paitsi tekee porilaisuudesta näkyvää tai kuuluvaa porilaisille itselleen, myös muille. Esitys korosti porilaisuuden negatiivisuutta ja siihen liittyvää itsensä vähättelyä, jonka yleisökin koki paikkansapitäväksi. Esityksen porilaisuus tukeutuu vahvasti stereotyyppeihin, jotka yleisö tunnistaa ja myös kokee omikseen.

Yleisölle suunnatussa kyselyssä kysyin myös, minkä yleisö koki vieraaksi. Tarkoitukseni oli kysymyksellä kartoittaa sitä, minkä yleisö ei katso kuuluvan porilaisuuteen. Sen saattoi kuitenkin myös käsittää tarkoittavan sitä, minkä vastaaja ylipäänsä koki itselleen vieraaksi. Näin ollen en saanut täysin luotettavaa vastausta kysymykseen. Yleisö ei ollut esityksen kanssa samaa mieltä kaikesta. Erityisen vieraaksi koettiin historia, väärinymmärrysten takia siinä mielessä, että esityksessä olleet asiat eivät olleet katsojille tuttuja entuudestaan. Tätä ei silti tuotu esille negatiivisessa mielessä, vaan kolmannessa kysymyksessä, jossa pyysin esittämään mielipiteen esityksestä kokonaisuutena, eniten positiivisia kommentteja annettiin juuri historian läsnäolosta ja faktan ja viihteen yhdistämisestä. Kokonaisarviossa vastaajat esittivät myös mielipiteitä siitä, mitä esityksestä jäi puuttumaan. Tässä nousi ylitse muiden lähihistorian kaipuu.

Aineistosta tekemiäni havaintojen ja tulkintojen perusteella olen osoittanut, että *PORI! Miten tässä näin kävi?* -esitys provosoi yleisöä kärjistetyillä stereotyypeillä, mutta toisaalta se pyrki värittämään porilaisuutta totuttua pehmeämmillä sävyillä. Esityksen porilaisuus oli häpeilemätöntä ylpeyttä omasta kaupungista. Se tuotti kuvan kaupungista ja kaupunkilaisista, jotka vastoinkäymisistä huolimatta jatkavat eteenpäin yksin ja yhdessä. Esityksen porilaisuus rakentui osittain vain paikallisille avautuvasta huumorista, itselle nauramisesta, mutta myös kyvystä tunnistaa omat hyvät puolet asenneilmapiiiriä leimaavasta negatiivisuudesta huolimatta. Porilaisuus, kuten paikallisidentiteetti yleensä, muodostuu yksilön ja yhteisön kohtaamisissa²¹⁹. Paikallisuudella on vahva ihmissuhteisiin perustuva henkinen ja sosiaalinen taso²²⁰.

Epäsuorasti esitys rakensi porilaisuutta myös esityspaikkansa Kehräämön kautta. Tämä aspekti ei tule esiin esimerkiksi työryhmän haastattelussa, joten se ei ole tietoista eikä harkittua. Esityksen sisäänsä sulkeva vanha tehdas on perustavanlaatuaista porilaista kulttuuriperintöä. Kun historiaa ja kulttuuriperintöä esitettiin sen seinien suojissa, tuotettiin samalla uusia merkityksiä paikalle ja tilalle. Merkityksiä tuotettiin paitsi vanhan puuvillatehtaan kehräämölle, myös esityksen keskiössä olevalle Porille ja porilaisuudelle. Näiden kaikkien merkitys muuttui tämän käynnissä olevan kulttuuriperintöprosessin myötä.

Tutkimukseni tekee myös näkyväksi stereotyyppien kulttuuriperintöluonteen. Esityksen tarjoamat tulkinnat porilaisuudesta hyväksyttiin melko yksimielisesti ja niin porilaiset kuin muutkin tunnistivat stereotyyppit. Esitys pyrki jossain määrin muuttamaan esimerkiksi porilaisuuteen liitettyä huonon itsetunnon leimaa, mutta se ei saanut yleisön vastauksissa juuri vastakaikua. Tämä kertoo stereotyyppien jäykkyydestä ja pysyvyydestä.

Tutkimukseni osoitti, että ihmiset kaipaavat retro-kokemuksia. Teatteriyleisö toivoi näkevänsä esityksessä asioita, joihin se olisi pystynyt oman kokemuksensa kautta samastumaan. Oman muistin piiriin kuuluvat ilmiöt, asiat, henkilöt ja tapahtumat koetaan merkityksellisiksi ja niihin suhtaudutaan lämpimän huvittuneesti, mutta ilman sentimentaalisuutta, joka taas liittyy voimakkaasti nostal-

²¹⁹ Mäkinen 2013, 288.

²²⁰ Vrt. Riukulehto 2013, 324. Riukulehto kirjoittaa paikallisuutta lähellä olevasta aiemmin sivuamastani kotiseutu-käsitteestä: ”Ihmissuhteet, kansanperinne, tavat ja tottumukset muodostavat kotiseudun (...), henkisen tai sosiaalisen, tason. Tämä (...) on vaikea hahmottaa ulkopuolelta, mutta sen osuus kotiseutu-kokemuksen muodostumisessa on yleensä kaikkein vahvin.”

giaan²²¹. Nostalgian yleisön mieleen nostamat yksityiset ja kollektiiviset tunteet vahvistivat esityksen saamaa myönteistä palautetta.

Paikallisuus on lähestyttävissä monesta suunnasta. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella olisi kiinnostavaa tutkia porilaisuuden henkistä ja sosiaalista tasoa. Esimerkiksi internetistä löytyy blogeja, joiden kirjoittajat ovat muuttaneet pois Porista, mutta kaupunki on jättänyt heihin jälkensä niin syväälle, että monet kirjoittavat nimenomaan porilaisena. Eräs blogin kirjoittaja kertoo tarkastelevansa maailmaa ulkoporilaisen näkökulmasta. Hän esittelee itsensä ja bloginsa näin:

*Paljasjalkainen porilainen yrittää selvitä lempeämmässä maailmassa kuin mihin kotikaupungin karuilla kaduilla on tottunut. Vaikka muilla ympärillä olijoilla olisikin ulkoisista tekijöistä johtuvaa kammiovärinää, ei patasydän aina kaiken maailman haihatuksille suostu sykkimään. Länsirannikon karhunpesä on ainoa paikka, jota tahdon kodiksi kutsua, mutta joku pentele on ripotellut leipäni pitkin maita ja mantuja, eikä siinä ole auttanut muu kuin astua ulos karhunpesästä sitä keräilemään.*²²²

Kirjoittaja vertaa Porin ulkopuolella asumista ulkosuomalaisuuteen. Hän kuvaa sitä, miltä tuntuu suhtautua asioihin ja ihmisiin eri tavalla kuin useimmat muut: porilaisesti.

*Olo ulkoporilaisena on useimmiten samanlainen kuin elefantilla posliinikaupassa. Kaikki karhunpesän ulkopuolella viettämäni vuodet eivät ole kuitenkaan saaneet porilaisuutta karistettua minusta. Siinä missä ulkosuomalaiset, joihin minäkin, jos poliittisesti korrekteja ollaan, kuulun, usein joko päivittelevät ulkomailla asuessaan Suomen kauneutta, tai vaihtoehtoisesti toteavat, etteivät voisi enää kuvitella muuttavansa Suomeen, minä kaukokannatan Ässiä, nautin muiden kansakuntien raaosta, porilaismaisista puolista, ja kyynelehdin Sibeliuksen sijaan Mamban, Yön ja Dingon äärellä.*²²³

Myös porilaisuuteen ja paikallisuuteen liittyvien stereotyyppien muutoksen tutkiminen olisi tämän tutkimukseni perusteella mielenkiintoista. Onko käsitys porilaisuudesta muuttunut sukupolvien aikana? Jos näin on, miksi ja miten se on muuttunut?

²²¹ Guffey 2006, 11.

²²² Mikä v* teitä porilaisia oikein vaivaa? Vierailta mailla & halmeilla -blogi, lily.fi 20.11.2013. <www.lily.fi/blogit/ulkoporilainen>

²²³ Mikä v* teitä porilaisia oikein vaivaa? Vierailta mailla & halmeilla -blogi, lily.fi 20.11.2013. <www.lily.fi/blogit/ulkoporilainen>

Lähteet

PRIMAARIAINEISTO

Esityksen käsikirjoitus

Kankaanpää, Tapio 2012: *PORI! Miten tässä näin kävi?* alustava käsikirjoitus-versio

Kankaanpää, Tapio 2012: *PORI! Miten tässä näin kävi?* lopullinen esityskäsikirjoitus

Haastattelu-, kysely- ja muistiinpanoaineistot

Työryhmän ryhmähaastattelu 27.4.2013. Haastatteluaineisto Piritta Huhdan hallussa.

Näyttelijä Joonas Nordmanin haastattelu 30.11.2013. Haastatteluaineisto Piritta Huhdan hallussa.

Yleisön täyttämät kyselylomakkeet näytäntökaudelta 2012-2013. Piritta Huhdan hallussa.

Muistiinpanot *PORI! Miten tässä näin kävi* –teatteriesityksen työryhmän työkentelystä kevästä 2012 ensi-iltaan 20.10.2012 saakka. Piritta Huhdan hallussa.

Muistiinpanot 8.5.2012 käsikirjoittaja-ohjaaja Tapio Kankaanpään kanssa käydystä keskustelusta. Piritta Huhdan hallussa.

Muistiinpanot lehdistötilaisuudesta 3.10.2012 Kulttuuritehdas Kehräämöllä. Muistiinpanot Piritta Huhdan hallussa.

Lehdet

Aalto, Harri; *Provokatiivisesti Porista ja porilaisista*. Satakunnan Kansa (SK) 4.10.2012.

Anu Saagimin mölätys sai porilaiset luomaan Mu Pori o kaunis -sivuston. Aamulehti 30.12.2013.

<<http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194863587379/artikkeli/anu+saagimin+mola+yty+sai+porilaiset+luomaan+mu+pori+o+kaunis+-sivuston.html>> [1.4.2014]

Elo, Mikko I.: *Porilaiset kliseet riemun raaka-aineena*. Satakunnan Kansa 20.10.2012.

Elo, Mikko I.: *Maailma muuttuu, rakkaus pysyy*. Satakunnan Kansa 1.7.2013. <<http://www.satakunnankansa.fi/Arvostelut/1194823429055/artikkeli/maailma+muuttuu+rakkaus+pysyy.html>> [2.4.2014]

Haapanen, Irmeli: *Kotiseurakkautta kieli poskessa*. Turun Sanomat 20.11.2009.
<<http://www.ts.fi/kulttuuri/nayttamotaide/89781/Kotiseurakkautta+kieli+poskessa>> [1.4.2014]

Holopainen, Pekka: *Huippu-uinnin täräyttänyt Matti Mattson: "Riossa tavoite on olympiakulta"*. Ilta-Sanomat 31.7.2012. <<http://www.iltasanomat.fi/uinti/art-1288487969999.html>> [2.4.2014]

Huhtala, Annina: *Kaupunkitransvestiitit*. Pori-liite, Satakunnan Kansa 28.9.2012.

Karhu, Annina: *Rosoisen romanttinen Kakola*. Turun Sanomat. 19.2.2012.
<<http://www.ts.fi/kulttuuri/nayttamotaide/312849/Rosoisen+romanttinen+Kakola>> [1.4.2014]

Kemppainen, Heikki: *Paikallishistoria herää henkiin näyttämöllä*. Lappeenrannan Uutiset 8.10.2013. <http://www.lappeenrannanuutiset.fi/artikkeli/259052-paikallishistoria-heraa-henkiin-nayttamolla?quicktabs_4=2> [2.4.2014]

Lahtonen, Jussi: *Porispere 4.8.2012, Kirjurinluoto, Pori*. Sue 16.8.2012.
<<http://www.sue.fi/2012/08/porispere-2/>> [3.4.2014]

Mitä on porilaisuus? Satakunnan Kansa, Porilaine 27.6.2013.
<<http://porilaine.satakunnankansa.fi/2013/06/27/mita-on-porilaisuus/>> [3.4.2014]

Mu Pori o kaunis –ryhmä kasvaa vauhdilla. Satakunnan Kansa 16.8.2012.
<<http://www.satakunnankansa.fi/sitajatata/1194762274252/artikkeli/mu+pori+o+kaunis+-ryhma+kasvaa+vauhdilla.html>> [1.4.2014]

Neva, Tapio: *Real Pori -kävelykierros*. Pori-liite, Satakunnan Kansa 28.9.2012.

Paasi, Jussi: *Porissa räjähti – Ässät juhlii kultaa 35 vuoden jälkeen*. Helsingin Sanomat 24.4.2013.
<<http://www.hs.fi/urheilu/a1366774225621>> [2.4.2014]

Porin Kirjurinluodossa uusi rock-festivaali elokuussa. Uusi Aika 12.4.2011.
<<http://www.uusiaika-lehti.fi/fi/nayta/uutinen/13026092376012>> [3.4.2014]

Sonisphere suututti porilaisia, nyt tulee Porispere. Iltalehti 12.4.2011.
<http://www.iltalehti.fi/popstars/2011041213534372_ps.shtml> [2.4.2014]

Testaa porilaisuutesi. Satakunnan Kansa
<<http://www.satakunnankansa.fi/porilaisuustesti>> [3.4.2014]

Vuorjoki, Jouko: *Porilainen hulluus - totta se on*. Kaleva 7.4.2006.
<<http://www.kaleva.fi/urheilu/jaakiekko/kolumni/porilainen-hulluus-totta-se-on/582085/>> [3.4.2014]

Ylitalo, Tanja: *Rakastajat tekee selvää porilaisuudesta*. Satakunnan Työ (ST) 25.10.2012

Verkkosivustot

Elina Wallinin kotisivut. <<http://www.elinawallin.fi/>> [2.4.2014]

Eskola, Hanno ja Salmela, Topi: TAMPERE 1905. Ensi-ilta 22.2.2006. Teatteri Telakan verkkosivusto, Menneet esitykset.
<http://www.telakka.eu/teatteri/?page_id=825> [2.4.2014]

Heli Laaksosen kotisivut. <<http://www.hulimaa.fi/>> [2.4.2014]

Härmä-elokuva. Wikipedia: Vapaa tietosanakirja
<http://fi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4rm%C3%A4_%28elokuva%29>
[3.4.2014]

Kakola –rockmusikaali Turusta. visitturku.fi, Turku Touring Oy:n verkkosivusto.
<http://www.visitturku.fi/kakola_fi> [2.4.2014]

Kaupunkistrategia Pori 2016, Porin kaupungin verkkosivusto, Julkaisut 1.3.2010.
<<http://www.pori.fi/material/attachments/julkaisut/5tZMKd9zv/strategia2016.pdf>>
[14.4.2014]

Kirkko Porissa – paikallisseurakunnat, Porin ev.lut. seurakuntayhtymän verkkosivusto, päivitetty 24.3.2014. <<https://porievl.fi/seurakunnat>> [14.4.2014]

Kivi, Jan-Kristian: *Kaikki mukaan – Kulttuurin superlauantai 18.5.*, Porin kaupungin verkkosivusto, Kulttuuriuutiset 7.5.2013.
<<http://www.pori.fi/kulttuuri/kulttuuriuutiset/uutiset/2013/05/kaikkimukaan-kulttuurinsuperlauantai18.5..html#.Uzvnv6La6uJ>> [2.4.2014]

Kuoppakaupungin kyläjuhla II 4.9.2011, Kulttuuriyhdistys Rapajöötin verkkosivusto 21.3.2013. <<http://rapajooti.wordpress.com/2013/03/21/4-9-2011-kuoppakaupungin-kylajuhla-ii/>> [3.4.2014]

Mu Pori o kaunis –verkkosivusto, perustettu 7.3.2013. <<http://muporiokaunis.fi/>>
[14.4.2014]

Pietiläinen, Sanna: *Porissa asuu ystävällinen, mutta omalaatuinen kansa*. MTV3 Uutiset 31.7.2012. <<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/porissa-asuu-ystavallinen--mutta-omalaatuinen-kansa/1893478>> [2.4.2014]

Porilaiset nousivat puolustamaan kaupungin kauneutta. Yle uutiset, Satakunta 24.8.2012
<http://yle.fi/uutiset/porilaiset_nousivat_puolustamaan_kaupungin_kauneutta/6268805> [2.4.2014]

Porin kaupunginosat, Porin kaupungin verkkosivusto, Kaupunkisuunnittelu 24.11.2010.
<<http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kaupunkisuunnittelu/5uTm9x6Yz/kaupunginosat.pdf>> [14.4.2014]

Porin kylät, Porin kaupungin verkkosivusto, Kaupunkisuunnittelu 24.11.2010.
<<http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kaupunkisuunnittelu/5uTnEf1z2/kylat.pdf>> [14.4.2014]

Porin perusturvan lähipalvelualueet, Porin kaupungin verkkosivusto, Sosiaali ja terveys, päivitetty 11.1.2013.
<<https://www.pori.fi/perusturva/organisaatio/lahipalvelualueet.html>> [14.4.2014]

Porispere-festivaalin Facebook-sivu. <<https://www.facebook.com/porispere>> [3.4.2014]

"Porista voi lähteä, mutta Pori ei lähde itsestä." Yle Uutiset, Satakunta 4.11.2010.
<http://yle.fi/uutiset/quotporista_voi_lahtea_mutta_pori_ei_lahde_itsestaquot/2115103> [3.4.2014]

Sainio, Venla: *Salin, Eetu (1866–1919)*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran biografiakeskus –verkkosivusto, Kansallisbiografia.fi 6.9.2001.
<<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/4440/>> [6.3.2014]

Seminaari kuntaliitoksista – Paikallisuus ja sen kokeminen uusissa kunnissa 15.11.2013. Turun yliopiston verkkosivusto, Uutiset 26.9.2013.
<<http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/ajankohtaista/uutiset/Sivut/kunta2013.aspx>> [14.4.2014]

Sonisphere. Wikipedia: Vapaa tietosanakirja.
<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Sonisphere>> [14.4.2014]

Sonisphere Finland. Sonisphere-festivaalin verkkosivusto
<<http://fi.sonisphere.eu/>> [14.4.2014]

Suomen murrealueet, Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivusto, päivitetty 29.4.2013. <<http://www.kotus.fi/?s=368>> [1.4.2014]

Viikkarin kyläjuhlan verkkosivusto 2013. Haettu Internet Archive –palvelusta 29.4.2014.
<http://web.archive.org/web/20130724162411/http://viikkarinkylajuhla.com/?page_id=8>

Viikkarin kyläjuhlan verkkosivusto, <<http://viikkarinkylajuhla.com/>> [5.5.2014]

VUONNA 85 REMIX GTP. Kellot lyö – Megamenestysmusikaalin viimeinen syksy! Tampereen työväen teatterin verkkosivusto, Ohjelmisto. <<http://www.ttt-teatteri.fi/ohjelmisto/vuonna-85-remix-gtp>> [2.4.2014]

Yrjänä, Jouni: *Oldenburg, Hampus Julius (1819–1876)*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran biografiakeskus –verkkosivusto, Kansallisbiografia.fi 3.4.2006.
<<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/5204/>> [6.3.2014]

Blogit

Ahtiainen, Jenni: *Porilaisia ottaa päähän*. Backline-blogi, gtiebackline.blogspot.fi 23.3.2013, <<http://gtiebackline.blogspot.fi/2013/03/porilaisia-ottaa-paahan.html>> Blogin ylläpitäjä Jenni Ahtiainen. [3.4.2014]

Backline-blogi. <<http://gtiebackline.blogspot.fi/>> Blogin ylläpitäjä Jenni Ahtiainen. [3.4.2014]

Jalo, Mikko: *Pori – Suomen Venetsia*. Hostelliviesti-blogi, Hostelliviesti.fi 30.7.2013 <<http://hostelliviesti.fi/2013/07/pori-suomen-venetsia/>>, Blogin ylläpitäjä Suomen Hostellijärjestö. [3.4.2014]

Kansallisen heräämisen päivä – Porin päivä, SK24 Blogit, sk24.flockler.com 25.9.2012 <<http://sk24.flockler.com/topic/blogit/kansallisen-heraamisen-paiva-porin-paiva>> Blogin ylläpitäjä nimimerkki Aimo. [14.4.2014]

Mikä v teitä porilaisia oikein vaivaa?* Vierailta mailla & halmeilla -blogi, lily.fi 20.11.2013 <<http://www.lily.fi/blogit/ulkoporilainen/mika-v-teita-porilaisia-oikein-vaivaa>> Blogin ylläpitäjä nimimerkki ulkoporilainen. [2.4.2014]

”Mu Pori o kaunis” SK24 Blogit, sk24.flockler.com 30.9.2013. <<http://sk24.flockler.com/topic/blogit/mu-pori-o-kaunis>> Blogin ylläpitäjä nimimerkki Aimo. [3.4.2014]

KIRJALLISUUS

Aitto-oja, Suvi ja Sivula, Anna 2013; *Karhu, kirves ja punainen kukko. Porin Vapaaehtoinen Palokunta 1863–2013*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 39, Pori.

Aukia, Markku ja Virtanen, Timo J. 1993: *Porilaisten kaupunki. Asumista ja tapakulttuuria noin 1880–1980*. Satakunnan Museon julkaisuja 9.

Bergson, Henri 1900/2000: *Nauru. Tutkimus komiikan merkityksestä*. Suom. Sanna Isto ja Marko Pasanen. Loki-Kirjat, Helsinki.

von Bonsdorff, Pauline 1998: *The Human Habitat*. International Institute of Applied Aesthetics, Lahti.

Boym, Svetlana 2001: *The Future of Nostalgia*. Basic Books, New York.

Davis, Fred 1979: *Yearning for yesterday*. The Free Press, New York.

Ekwall, Anita ja Karlsson, Svenolof 1999: *Kohtaaminen. Kirja kulttuurieroista ja johtajuudesta*. suom. Veijo Kiuru. Storkamp Media, Vaasa.

El Harouny, Elisa 2002: Historiallinen puukaupunki – tulevaisuuden elävää kaupunkiympäristöä? Syrjämaa, Taina ja Tunturi, Janne (toim.): *Eletty ja muistettu tila*, SKS, Helsinki.

Eskola, Jari ja Vastamäki, Jaana 2010: Teemahaastattelu: opit ja opetukset s. 26–44. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus, Jyväskylä.

- Forss, Anne-Mari 2010: *Paikan estetiikka. Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Guffey, Elizabeth E. 2006: *Retro. The culture of revival*. Reaktion Books, London.
- Hall, Stuart 2002: *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Vastapaino, Tampere.
- Halonen, Tero ja Aro, Laura 2005: Lukijalle s. 7–10. Halonen, Tero ja Aro, Laura (toim.): *Suomalaisten symbolit*. Atena, Jyväskylä.
- Heinonen, Visa 2005: Sankareita ja mielikuvia – mainonnan kansallista symboliikkaa s. 178–184. Halonen, Tero ja Aro, Laura (toim.): *Suomalaisten symbolit*. Atena, Jyväskylä.
- Herkman, Juha 2000: Huumorin ja vallan keskeneräinen kysymys – populaarin kokemuksen jäljillä s. 372–388. Koivunen, Anu ym. (toim.): *Populaarin lumo – mediat ja arki*. Turun yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena 2000: *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hänninen, Sakari (toim.) 1998: *Missä on tässä? Yhteiskuntatieteiden, valtiopin ja filosofian julkaisuja 18*, Jyväskylän yliopisto.
- Jauhiainen, Jussi S. 1997: Kaupunki uudistus ja gentrifikaatio s. 129–142. Haarni, Tuukka et al.: *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteseen*. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, Kaisu (toim.) 2008: *Kirkko keskellä kylää: Ahlainen, näköaloja ajatelmien ja kuvien*. Suominen, Pori.
- Jokinen, Matti 2005: *Kellahti: entisajan kartanoiden ja torppien kylä: vuodet 1500–2005*. Matti Jokinen, Pori.
- Karhunen, Eeva 2014: *Porin kuudennen osan tarinoista rakennettu kulttuuriperintö*. Julkaistaan kesällä 2014 Turun yliopiston Annales-sarjassa.
- Kaunismaa, Pekka 1997: Mitä on kollektiivinen identiteetti? Virtapohja, Kalle (toim.): *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Klinge, Matti 1999: *Suomen sinivalkoiset värit. Kansallisten ja muidenkin symbolien vaiheista ja merkityksestä*. Otava, Helsinki.
- Koivunen, Anu 2000: Takaisin kotiin? Nostalgiaselityksen lumo ja ongelmallisuus s. 326–353. Koivunen, Anu ym. (toim.): *Populaarin lumo – mediat ja arki*. Turun yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos.
- Korkiakangas, Pirjo 1999: Muisti, muistelu, perinne s. 155–176. Lönnqvist, Bo ym. (toim.): *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietoliipas 155. SKS, Helsinki.

- Korkiakangas, Pirjo 2005: Muistoista tulkintaan – Muisti ja muisteluaineistot etnologian tutkimuksessa s. 129–147. Korkiakangas, Pirjo; Olsson, Pia ja Ruotsala, Helena (toim.): *Polkuja etnologian menetelmiin*. Ethnos ry, Helsinki.
- Lammela, Maiju; Kiilo, Tuulikki; Tulkki Carita 2007: *Porilaisuus o joittenki miälest ko stämppeli ottas. Porin murteen keskeinen sanasto*. Satakunnan Museon julkaisu.
- Lahtinen, Outi 2012: Mitä aalto jättää jälkeensä – kuinka kirjoittaa teatteriesityksestä? s.84–117. Martta Heikkilä (toim.): *Taidekriitiikin perusteet*. Gaudeamus, Helsinki
- Lehtonen, Jaakko 1997: Kansallinen identiteetti ja yhteisöidentiteetti – käsitteitä ja käsityksiä, s. 21–36. Virtapohja, Kalle (toim.): *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatus yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Mantila, Harri 2004: Murre ja identiteetti s. 322–345. *Virittäjä, Kotikielen seuran aikakauslehti, 108. vuosikerta, 3/2004*, Helsinki.
- Moilanen, Laura-Kristiina ja Eilola, Jari 2013: Ajan ja paikan muovaamat yhteisöt s. 7–51. Eilola, Jari ja Moilanen, Laura-Kristiina (toim.): *Yhteisöllisyyden perintö. Tutkimuksia yhteisöistä eri vuosisadoilla*. SKS, Helsinki.
- Mäkinen, Minna 2013: Paikallisuus, yhteisöllisyys ja muuttuvat kuntarajat s. 281–308. Eilola, Jari ja Moilanen, Laura-Kristiina (toim.): *Yhteisöllisyyden perintö. Tutkimuksia yhteisöistä eri vuosisadoilla*. SKS, Helsinki.
- Nummelin, Liisa 2007: Puukaupunkialueen kaavoitus 2000-luvulla. Porin 5. kaupunginosan työläs asemakaavaprosessi s. 257–271. Tuomi-Nikula, Outi ja Karhunen, Eeva (toim.): *Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennussuojelua Suomessa ja Saksassa*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, Pori.
- Paasi, Anssi 1986: *Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehityksestä*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja No. 8.
- Paasi, Anssi 1996: Globaali, kansallinen ja paikallinen aluemaantieteen kehityksessä 1980–1990-luvuilla. Kauko Mikkonen (toim.): *Maantieteen perspektiivejä*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 12. Vaasa.
- Pentikäinen, Juha 2005: Karhun kova kohtalo: jumalaisesta pyhydestä pakauuden perikuvaksi s. 54–58. Halonen, Tero ja Aro, Laura (toim.): *Suomalaisten symbolit*. Atena, Jyväskylä.
- Raivo, Petri 2005: Kamppailujen, muistojen ja unohduksen Karjala s. 184–189. Halonen, Tero ja Aro, Laura (toim.): *Suomalaisten symbolit*. Atena, Jyväskylä.
- Reynolds, Simon 2011: *Retromania. Pop Culture's Addiction to its Own Past*. Faber and Faber, New York.
- Riikonen, Heikki 1997: Aluetietoisuuden sisältö paikallisyhteisössä. Sukupolvet ja muistinvaraiset alueet s. 179–189. Haarni, Tuukka et al.: *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Vastapaino, Tampere.

- Riukulehto, Sulevi 2013: Kotiseudun merkitys alueidentiteetin ja alueellisen yhteisöllisyyden muodostumisessa s. 309–335. Eilola, Jari ja Moilanen, Laura-Kristiina (toim.): *Yhteisöllisyyden perintö. Tutkimuksia yhteisöistä eri vuosisadoilla*. SKS, Helsinki.
- Rossi, Aldo 1982: *The Architecture of the City*. Translated by Diane Chirardo and Joan Ockman. The MIT Press, Cambridge, London.
- Saarinen, Juhani 1972: *Porin historia III 1809–1939*. Porin kaupunki.
- Salmi, Hannu 2000: Mielelön maailmanhistoria – Historiallisen komedian nauru menneisyydelle s. 389–406. Koivunen, Anu ym. (toim.): *Populaarin lumo – media ja arki*. Turun yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos.
- Sihvola, Juha 2000: Anakronismi ja sen välttäminen s. 107–112. Kettunen, Pauli et.al. (toim.): *Jäljillä. Kirjoituksia historian ongelmista. Osa 1*. Kirja-Aurora, Turku.
- Sironen, Esa 2005: Urheilu on tarina meistä s. 98–104. Halonen, Tero ja Aro, Laura: *Suomalaisten symbolit*. Atena, Jyväskylä.
- Sivula, Anna 2010: Menetetyn järven jäljillä s. 21–39. *Medeiasta pronssisoturiin. Kuka tekee menneestä historiaa?* Turun historiallinen yhdistys ry, Turku.
- Sivula, Anna 2013: Puuvillatehtaasta muistin paikaksi s.161–191. Haanpää, Riina; Kivilaakso, Aura; Tuomi-Nikula, Outi (toim.): *Mitä on kulttuuriperintö?* SKS, Helsinki.
- Sulkunen, Pekka 1990: Ryhmähaastattelujen analyysi s. 264–285. Mäkelä, Klaus (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Gaudeamus, Helsinki
- Susi, Emma 2006: *Muotoiltu Satakunta. Paikallisperinne maakunnan taidekäsitöläisten työkaluna*. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos, Kulttuurien tutkimus.
- Tarasti, Eero 2005: Sinfonia vai ooppera? s. 86–90. Halonen, Tero ja Aro, Laura: *Suomalaisten symbolit*. Atena, Jyväskylä.
- Tommila, Mervi 2007: 5. kaupunginosa elettyinä maisemana s. 142–154. Tuomi-Nikula, Outi ja Karhunen, Eeva (toim.): *Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennussuojelua Suomessa ja Saksassa*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, Pori.
- Tuomi-Nikula, Outi ja Karhunen, Eeva (toim.) 2007: *Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennussuojelua Suomessa ja Saksassa*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, Pori.
- Tuomi-Nikula, Outi 1993: Stereotype und direkte interkulturelle Kommunikation s. 89–110. Göttisch, Silke & Sievers, Kai Detlev (toim.)1993: *Kieler Blätter zur Volkskunde*. Kommissionsverlag Walter G. Mühlau 25, Kiel.
- Tuomi-Nikula, Outi 1994: ”Saksalaisuus” kansatieteellisen stereotyyppitutkimuksen kohteena s. 113–129. *Arki ja Ympäristö*. Matti Räsänen 60-vuotta 8.5.1994. Turun yliopisto, Turku.

Tuomi-Nikula, Outi 2006: Vaikeneva suomalainen ja muita stereotyyppisiä suomalaisten ja saksalaisten symbolisina rajoina s. 85–100. *Raja – Kohtaamisia ja ylityksiä*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja VIII, Pori.

Tuomi-Nikula 2007: Tutkimuskohteena suojeltu talo s. 11–18. Tuomi-Nikula, Outi ja Karhunen, Eeva (toim.): *Kotina suojeltu talo. Arkea, elämää ja rakennus-suojelua Suomessa ja Saksassa*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIII, Pori.

Tuomi-Nikula, Outi 2009: Kotiseutu kulttuuriperintöprosessina – saksalainen kokemus. *Elore*, (ISSN 1456-3010), vol. 16 – 1/2009.

<http://www.elore.fi/arkisto/1_09/art_tuomi-nikula_1_09.pdf > [13.4.2014]

Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013: Kulttuuriperintökysymysten jäljillä. s. 13–27. Haanpää, Riina; Kivilaakso, Aura; Tuomi-Nikula, Outi (toim.): *Mitä on kulttuuriperintö?* SKS, Helsinki.

Valli, Raine 2010: Kyselylomaketutkimus s. 103–127. Aaltola, Juhani ja Valli, Raine (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus, Jyväskylä.

Vehkalahti, Kimmo 2008: *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Tammi, Helsinki.

Vilkuna, Kustaa 1958: Kansatieteellisten alueiden muodostumisesta s. 85–96. Vuorela, Toivo (toim.): *Kansatieteen ongelmia. Tutkielmia kansatieteen alalta*. SKS, Tietolipas N:o 12, Helsinki.

Virtanen, Pekka V. 1999: *Kaupungin imago. Mikä tekee Pariisista Pariisin ja Pisasta Pisan?* Rakennustieto Oy, Helsinki.

Virtapohja, Kalle (toim.) 1997: *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

LIITE 1

PORI! Miten tässä näin kävi?

Tämä kyselylomake liittyy Turun yliopiston kulttuuriperinnön tutkimuksen pro gradu - tutkielmaani. Lomakkeen tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä luovuteta kolmannelle osapuolelle. Vastanneiden kesken arvotaan PORI! Miten tässä näin kävi? – paitoja sekä lippuja Kehräämölle. Kiitos vastauksistasi!

Piritta Huhta
Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Nimi: _____

Osoite: _____

Puhelinnumero: _____

Sähköposti: _____

Minuun saa ottaa yhteyttä tutkimukseen liittyvää haastattelua varten: **kyllä / ei**

Ikä: _____

Tunnetko olevasi

- porilainen**
- raumalainen**
- joku muu, mikä?** _____

Mitkä asiat esityksessä kuvasivat parhaiten porilaisuutta?

Mitkä asiat koit vieraiksi?

Mitä mieltä olet esityksestä kokonaisuutena?

LIITE 2

PORI! Miten tässä näin kävi?

Kohtausluettelo

PROLOGI

1. KOHTAUS: Kotikaupunkimme Pori
2. KOHTAUS: Porin varhaishistoria ja Porin kaupungin perustaminen
3. KOHTAUS: Siikaslaisten Amerikka
4. KOHTAUS: Porin palot
5. KOHTAUS: Triviaalikoulu
6. KOHTAUS: Kuoppakaupunki
7. KOHTAUS: Charlotta

VÄLIAIKA

8. KOHTAUS: Aprillipäivä 1905
9. KOHTAUS: Porin vaakuna
10. KOHTAUS: Saksalaiset Porissa
11. KOHTAUS: Idyllielämää Rapsöössä
12. KOHTAUS: Mistä on porilaiset tehty?
13. KOHTAUS: Folke Westin matkassa
14. KOHTAUS: Vanhat porilaiset
15. KOHTAUS: Porilaisen itsetunnon kohotus
16. KOHTAUS: Porin historia pähkinänkuoressa

Rakastajat-teatteri kiittää, ette te mikään ihan paska yleisö ole!